

život

KULTÚRNO-SPOLOČENSKÝ ČASOPIS * JÚN * CZERWIEC * 1998 * Č. 6 (481) CENA 1,50 ZŁ

1958 –
– 1998

žIVOTA

Skupina slovenských básnikov a spisovateľov s učiteľmi slovenčiny v Novej Belej. Podrobnejšie o návštive slovenských literárnych tvorcov v našom Spolku píšeme na str. 16-17.

Foto: P. Kollárik

V ČÍSLE:

Krajania o Živote	2-3
Krempachy, Nová Belá, Durštín...	4-5
Naši susedia	6-7
Na margo mládeže	8
Varšavskí slovakisti v Bratislave	9
Požiarnické radosti a starosti v Podsklí	10
Deň otvorených dverí?	11
Naša prezentácia vo Varšave	12
Slovenskí študenti na ÚV SSP	13
Slávne dni Memoranda	13
Veselý život študentský	14
Hranice v lete	15
Návšteva slovenských tvorcov	16-17
Povedky na voľnu chvíľu	18-19
Čitatelia - redakcia	20-22
Poľnohospodárstvo	23
Mladým - mladším - najmladším	24-25
Šport a hudba	26
Móda	27
Naša poradňa	28-29
Psychozábava - humor	30-31
Stáva sa	32

FOTO NA OBÁLKE: Rok 1958 - študentky slovenského lycea v Jablonke si prezerajú 4. číslo Života. Foto: A. Chalupec

ŽIVOT

MIESIĘCZNIK SPOŁECZNO-KULTURALNY

Adres redakcji:

31-150 Kraków, ul. św. Filipa 7/7
tel. 633-36-88

Wydawca:

TOWARZYSTWO SŁOWAKÓW W POLSCE
ZARZĄD GŁÓWNY

SPOŁOK SLOVÁKOV V POLSKU
ÚSTREDNÝ VÝBOR

31-150 KRAKÓW, ul. św. Filipa 7
tel.: 632-66-04, 633-09-41
tel./fax: 634-11-27

Czasopismo zostało wydane
przy pomocy finansowej
Ministerstwa Kultury i Sztuki

Redaktor naczelny:
JÁN ŠPERNOGA

Zespół:
Peter Kollárik

Społeczne kolegium doradcze:
Augustín Andrašák, Žofia Bogačková,
František Harkabuz, Žofia Chalupková,
Bronislav Knapčík, Lídia Mšálová,
Anton Pivočarčík

Skład:
Redakcja Život

Łamanie i druk:
Drukarnia TSP

31-150 Kraków, ul. św. Filipa 7

Warunki prenumeraty:

Prenumeratę na kraj i za granicę przyjmuje
Zarząd Główny w Krakowie w terminach:

do 30 listopada na I kwartał,
I półrocze oraz cały rok następny;
do 15 czerwca na II półrocze
roku bieżącego lub bezpośrednio
wpłatą na konto: BDK w Lublinie

II/O Kraków 10701193-2017-2221-0100
Prenumeratę czasopisma można zacząć
w każdej chwili.

Cena prenumeraty dla kół i oddziałów Towarzystwa:

1 miesiąc - 1,50 zł
półrocznie - 9 zł
rocznie - 18 zł

Cena prenumeraty zagranicznej
jest wyższa o 100%.

Do ceny prenumeraty indywidualnej
dolicza się koszty wysyłki.

Nie zamówionych tekstów, rysunków
i fotografii redakcja nie zwraca i zastrzega
sobie prawo skrótów oraz zmian
tytułów nadesłanych tekstów.

40 ROKOV ŽIVOTA

POKRAČOVANIE Z Č. 5/98

Hovoriac o štyroch desaťročiach existencie nášho časopisu treba si položiť otázku, čím Život pre našu národnostnú menšinu bol a je aj dnes a akú zohral úlohu? Asi nikto nepochybuje, že veľmi dôležitú a to z viazcerých príčin. Medziiným treba zdôrazniť fakt, že začal vychádzať v období, kedy boli kontakty s vtedajším Československom - najmä po zavedení pozvánok umožňujúcich návštavu ČSR - značne stážené. Teda aj možnosti dovozu slovenskej tlače a literatúry do našich miestnych skupín boli veľmi obmedzené, nehovoriac o tom, že v prípade väčšieho množstva novín či časopisov bol dovoz prakticky nemožný. A preto skutočnosť, že krajania mohli pravidelne dostávať a čítať časopis v materinskom jazyku, mala veľký význam. Mali teda možnosť zdokonaľovať si znalosti spisovnej slovenčiny, čo je dôležité aj preto, že napr. v prípade Spiša a Oravy, kde je najväčší počet odberateľov Života, sa ľudia medzi sebou dorozumievajú spišským či oravským nárečím. Plní teda akési vzdelávacie poslanie. Stal sa činiteľom, ktorý významne prispel vôlebe k rozvoju čitateľstva v krajanskom prostredí.

Významnú úlohu zohral Život v slovenskom školstve na Spiši a Orave, ktoré sa vždy borilo s rôznymi problémami, v tom o. i. s nedostatkom učebníčkov. Preto ho mnohí učitelia často využívali, najmä v prvých rokoch, ako svojráznu príručku slovenčiny, tým viac, že časopis uvereňoval osobitné materiály zvlášť pre tento účel: profily významných spisovateľov a básnikov, úryvky z najznámejších literárnych diel, slovník poľsko-slovensko-český, výbery básní, využívané aj na reci-

tačných súťažach a mal i má osobitné stránky s detskou tematikou. Vôbec problematike mládeže a detí, vystavených vari najviac polonizačnému nátlaku, venoval Život mimoriadnu pozornosť. Snažil sa ich získať, nájsť s nimi spoločný jazyk a udržať stály kontakt, povzbudzovať ich záujem o štúdium slovenského jazyka a o krajanské hnutie. Treba povedať, že sa to redakcii naozaj darilo. Pomáhal tomu i mnohé súťaže, v ktorých život pokračuje nezriedka už vyše tridsať rokov. Získali si obrovskú popularitu, ako napr. súťaž mladých dopisovateľov, recitačná súťaž, fotohádanka a pod. Vari najväčšej oblúbe sa podnes teší výtvarná súťaž Života pre školskú mládež, ktorej sa zakaždým zúčastňujú stovky žiakov. Napr. na súťaž v roku 1996 sme dostali rekordný počet - 663 výtvarných prác od 517 účastníkov, kym vlni to bolo 640 prác od 460 žiakov.

Odmenami pre víťazov sú, popri vecných cenách, tradične slovenské knihy, ktoré redakcia dlhé roky dostávala jednak z Matice slovenskej, ale aj iných zdrojov, predovšetkým priamo od slovenských vydavateľstiev zúčastňujúcich sa Medzinárodného knižného veľtrhu vo Varšave, ktoré po skončení tohto podujatia ochotne darúvali exponované knihy pre potreby redakcie. Žiaľ v posledných ôsmich rokoch, po spravidlizovaní vydavateľstiev a akise aj v dôsledku ich ľažnej ekonomickej situácie tento prameň získavania slovenských kníh skoro úplne vyschol. Najcitolnejší je najmä nedostatok detskej a mládežníckej literatúry, ale aj tlače. Napriek tomu záujem mládeže u súťaže Života neklesá.

Že sa slovenská národnostná menšina, napriek silnému polonizačnému nátlaku, dodnes

úplne nezasimilovala, má nepochybne zásluhu aj Život. Úmerne so svojím hlavným poslaním slúži menšine, písat' o nej a pre ňu, časopis svojimi materiálmi z dejín Spiša a Oravy, z histórie Slovenska, ale aj zo súčasného života povzbudzoval národné povedomie krajanov, poukazoval na ich slovenský pôvod, nabádal miestne skupiny a celé krajanské hnutie k výtrvalosti, jednote a spolupráci, upozorňoval rodičov na potrebu národnnej výchovy svojich detí, vyzýval krajanov k rozširovaniu členskej základnej Spolku, k aktívnejšej činnosti a širšiemu zapájaniu mládeže do krajanskej práce. Za všetky tie roky vychádzania Života sa hámam nenájde ani jedno číslo, v ktorom by táto národná a národnostná problematika nebola silne akcentovaná.

K hlavným smerom krajanskej práce nášho Spolku patrila od samého začiatku kultúrna činnosť, preto aj táto tematika musela byť priam povinne zastúpená na stránkach Života. Časopis nabádal k rozvíjaniu národnnej kultúry, folklórneho a ochotníckeho hnutia, zachovávania ľudovej tradície, prezentoval jednotlivé folklórne súbory, divadelné krúžky, kapely či dychové orchestre, profily ľudových tvorcov, popularizoval krajanské klobovne a čitatel'stvu a radil, ako možno aj na vidieku kultúrne stráviť voľný čas práve aktívnu účasťou v krajanskom kultúrnom hnutí. Pravidelným publikovaním úryvkov z najznámejších diel slovenskej prózy a iných materiálov oboznamoval čitatel'ov s literárnym a vôlebe kultúrnym dianím na Slovensku.

Možno sa niekomu bude zdať, že to nie je všetko, čo a ako Život mohol a mal písat', aby bol čo najpresvedčivejší a najúčinnejší a splnil všetky požiadavky krajanových čitatel'ov. Treba si však uvedomiť, že nad každým napísaným slovom bdeda predsa všemocná cenzúra totalitného štátu, ktorej zásahy neraz pocitoval aj nás časopis. Priam nemysliteľné boli napr.

Účastníci porady dopisovateľov Života spred dvoch desaťročí vo Veľkej Lipnici. Foto: J. Špernoga

polemiky na národnostné témy, tobôž nejaká kritika týkajúca sa trebárs rešpektovania práv národnostných menšíň a pod. Národnostná problematika to bola vôbec téma tabu. Kto bežne sledoval dennú tlač, ten vie, že o národnostných menšíňach sa za tie desaťročia v celej poľskej tlači ukázalo len niekoľko článkov, aj to najmä v stranických časopisoch. Mal teda aj Život viac zásahov cenzúry - vyhodené celé články alebo niektoré odstavce, a len vďaka tomu, že bol mesačníkom, stihla ich redakcia nahradíť inými materiálmi a čitatelia nedostali časopis s bielymi miestami. Stalo sa dokonca, aj keď iba zhodou okolnosti, že smútočnú, dočierna orámovanú obálku októbrového čísla Života z roku 1968 (teda krátka po vstupe „s bratskou pomocou“ vojsk socialistických štátov do Československa) cenzúra jednoducho skonšikovala.

V minulom čísle sme spomínali heslo Život s krajani, krajania so Životom. Vyjadrovalo

nielen vzájomný vzťah, ale tak ako krajanov, zavázovalo aj redakciu, jej chápanie práce v národnostnom časopise, ktoré neznamená len písanie a redigovanie textov, ale súčasne stály kontakt s čitateľmi, stretnutia a rozhovory s nimi a vôbec aktívnu spoluúčasť v krajanskom dianí. Keď napr. kdesi v polovici osiemdesiatych rokov v dôsledku rôznych nátlakov začal prudko klesať počet žiakov na vyučovaní slovenčiny, bolo nutné proti tomu rázne zakročiť. A tak redaktori Života spolu s predsedami mestských skupín, členmi výborov alebo s mestnými dopisovateľmi časopisu chodili po domoch priamo za rodičmi a presvedčovali ich a deti, aby z výučby slovenského jazyka nerezignovali. Výsledok bol prekvapujúci: vo všetkých obciach, ktoré navštívili, teda o.i. v Čiernej Hore od Tribša a od Jurgova, v Lapšanke, Tribši, Repiskách-Brijovom Potoku, Privarovke, Harkabuze a Podsrní pribudol na slovenčine veľký počet žiakov.

Na záver treba ešte poznamenať, že po páde totality, sa Život konečne vymanil spod „opatery“ Ministerstva vnútra, ktoré popri Ministerstve kultúry a umenia, dotujúcom časopis, kontrolovalo celú národnostnú tlač. Jeho formálnym vydavateľom sa po „Wydawnictwe Współczesnom“ stal Ústredný výbor Spolku. Samozrejme s nástupom demokratického systému sa zmenil i obsah Života. Sloboda tlače konečne umožňuje otvorené písanie o všetkom, čo trápi našu národnostnú menšinu. V roku 1993 sa redakcia prestahovala do Krakova, kde náš Spolok - vďaka dotácií poľského štátu, ale aj významnej pomoci slovenskej vlády v podobe tlačiarenských strojov - mohol kúpiť dom pre svoje sídlo a vybudovať vlastnú tlačiareň. Získal na tom aj Život; tlačený modernou technikou sa stal krajší a prítiažlivejší pre krajanov.

JÁN ŠPERNOGA

KRAJANIA O ŽIVOTE

**EUGEN
ŠPERLÁK**
z Jablonky

Ani sa nechce veriť, že odvtedy, ako som náš krajanský časopis Život držal po prvýkrát v ruke, uplynula taká dlhá doba. Pamäťom sa, že mi ho doniesol môj brat Alojz Šperlák, ktorý patril k spoluzačladeľom Spolku Čechov a Slovákov na Orave a vykonával funkciu tajomníka oravského obvodu. Prvé Životy prišli do Jablonky z Varšavy. Poštár mal vtedy veru nelahkú robotu, ved' to bolo niekoľko ľažkých balíkov. Uložili sme ich v klubovni, ktorá bola u Alojza Greláka. Predplatné medzi krajanimi v Jablonke zbieral Ignáč Kašprák, vtedajší predseda MS v Jablonke a viacerí krajania mu za Život neraz zaplatili aj niečo navyše. Každý bol zvedavý na krajanský časopis a chcel mať prvé číslo aj doma. Mnohí krajania, ktorým sa Život z nejakých príčin už neušiel, si jednotlivé čísla požičiavali medzi sebou a potom sa aj sami rozhodli predplácať si ho. V prvých rokoch, keď pošta časopis nechcela doručovať, riešili sme si to sami. Využívali sme na to každú príležitosť: dávali sme ho krajanom pri kostole, ba aj počas tanečných zábav, ktoré sa konali každú nedelu u Jozefa Pieroga. Tešili sme sa každému novému číslu, ved' konečne sme mali časopis, v ktorom sa písalo o nás a pre nás. Spomínam si, ako ľudia netrpezivo očakávali prvé číslo a chodili sa po susedoch pýtať, či ho už nedostali. Mnohí si spočiatku predplácali aj po niekoľko čísel, posielali ho

tiež svojim známym či rodine. Myslím si, že dodnes si v ňom môžeme nájsť niečo pre seba. Časopis sa postupne stával aj čoraz krajší, pribudli farebné fotografie a aj jeho cena bola vždy úmerná. Život si predplácam skoro od začiatku jeho vychádzania a dá sa povedať, že ma v ňom zaujíma všetko. Ako prvý si sice prečítam články o dianí v Jablonke a na Orave, ale zaujíma ma aj život krajanov na Spiši, články o histórii, porady roľníkom, slovenské povesti a podobne. Želám si, aby sme v našom časopise aj nadále mohli čítať veľa zaujímavých informácií.

**JOZEF
KARNAFEL**
z Veľkej
Lipnice

Keď v roku 1958 vyšlo prvé číslo nášho, tak dlho očakávaného krajanského časopisu Život, ľažko aj slovami opísť radosť, akú sme mali. Nečudo, že si ho u nás začalo predplácať vyše 150 rodín. V prvej rokyc časopisy roznašal poštár Felix Kovalčík. To bolo v období, keď bola v obci len jedna miestna skupina Spolku. Neskôr vznikli miestne skupiny aj v Privarovke a Kyčoroch. Životy potom roznašal Vendelín Karlák a neskôr Irena Jašurová. Zbieranie predplatného v Murovaniči bolo mojou úlohou. Každý mesiac som napísal 2 listiny s menami a adresami nových predplatiteľov, z toho jeden exemplár zostal mne a druhý sa posielal redakcii, ktorá v tom

čase sídlila vo Varšave. Do našej klubovne sme v prvých rokoch dostávali až 10 kusov Života. Potom však, ako pošta odmietla doručovať Životy jednotlivým predplatiteľom, museli sme si radiť sami. Mne veľmi pomohla dcéra Danuta, ktorá chodila spisovať predplatiteľov, a roznašala im aj časopisy. V posledných rokoch Životy roznašam osobne, niekedy sa mi časť z nich podarí predplatiteľom doručiť pred kostolom. Hoci v súčasnosti len spomíname na dávne časy, keď sme mali oveľa viacej predplatiteľov ako dnes, myslím si, že ten, kto ho už neodoberá, môže len lutovať. Život je predsa náš časopis, z ktorého sa dozvedáme veľa zaujímavého najmä o krajanskom dianí na Orave a Spiši, poskytuje nám blízky kontakt so Slovenskom a uverejňuje v informácie zo sveta. Zaujímavé čítanie si v ňom nájdete každý, tak školopovinné dieťa, ako aj študent, roľník či gazdinká. Máme radi aj články z histórie Slovákov, poviedky a podobne. Bolo by teda dobré, keby nám Život aj nadále zostal taký rôznorodý a bohatý. Želám mu všetko najlepšie až do ďalšej štyridsiatky.

**JOZEF
BRIJA**
z Novej Belej

- Som čitateľom Života od prvého čísla. Predplácal som ho nielen preto, že sa mi hned zapáčil, ale aj preto, že som to pokladal za svoju krajanskú povinnosť. A takto k tomu pristupovala väčšina našich krajanov. Pamäťam sa, že hned po zlučovacom zjazde Spo-

Iku v Krakove sa v celej obci hovorilo, že budeme mať svoje noviny, a ľudia sa nemohli dočkať prvého čísla. Nikoho potom nebolo treba zvlášť nahovárať, aby si časopis predplatil. Obdržiavali ho všetci krajania, teda spolu vyše dvesto výtlačkov. V Novej Belej bolo len niekoľko domov, kam nedochádzal. Preto sa veľmi teším, že tento záujem o nás časopis u nás neklesá, a tak, ako po všetky tie roky, aj dnes si Bel'ania nadálej predplácajú okolo dvesto čísel. Ba musím povedať, že do vlaňajšieho roku bola naša miestna skupina v súťaži získavania predplatiteľov Života vždy na prvom mieste.

Ak sa dobre pamätám, spočiatku sa zbieraním predplatného u nás zaoberal Jakub Dluhý, potom František Chalupka a ďalší členovia výboru. Nikdy sme tiež nemali problémy s doručovaním Života. Dlhé roky ho čitateľom prinášal Ján Rusnáčik, rodák z Fridmana, ktorý pracoval na našej pošte. Škoda, že nám časopis nedoručuje pošta aj dnes, hoci si uvedomujem, že by to značne zdražilo vydávanie Života. Preto si ho, tak ako v iných miestnych skupinách, rozňášame sami.

Chcel by som pri príležitosti tohto jubilea zaželať redakcii mnoho dalších tvorivých

nápadov a ešte viac odberateľov, no a aby Život stále opeknieval a tešil sa neprestajnej obľube aspoň ďalších 40 rokov.

**FRANTIŠEK
PLEVA
z Fridmana**

- Som rád, že tak ako vlni náš Spolok, tak dnes aj náš časopis oslavuje okrúhle jubileum, tentoraz 40. výročie vychádzania. Je to veru úctyhodná doba aj v prípade časopisu, toho nášho, s ktorým - dám povedať - vyrástlo už druhé pokolenie krajanov. Keď sa mi prvýkrát dostal do rúk, kned' ma zaujal a odvtedy som jeho verným čitateľom. K jeho prvým propagátorom, ktorí aj zbierali predplatné za Život, boli predseda a členovia vtedajšieho výboru našej miestnej skupiny Spolku, vtom najmä Vojtech Žolondek, Jakub a Michal Bednárovci, Jozef Markovič a Andrej Organičák. Mali sme vtedy hodne odbera-

telov, priemerne 120 a nezriedka aj viac, ktorým Život doručoval náš vtedajší poštár Wojciech Błachut. V neskorších rokoch sa v dôsledku prudkej protikrajanskej kampane počet predplatiteľov veľmi zmenšil, ale teraz opäť stúpa a sústavne prekročuje päťdesiatku. Verím, že takto bude aj nadálej.

Hoci dnes máme skoro všetci televízory či rádioprijímače, ktoré nás informujú o dianí doma i vo svete, na Život vždy čakám veľmi netrpezlivu. Nielen preto, že je stále krajší a zaujímavejší, že získavam jeho predplatiteľov a ho aj doručujem. Akosi som s ním zrástol, tvorí, dalo by sa povedať, súčasť môjho života. Len čo príde, hned si ho prelistujem, prečítam Krátko zo Spiša a ďalšie články o spišských obciach, no a potom za radom ostatné príspievky. Zaujímajú ma najmä historické materiály o Spiši a Orave. Neraz si zalistujem aj v starších číslach Života a opäť prežívam vtedajšie radosť i starosť. Želal by som si a krajanom, aby sme Život dostávali ešte aspoň ďalších 40 rokov, ešte krajší a príťažlivejší, a pri príležitosti jubilea redakciu srdečne pozdravujem.

**Zazn.: PETER KOLLÁRIK
JÁN ŠPERNOGA**

KRÁTKO Z ORAVY

21. februára 1998 sa 60 rokov dožil krajan Jozef Pytel, podpredseda MS SSP v Podsklí. K jeho životnému jubileu mu srdečne blahoželáme a prajeme veľa zdravia a pohody.

* * *

O tom, že si na vreckových zlodejov treba dávať veľký pozor, sa presvedčili už mnohí. Nemusíme snáď pripomínať, že sa im „darí“ najmä tam, kde je veľa ľudí, o.i. na trhoch. Presvedčila sa o tom aj občianka z Malej Lipnice, ktorej na trhu v Novom Targu vreckár vytiahol z tašky peňaženku so sumou 300 zlôtých. Opatrnosti nikdy nie je dosť!

DAR SRDCA

Naša akcia DAR SRDCA nadálej pokračuje. Tentoraz do nej prispel úctyhodnou sumou 893 zł, určenou na činnosť miestnej skupiny Spolku na Sileszku, krajan Bronislav KNAPČÍK z Mikołowa. Srdečne ďakujeme.

Ktokoľvek by chcel podporiť náš Spolok, môže príspevať na adresu: Zarząd Główny TSP, ul. św. Filipa 7/4, 31-150 Kraków, nr. konta: BDK w Lublinie, II/O w Krakowie, nr. 10701193-2017-2221-0100.

* * *

Dňa 29. apríla t.r. zistil majiteľ rekreačnej chatky v Oravke, že počas jeho neprítomnosti ho navštívili zlodeji, ktorí o.i. odnesli televízor, rádio a kosačku. V noci zo 4. na 5. mája t.r. došlo zase k vlámaniu do obchodu v Podvlku. Zlodej si odnesol tovar v celkovej hodnote okolo 1,5 tis. zlôtých.

* * *

Začiatkom mája t.r. došlo ku kurióznej nehode v Jablonke-Matonogi. Nákladný automobil tu narazil do autobusovej zastávky, ktorú úplne zničil. Cestujúci teraz čakajú na postavenie novej a veria, že pri-

budne aj dopravná značka, ktorá by upozorňovala na tento, pomerne nebezpečný úsek cesty.

* * *

30. apríla t.r. v Hornej Zubrici vypukol požiar v obytnno-hospodárskych priestoroch J. Duhu (na snímke). Oheň zničil bytové zariadenie, poľnohospodárske stroje i uskladnenú úrodu. Napriek rýchlemu zásahu požiarnikov sa, žiaľ, nepodarilo zabrániť vysokým hmotným škodám, ktoré sa odhadujú na vyše 100 tisíc zlôtých.

Text a foto: PETER KOLLÁRIK

KREMPACHY, NOVÁ BELÁ, DURŠTÍN...

POKRAČOVANIE Z Č. 5/98

Po vizitácii spišských farností roku 1712 Ján Sigrai o Novej Belej písal:

„Kostol so zvonicou úplne drevený, heretíkmi profanizovaný. Tri oltáre. Medená lampa pred oltárom. Jeden kalich, päť kazúl. Jeden starý pluviál. Dva väčšie misály, jeden funebrál. Monštrancia vyzerá ako slnko, čiastočne pozlátená, čiastočne postriebrená. Organ na sedem hlasov. Omšové štipendium šest' polturákov, od krstu a od vátok po šesť denárov. Chudobní nedali nič. Od sobáša dve holby vína, od pochrebu 50 denárov. Pred 50 rokmi tu boli luteráni (1662). Farárom je ONDREJ NOWOTARSKY, Poliak. Kňazom je 22 rokov, tunajším farárom 9 rokov. Duši, čo sú schopné sa spovedať, je 250. Všetci sú katolíci. (*Additamenta 575*).

Počiatkom roku 1776 bola novootvorená spišská diecéza, a tak sa Krempachy a Nová Belá rozlúčili s ostríhomskou arcidiecézou, do ktorej od počiatku patrili v rámci Spišského prepošstva. Vtedy Dunajecký dekanát mal tieto fary: Nižné Lapše, Vyšné Lapše, Fridman, Hanušovce, Jurgov, Kacvín, Krempachy, Lechnica, Lesnica, Matiašovce, Veľká Franková, Nedeca, Stará Ves, Richvald, Tribš a Nová Belá. V Krempachoch bol vtedy farárom VOJTECH MOLITORIS a v Novej Belej JÁN PAULAK.

Roku 1787 za Jozefa II. zriadili ešte fary v Haligovciach a v Reľove. Dunajecký dištrikt, ktorý takto mal 18 fár, bol rozdelený na dva: Nedecký a Staroveský. Nedecký mal 10 fár: Veľká Franková, Fridman, Jurgov, Kacvín, Krempachy, Nižné Lapše, Vyšné Lapše, Nedeca, Tribš a Nová Belá (J. Hradský: *Reformáció a Szepességen*, c.d. s. 24).

Fragment belianskej zvonice. Snímky: J. Pivovarčík

Kostolík sv. Valenta na cintoríne v Krempachoch

Roku 1794 bol v Krempachoch farárom DANIEL UDRÁNSKY. Bol to vynikajúci kňaz a národnovec. Bol členom Bernolákovho Tovarišstva a prvým rektorm spišského seminára. Jozef Hradský v diele *Initia...* Capituli ad Sanctum Martinum E.C. de Monte Scepusio, Spišské podhradie 1901, s. 517 podáva jeho stručný životopis: „Daniel Udránsky sa narodil 19. júla 1768. Filozofiu a teológiu študoval v Bratislave. Za kňaza bol ordinovaný 10. apríla. Dva roky bol kaplánom vo Veličnej. Farárom bol najprv v dunajeckých Krempachoch, potom v Nedeci, nakoniec v Kacvíne. Roku 1815 bol menovaný za kanonika teologa, pričom bol štyri roky profesorom v seminári a súčasne prvým rektorm Spišského seminára v rokoch 1815-1826. Roku 1822 sa stal liptovským a roku 1825 oravským archidiakonom. Roku 1826 bol menovaný za Vrchného riaditeľa škôl Košického dištriktu a za Kráľovského radcu, preto odišiel bývať do Košíc. Roku 1827 sa stal opátom sv. Benedikta pri Ostrihome. Roku 1830 sa stal kanonikom lektorom. Roku 1842 sa stal po druhý raz rektorm seminára a zostal ním až do smrti. Umrel 1. septembra 1846 ako 78-ročný. Pochovali ho do kanonickej krypty (v Spišskej Kapitule)“.

Ked' ide o fíliálky Durštín, ako aj Novú Belú, spomínajú sa roku 1589, ked' Juraj Horváth Paločay kúpil od Alberta Laskiho nedecký hrad s jeho majetkami, ktoré tvorili obce Fridman, Matiašovce, Tribš, Jurgov, Veľká Rovňa a Nová Belá, ako aj majere Falštín, Foľvark, Durštín, Malý Durštín. (Eduard Pavlik: *Zamagurskí páni, vo Vlastivednom zborníku Spiš I*, Košice 1967, s. 41).

Hrad Nedeca bol postavený v 13. storočí. Spomína sa v testamente Vilerma Drugetha r. 1330 ako „nový hrad Dunajec“ (*Carolus Wagner: Analecta Scepusii I. Viedeň 1774*, s. 128). Založili ho potomci spomenutého Rudgera, ktorí kolonizovali túto časť Spiša. Drugeth od nich hrad asi odkúpil. Roku 1425 je pánom hradu Peter Schwarz Berzeviczí. Po ňom ho zdiedil jeho syn Ján, ktorý zomrel roku 1470. Vtedy dostali hrad s príslušenstvom Zápoľ'ovci: Imrich, Štefan a Ján Zápoľ'ský, ktorí sa stal aj uhorským kráľom. On ho daroval - za poskytnuté služby v boji proti Ferdinandovi - poľskému šlachticovi Hieronymovi Laskému. Syn Laského Albert predal hrad roku 1589 rodine Paločayovcov aj so spomenutými dedinami a majermi. Juraj Horváth Paločay roku 1601 nedecký hrad rozšíril a ozdobil. Ked' roku 1617 zomrel, zdiedili hrad synovia Štefan a Gabriel. Po Štefanovej smrti roku 1654 zdiedil hrad syn Štefan a po ňom jeho syn Michal. Roku 1670 Michal dal hrad do zálohu Silvestrovi Joanelimu. Roku 1683 Kuruci Joanelimu hrad zobrali a privteli ho medzi majetky Tökölyho hradu v Kežmarku. Avšak po páde Tökölyho dostał Joaneli hrad naspäť. Po ňom hrad zdiedil jeho syn Jozef, ktorý mal za manželku Alžbetu Paločayovú, sestru Michala, predošlého majiteľa hradu. Potom hrad zdiedil ich syn Ján, ktorý zomrel roku 1776. Ked'že nemal dediča, zdiedil hrad Michalov syn František, potom Františkov syn Jozef, potom jozefov syn Andrej, ktorý roku 1820 hrad dôkladne prebudoval. Po jeho smrti roku 1828 hrad prevzal Jozefov brat Ferdi-

Krempašská dychovka pochoduje cez obec

nand a potom Ferdinandov syn Alexander. Keď zomrel roku 1857, prešiel hrad na Gejzu, Teodora a Attilu, synov Alexandrovej sestry Kornélie, ktorá bola vydatá za Eligiusa Salamona Alapi. Roku 1861 Salamonovci hrad po veľkom požiare obnovili. Aladár sa stal pánom Duršína, Teodor hradu a ostatné majetky dostal Attila. Majetok Teodora prešiel roku 1873 na jeho manželku Gizelu Csáky. Jej synovia Gejza a Štefan a dcéry Eva a Margita boli poslednými majiteľmi nedeckého hradu, ktorý bol roku 1945 poľskou vládou poštátňený. Týchto majiteľov nedeckého hradu bolo treba uviesť aj preto, lebo boli patrónmi kostolov v Krempachoch a Novej Belej. Dátumy sú čerpané zo spomenutej práce Eduarda Pavlíka Zamagurskí zemepáni, s. 38.

Schematizmus roku 1874 (vytlačený v Košiciach a Spišskej Novej Vsi) uvádza tieto údaje:

Str. 52

Krempachy. Stará fara. Jestvovala už v roku 1278. Matriky sú od roku 1744. Patrónmi sú dedičia osvietenej pani, slobodnej barónky

Kornélie Horváthovej de Palocsa. Kostol Všetkých svätých, reč slovenská. Administrátor pán FRANTIŠEK HABER st, narodený roku 1842, ordinovaný roku 1868.

v Krempachoch	723 katolíkov,	23 židov,	98 školských detí
vo vyšnom mlyne	2	"	
v nižnom mlyne	12	"	
Durštín	230	"	44

Spolu 967 32 142

Posledná pošta - Spišská Stará Ves

V Krempachoch je kaplnka sv. Jána a kostol sv. Valenta, mučeníka.

Str. 129

Kňaz JOZEF DZURILLA, krempašský farár, na tretí rok jubilárny kňaz. Zomrel v Krempachoch na cholera 6. júla 1873 ako 77-ročný.

Str. 54

Nová Belá. Stará fara. Rok vzniku neznámy. Jestvovala už roku 1278. Matriky má od roku 1784, Zapína ju slobodne biskup. Kostol sv. Kataríny, panny a mučenice. Reč slovenská. Farárom je MATEJ DUNAJSKÝ, dištriktuálny tajomník, narodený roku 1825 a ordinovaný roku 1851.

V obci je 751 katolíkov, 35 židov, 99 školských detí.

Posledná pošta - Spišská Stará Ves.

Je tu kaplnka Sv. Márie Magdalény.

Schematizmus z roku 1886, vytlačený v Levoči, uvádza:

Str. 55

Krempachy. Patrón Katolícka obec.

Krempachy:	783 katolíkov	35 židov	99 školských detí
Vyšný mlyn, štvrt' hod	18	"	3
Nižný mlyn, pol hod.	10	"	3
Durštín	324	"	6

Posledná pošta - Fridman

Str. 56

Nová Belá. V obci je: 795 katolíkov, 37 židov, 150 školákov

Posledná pošta - Fridman.

ŠTEFAN ŠMÁLIK

POKRAČOVANIE NASLEDUJE

KRÁTKO ZO SPIŠA

Viacerí naši krajania, najmä z Jurgova, Čiernej Hory, Repísk a okolia, pracovali dlhé roky (niektorí aj dnes) v Tatranskom národnom parku, ktorý v tomto roku oslavuje 50. výročie svojho vzniku. Pri tejto príležitosti správa parku usporiadala celý rad rôznych podujatí, výstav, stretnutí a pod., ktoré budú prebiehať takmer do konca roka. Niektorých, ako nás informovali, sa zúčastnia i naši krajania.

* * *

9. apríla t.r. nowosądzský vojvoda L. Tabaka poveril vedením Kuratória osvety a výchovy Barbaru Wiatrovú, ktorá v tejto funkcií vystriedala doterajšieho kurátora J. Nalepku. Nová vojvodská šéfka školstva, pod ktorej správu patria i spišské a oravské školy, je magistrou matematiky a v rokoch 1991-94 bola námestníčkou kurátora.

* * *

19. júna vyprší volebné obdobie gminnej a miestnej samosprávy. V súvislosti s tým sa 11. októbra majú uskutočniť voľby nových samosprávnych orgánov. Veďme, že sa tentoraz do volebnej kampane aktívne zapoja aj naši krajania.

* * *

V Živote č. 3/98 sme písali, že poslanec Volebnej akcie Solidarita (AWS) Franciszek Adamczyk z Veľkej Lipnice otvoril v Novom Targu kanceláriu, v ktorej každý týždeň prijímal záujemcov celého novotarského volebného obvodu. Informujeme, že obyvatelia Spiša majú odnedávna možnosť stretnúť sa s poslancom Sejmu priamo na mieste, totiž každý prvý pondelok v mesiaci F. Adamczyk prijíma stránky v Gminnom úrade v Nižných Lapsoch.

* * *

Nastalo leto, na spišských cestách sa vzýšila premávka automobilov a tým aj nebezpečenstvo dopravných nehôd. K

jednej z nich došlo 2. mája t.r. v Nedecínskom Zámku, kde automobil zrazil 25-ročného mládenca vracajúceho sa v noci z diškotéky, ktorý utrpel smrteľný úraz. Druhá nehoda sa stala 9. mája v Kacvíne, kde 14-ročný Michal R. zobrajal bez vedomia rodičov auto Fiat 126 P a spolu s mladším kamarádom Andrejom V. sa vybral na „výlet“. Po ceste havarovali a Michal R. na mieste zahynul.

* * *

Onedlho uplynie rok od odovzdania do prevádzky nedeckej hydroelektrárne. Každý deň z priehradného múru obdivujú panorámu okolia stovky turistov, medzi ktorými nechýbajú ani Spišiaci. Najviac sme ich stretli 9. mája, kedy si v rámci Dňa otvorených dverí mohli pozrieť prácu turbín a iných zariadení priehrady a večer si vypočuli koncert i so skladbou Amat Vita J. K. Pawluškiewicza, zloženou zvlášť na počesť otvorenia nedeckej elektrárne.

JOZEF PIVOVARČÍK

NAŠI SUSEDIA

POKRAČOVANIE Z Č. 5/98

V neskoršom historickom vývoji inklinuje spoločný jazykový základ približne po čiare štátnej hranice tu k slovenským, tam k poľským vplyvom. Táto skutočnosť sa odraža aj v národnom povedomí obyvateľov. Vlastný názov obyvateľov tohto spoločného jazykového územia je goral. Toto pomenovanie znamená predovšetkým toponymum. Na poľskom Podhalí aj v slovenskej Magure „góry“ je pomenovanie pre Vysoké Tatry. Goral je teda spoločné vlastné pomenovanie pre obyvateľov okolia Tatier. Napriek príbuznému dialekту etnické povedomie je a vždy bolo diferencované. Slovenské národné povedomie tak v minulosti ako aj v súčasnosti zaberá celú oblasť Magury a siaha až na poľskú stranu po historickú hranicu riek Dunajca a Bialky.

O tom, že goralské nárečie má osobité postavenie svedčí okrem iného aj to, že niektorí historici tvrdia, že ide o zvyšok samostatného slovanského kmeňa Bielych Chorvátov. Možno konštatovať, že goralský dialekt je vo svojej zvukovej podobe neobýčajne bohatý, výrazný a krásny. Jazykovedcom môže jeho fonetický systém poskytnúť v mnohých prípadoch klúč na objasnenie etymologických koreňov slovenčiny i susedných západoslovanských jazykov v 9.-14. storočí. V tomto období sa vyvíjal v súlade s poľštinou. No pritom goralčina nepodľahla ani tomu najzávažnejšiemu vývinovému procesu poľštiny v 14. storočí, ktorému podľahli napríklad východoslovenské nárečia: ustáleniu prízvuku na predposlednej slabike. Goralčina má ako slovenčina dôsledne prízvuk na prvej slabike. Nezasiahol ju ani poľský proces premeny skupiny -ir a -yr na -er, napr. poľské cztery, goralské štyri, slovenské štyri. V súlade so slovenčinou sa vyvinuli aj striednice za druhotné jery, ktoré poľština nepozná, napr. poľ. wiatr, goral. viapter, slov. vietor.

Takto sa vyvíjal goralský dialekt v celej oblasti svojho jestvovania, teda nielen na slovenskom Spiši a Orave, ale aj na poľskom Podhalí.

Podobne ako fonetika predstavuje aj tvaroslovie goralského nárečia zaujímavú syntézu poľských a slovenských prvkov s mnohými archaizmami, ale aj znakmi svojbytného vývinu. Tak napr. tvary pomocného slovesa majú archaickú podobu:

1. osoba: jo jef (jeg) slov. som (stsl. jech)
2. osoba: ty ješ, tyš (slov. si) stsl. jesí)
3. osoba: on jest (slov. je) stsl. -); pritom v goral. sa pováčsine vynecháva, napr. ón vdóma (on je doma).

Množné číslo sa podobá slovenským formám: myšné, vy šče, oni som.

Hoci sa goralský dialekt svojou foneticou podobou pričleňuje k malopoľským

nárečiam, naprostá väčšina jeho slovnej zásoby je príbuzná spišskému nárečiu, ibaže s goralskou výslovnosťou, napr. gruľe (zemiac), miešonc (mesiac), džedžina (dedina), génšle (husle), hej (áno, hej), džéfska (dievka), ťem (len, iba), parobek (parobok), atď. Cez spištinu prevzalo goralské nárečie aj všetky jej výrazy nemeckého pôvodu, ktoré označujú pováčsine domáce a hospodárske náčinie ako aj súčasti odevu, najmä ženského, ako napr. švabel' (zápalka), šufla (lopata), bľaha (plech na pečenie i platňa na sporáku), štahetka (lata), kidľa (sukňa), far-tuch (zásterka), šnoptihľa (vreckovka), strožľak (slamník), štrymfle (punčochy), gierok (kabát), firhangi (záclony), dah (strecha), frystyk (raňajky), atď.

Z poľštiny sú napr. slová jaskólka (lastovička), ogród (záhrada), skyrzyć (žalovať). Väčšina slov príbuzných s poľštinou je reziduom staroslovanských spoločných koreňov, napr. džad (ded, ale aj zobrák), niekedy sa ale rozlišuje: džadek je dedo a džod je zobrák, dysc (dážd), vieš (dedina), dröga (cesta), garlo (hrdlo), atď.

Stáročná príslušnosť k uhorskému štátu, vojenská služba v uhorskej armáde a furmanky po cestách dolného Uhorska zanechali stopy v slovnej zásobe goralského nárečia, napr. pugiloř (peňaženka), kieľcyk (výdavok), duhan (tabak), pipka (fajka), talpa (podrážka), fiľer (halier), šegieň (chudák), atď.

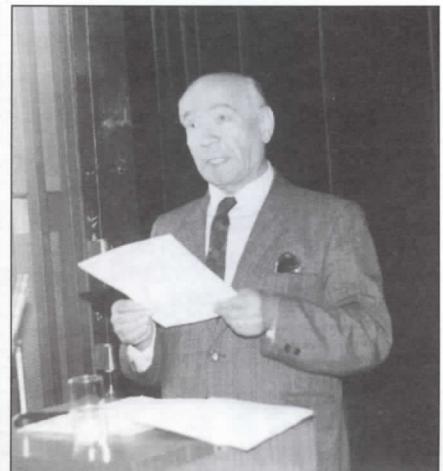
Napokon treba spomenúť čisto goralské výrazy, medzi ktorími sa nachádzajú starobylé archaizmy, napr. vžon, vžena (vzal, vzala) - prícastie minulé v staroslovanskom jazyku; haň, henok (tam, hen), cymu (prečo), jacy (iba, len), dvojmi (dva-ja), trójmi (traja).

Goralský dialekt nepozná poľské tvrdé -ł, ale má mäkké a stredné -l ako slovenčina.

Samotný názov „Podhale“ obsahuje zreteľný slovakizmus. Uznáva to aj Słownik języka polskiego, W. Dobroszewski, PAN, W-wa 1961, tom trzeci, str. 10, heslo „hala“: pastwisko w górzach, położone powyżej granicy lasów. Pod heslom je w zátvorce uvedené: słowac. hola. V slovenčine je zmysel slova ľahko vysvetliteľný, lebo sa odvodzuje od prídavného slova „holý“, po poľsky goły. Na Slovensku máme mnohé pohoria takto pomenované, napr. Liptovské, Martinské, Veterné h o l e ...

Podhalanské (goralské) výrazy ako ser-dak, gunia, kierpce, hala, ciupaga aj iné vošli už natrvalo do poľského literárneho a do istej miery aj do spoločného hovorového jazyka.

V dávnej minulosti neboli štátne hranice asi také strážené a styky ľudu boli asi voľnejšie. Na dôkaz by som uviedol jánošíkovskú legendu, ktorá bola rovnako

Autor článku Matej Andráš

živá na Podhalí ako na Slovensku. Svedčia o tom goralské piesne na túto tematiku, v ktorých sa hovorí o slovenských reáliach ako o niečom vlastnom. To viedlo napríklad známeho poľského spisovateľa Kazimierza Przerwu-Tetmajera k tomu, že dal Jánošíkovo meno Nědzovi Litmanskému, ktorý žil asi storočie pred Jánošíkom a tiež sa vršil na šľachte, ktorá neľudsky trestala sedliakov. Ako napísal v autorskej poznámke k svojej Legende Tatier: „Dal som Napierskemu Jánošíkovo meno v snahe vytvoriť poľského Jánošíka, lebo skutočný Jánošík bol Slovák.“ (Juraj Jánošík sa narodil r. 1688 v Terchovej a popravený bol 18. 3. 1713 v Liptovskom Sv. Mikuláši).

Slovenskí goralí boli po dlhé stáročia uvedomelou časťou slovenského národa a dali mu mnohých vzácných vzdelancov. Za všetkých uvediem aspoň Tomáša Červeňa (1793-1876) rodáka z Chyžného na Orave (teraz v Poľsku), ktorý bol od r. 1865 veľprepoštom banskobystrickej kapituly. Po celý život bol aktívne činný v slovenských inštitúciach, napr. v rokoch 1863-74 bol pokladníkom Matice slovenskej, ktoréj testamentárne zanechal 60 tisíc zlatých, ktoré si však po protiprávnom zrušení Matice r. 1875 prisvojili - ako aj celý majetok Matice - maďarské šovinistické inštitúcie a použili ich na pomádárčovanie Slovákov.

Túto kapitolu by som zakončil zopakováním slov autoru W. Urbana: „Czy opłaciła się skórka za wyprawki?“ Určite sa neoplatala, lebo spôsobila príliš mnohým ľuďom komplikácie a trápenia, takže ich urobila nešťastnými. Tých šťastných bolo nesporné menej.

Zmienka o tom, že mestá na Slovensku boli prevažne nemecké, zodpovedá historickej situácii ako výsledok niekoľkých vín nemeckej kolonizácie na Slovensko od 13. storočia. No v tých časoch to bol dosť rozšírený jav nielen na Slovensku. Napr. Krakov, Praha, Budapešť boli v tom období tiež prevažne nemecké mestá, aby som spomenul tieto tri pre Poliakov, Maďarov a Čechov významné, ba dokonca hlavné

mestá, v 18. a 19. storočí v dôsledku národného obrodenia boli etnickej prinavrátené svojim nárom. Obdobný proces prebiehal aj na Slovensku a v 20. storočí sa na Slovensku našlo len asi 60 tisíc občanov nemeckej národnosti.

Pán W. Urban rozdeľuje obyvateľov Slovenska na šľachticov Maďarov, mešťanov Nemcov, roľníkov Slovákov a pastierov Rusínov, čo je veľmi zavádzajúce. Historickou skutočnosťou bolo, že zemani, čiže nižšia šľachta bola na Slovensku slovenská a maďarizácii podľahla až v 18. a 19. storočí, keď jej bolo výhodnejšie stat' sa súčasťou natio hungarica, čiže politického uhorského národa, lebo len tak si mohla zachovať feudálne spoločenské výsady. Tu treba hľadať aj korene, prečo slovenskí politickí vodcovia v období revolúcii rokov 1848-49 hľadali pomoc u viedenského dvora proti maďarským snahám stať sa neobmedzenými pánnimi v celom Uhorsku, a nie z nejakej apriornej nenávisti voči Maďarom. Pohnútkou bola láska k svojeti a z toho vyplývajúci odpor proti násilnému pomaďarčaniu. A v tejto násilníckej politike vládnúcich maďarských kruhov treba hľadať aj príčinu zániku mnohonárodného uhorského štátu, ku ktorému došlo po prvej svetovej vojne. Bol to dlhodobý proces, ktorý sa začal v 18. storočí a pokračoval po celé 19. storočie až do prvej svetovej vojny a bol okrem iného významne poznačený napr. nahradením latinciny ako štátneho jazyka, ktorý takmer osem storočí zjednocoval mnohojazyčných obyvateľov Uhorského kráľovstva, jedným živým jazykom, a to maďarským. Z toho vyplynula snaha pomaďarčiť všetkých obyvateľov Uhorska, v ktorom však žila väčšina nemadárov: Slováci, Rumuni, Srbi, Chorváti, Nemci, atď. Takto bol zradený a opustený odkaz prvého uhorského kráľa sv. Štefana s dôsledkami, ktoré sa zákonite dostavili.

Skutočnosť, že Slováci hľadali za danej situácie pomoc u iných Slovanov, najmä u Čechov, ktorí im boli najbližší rečovo i kultúrne a u Rusov, ktorí boli najmocnejší slovanský národ s vlastnou ríšou, je ľahko pochopiteľné. Ved' Rusi boli v tých časoch jediný slovanský národ, ktorý mali svoj štát.

Pavol Čarnogurský

Preto aj slovenskí vzdelanci ako Ján Kollár a Pavol Jozef Šafárik sa najviac zaslúžili o vedecké zdôvodnenie všeslovanskej idey.

Príhodu o rozhvore Slovákov s cárom poznáme na Slovensku troška ináč. Slovenskí zástupcovia sa zúčastnili na akejsi konferencii v Petrohrade, na ktorej vystúpil s prejavom slovenský delegát. Po prejave boli ruskí hostitelia prekvapení, že takmer všetkému rozumeli a nás delegát zas bol dotknutý, že ved' on hovoril po rusky. Učil sa ruštinu asi z kníh a nenaučil sa ruský pohyblivý prízvuk, bez ktorého jeho ruština znala Rusom ako slovenčina.

Nepresné je aj tvrdenie W. Urbana, že mnoho slovenských dejatelia do druhej polovičky 20. storočia chceli pripojiť Slovensko k Sovietskemu zväzu. Vzťahuje sa to na obdobie druhej svetovej vojny, keď vo vedení ilegálnej KSS sa pohrávali s touto myšlienkou, ale nikdy to nemalo širší ohlas a po vypuknutí SNP v auguste 1944 sa na to definitívne zabudlo.

O poľskej kolonizácii Šariša, ktorá mala trvať päť storočí od 15. do 19. storočia a o ktorej ani poľskí, ale ani slovenskí historici nič nevedia, som sa ani ja doteraz nikde nedozvedel. Pritom Šariš neleží na stredovýchodnom Slovensku, ale na severovýchode, ohraničený na západe Spišom, na juhu košickou oblasťou, na východe Zemplínom a na severe Poľskom. Významnejšie centrá: Prešov, Bardejov, Sabinov. Slovenské osídlenie poznáme od 4. stor. (Veľký Šariš). Slovenské obyvateľstvo osídli do polovice 14. stor. takmer celú dolinu Tople a Ondavy. Počas valašskej kolonizácie od 14. do 16. stor. sa usadzovalo v severnom Šariši rusínske pastierske obyvateľstvo, ktoré tu vytvorilo súvislé a trvalé osídlenie, podobne ako na poľskej strane Lemkovie. Šariš teda obývajú Slováci a Rusíni, o Poliakoch niet zmienky.

A celkom na záver poznámka k tvrdeneiu, že v medzivojnovom období boli na Slovensku mnohí stúpenci spolupráce s Poľskom, no Česi veľmi dbali, aby sa Slováci veľmi nespriateli s Poliakmi.

Vedenie Hlinkovej slovenskej ľudovej strany sa počas celého medzivojnového obdobia usilovalo udržiavať s Poľskom dobré styky, o čo mal záujem sám Andrej Hlinka a krídlo tzv. pololonofilov okolo poslance Karola Sidora, ku ktorému patril okrem iných aj Pavel Čarnogurský. Toto úsilie o užšiu spoluprácu s Poľskom nebolo dobre videné v Prahe, pretože celkove boli vzťahy medzi Prahou a Varšavou počas celého medzivojnového obdobia napäté. Beckovské vedenie poľského štátu však svoju podporu slovenským snahám využívalo pokiaľ to potrebovalo vo svojej protičeskej politike, ale v skutočnosti mu išlo najmä o rozbitie ČSR a o podporu maďarských snáh o znovuzískanie Slovenska a o obnovu bývalých poľsko-uhor-

Tomáš Červeň, rodák z Chyžného

ských hraníc. Beckovci sa domnievali, že môžu v tomto európskom priestore hrať istú „veľmocenskú“ politiku medzi Nemeckom a ZSSR. Uzavreli napr. bilaterálny pakt o neútočení s hitlerovským Nemeckom r. 1934. Roku 1938 neváhali využiť mníchovský diktát a podieľali sa na delení Československa. O pripojení Českého Tešínska sme už hovorili. Beck sa vtedy veľmi hneval na Maďarov, že nevyužili situáciu a neobsadili celé Slovensko. V takom prípade bol ochotný vrátiť Maďarom hornooravské a spišské dediny, ktoré boli od r. 1920 súčasťou Poľska a obnoviť tak staré poľsko-uhorské hranice. Táto politika nemohla pochopiteľne ostat' bez vplyvu na postoje Slovákov v Poľsku, faktom však ostáva, že potom, keď nacisti okupovali Poľsko, boli naše sympatie na strane nešťastného Poľska a naši ľudia pomáhali ako a kde mohli. Na Slovensku bola celá siet ľudí, ktorí pomáhali jednako Poliakom utekajúcim z Poľska ďalej do Maďarska a cez Balkán do Turecka, ale aj spojkám poľskej londýnskej vlády pri ich cestách do Poľska i opačným smerom. V tejto súvislosti spomeniem jeden istotne zaujímavý prípad. Poľský maršal Edward Rydz-Śmigły, hlavný veliteľ poľského vojska v boji proti Nemcom v septembri 1939, ktorý na ústupe sa dostal cez Rumunsko do Maďarska, sa potom cez Slovensko vrátil r. 1941 do Poľska aj s pomocou už spomínaného Pavla Čarnogurského, ktorý vtedy býval vo Veľkej Frantovej. Tam nechal maršal aj jeden kufor s dokumentami, ktorý si potom neskôr Poliaci vyzdvihli. Maršal zomrel r. 1943 vo Varšave pod cudzím menom.

Čo dodať na záver? Je dobre vedieť čím viac o svojich susedoch. Len treba dbať na to, aby tie informácie a znalosti boli objektívne a usilujme sa o vyzdvihovanie pozitívnych momentov, čo viedie k väčšiemu porozumeniu.

MATEJ ANDRÁŠ

NA MARČO MLÁDEŽE

V úvode dnešnej úvahy sa chceme spolu s našimi krajanmi zamyslieť nad tým, ako je to s účasťou a aktivitou mládeže v našom Spolku, najmä na Orave. Totiž nakol'ko sa orientujem, na Spiši je situácia z rôznych príčin odlišná, veď napr. v Novej Belej, Krempachoch, Jurgove a snáď aj v niekoľkých ďalších MS mladí dosť silne akcentujú svoju prietomnosť v krajanskom dianí. Zato na cestách po Orave sme neraz svedkami toho, že mládeže máme doslova ako šafránu. Trošku lepšie to vyzerá počas väčších krajanských kultúrno-spoločenských podujatí, kedy vidíme viac mladých tvári jednak v hľadisku, jednak na scéne - účinkujúcich v súboroch, mladých spevákov, tanecníkov či inštrumentalistov. Horšie je to však napríklad s vekovým zložením výborov či komisií miestnych skupín. Jednoducho tam chýba väčšie zastúpenie mladých ľudí. Ich počet by sa dal spočítať veľmi ľahko. V posledných rokoch ubúda počet detí učiacich sa slovenčinu a našu mládež len zriedka vidíme na stretnutiach v klubovniach. Život väčšinou čítajú a predplácajú si ho starší krajania, a tým, ktorí už slabšie vidia, ho niekedy nemá ani kto prečítať. Nie div, že aj oni potom rezignujú z jeho ďalšieho odberu. Chýbajú tiež dopisovatelia, vybavenie mnohých klubovní nemá mladých ľudí čím pritiahanut' a podobne. To boli niektoré z príčin, prečo som sa medzi krajanmi snažil hľadať príčiny dnešného stavu. Chceme predsa všetci, aby sa situácia zlepšila. Pripromeňme, že aj na vlaňajších oslavách 50. výročia nášho Spolku mnohí slúbovali pretrvať ďalších 50 rokov... Nemôžeme teda sedieť so založenými rukami a čakať na nejaký zázrak. Veď keď si sami nepomôžeme, kto nám pomôže? Predtým, ako si vypočujeme názory niektorých krajanov na túto tému, chcel by som zacitovať zapár veršov z básne Andreja Sládkoviča - Omladinám:

Učte sa mládež! nové časy stali,
slávni dosiaľ len boli tí, čo bijú;
my sme robili, iní si písali -
zlodeji, lhári - našu históriu:
Učte sa, cvičte! - bo vymrú poeti,
beda nám v hrobe, otcom - nemých deti!

Dúfam, že nikto z krajanov nechce byť, ako to piše básnik: „otcom - nemých deti.“

ROBERT KULAVIAK
predseda OV SSP na Orave

- Je pravdou, že do činnosti v Spolku sa zapája oveľa menej mladých ľudí ako dávnejšie, keď sme skoro v každej obci mali kra-

janské súbory či divadielka, a klubovne boli ozajstnými centrami bohatej krajanskej činnosti. Spoločensko-kultúrnu činnosť v obciach pomáhal rozvíjať aj kultúrni inštruktori, lepšia bola spolupráca ÚV Spolku s nižšími orgánmi Spolku a viacej detí sa učilo slovenský jazyk. Keď teda chceme hľadať príčiny dnešného neutereného stavu, musíme nájsť odpovede na niekoľko otázok. Myslím si, že v Spolku by sme mali viacej mladých vtedy, keby si mnohí z nich nemuseli hľadať zárobkové možnosti ďaleko od svojej rodnej obce a Oravy. Mladých však chceme pritiahať o.i. organizovaním rôznych zaujímavých kultúrno-spoločenských podujatí, či účasťou na výletoch na Slovensko. V rámci prebiehajúceho Roka Slovákov sa snažíme ešte lepšie propagovať kultúrnu činnosť našich krajanov aj na Slovensku, predstavujeme im folklorne súbory, našich divadelníkov a podobne. Myslím si, že dobrým podujatím v tomto smere bude aj Deň slovenskej kultúry v Jablonke. Snažíme sa tiež, aby sa slovenčina učila nadľahčajšie aj v miestnej ZŠ a preto: „nehádzme flintu do žitia“. Chcem veriť, že situácia v našom krajanskom hnutí sa značne zlepší, len musíme viacej urobiť všetci a spoločne.

ĽUDOMÍR MOLITORIS
tajomník ÚV SSP v Krakove

- Som veľmi rád, že prakticky po prvýkrát od môjho pôsobenia v Spolku Slovákov v Poľsku si ma Život všimol, že mi prvý raz bola postavená konkrétna otázka. Veľmi rád na ňu odpoviem najmä preto, že sa týka mládeže. Veľká škoda je však, že na ňu odpovedám už ako štyridsiatnik. Mám niekedy pocit, a rozhodne si ho všímam v tejto otázke, že nasilu hľadáme mladých tam, kde nie sú, kde prirodzene sa menej aktivizujú, a nevidíme mladých tam, kde sú, kde ich aktivita prekvítá. Myslím si, že je to veľmi zlé. Pokúsim sa to ukázať na vlastnom príklade, ktorý je, aspoň si tak myslím, príkladom priam typickým. Doterajšia moja práca, ktorú som v Spolku vykonával v mladšom vekovom období, kde pôsobím od septembra 1983, neboľa na stránkach nášho krajanského časopisu nikdy širšie prezentovaná. Len úzke vedenie Spolku vie, že moja aktivita a aktivita tiež mladého, žiaľ, dnes už nebohého Eugena Mišinca (toho času teda mladých ľudí), je príčinou terajších úspechov Spolku Slovákov v Poľsku. Naša mládežnícka aktivita bola ozaj veľká, obchodovali sme tehlou, pre Spolok sme kúpili dom v Krakove, vybudovali sme

tlačiareň a tak ďalej, a nezdá sa mi pritom, že už patrím k tým starším. Nemám preto pocit, aby bol odvodený nárek. Mladých v Spolku je rozhodne viac ako si myslíte, odporúčam preto rozhodne lepšie si to všimnúť - aktivita niektorých je ozaj veľká a vôbec si nemyslím, že treba trhať šaty.

KAROL FULA
predseda
MS SSP
v Chyžnom

- So zapájaním mládeže do činnosti nášho Spolku je to veru v poslednom čase ľažie. Teší ma, že v obci sa darí vyučovať slovenčiny, za čo vďačíme rodičom, učiteľom, ako aj vedeniu školy. Lásku ku Slovensku a jazyku však musia deti dostávať v prvom rade vo svojich rodinách. Máme vynikajúci folklorny súbor Rombaň, vedený Jánom Capiakom, ktorý predvádzza na krajanských i iných podujatiach bohatý repertoár oravských a slovenských piesní a tancov. Mladých ľudí máme tiež vo výbere SSP v obci. Sú to Štefan Jurčášák a Ján Červeň. Snažíme sa získavať nových čitateľov Života, aj keď je to neraz ľažké. Pribúda však mládeže na rôznych kultúrno-spoločenských podujatiach organizovaných Spolkom. Práve na tých deťoch vidieť, že rodičia ich dobre vedú k láske k hudbe a spevu. Našu budúcnosť vidím teda aj v nich. Nemôžeme sa však uspokojiť. Je nutné, aby sme spoločne vyuvíjali potrebné úsilie v zapájaní mladých ľudí do krajanskej činnosti. Myslím si, že v mnohých obciach sa tomu pomaly začína daríť.

FRANTIŠEK HARKABUZ
z Harkabuza

- Čo povedať na tému mládeže v našom Spolku? Myslím si, že jej máme ozaj málo, čo je však ovplyvnené viacerými, tak objektívnymi ako aj subjektívnymi príčinami. Napríklad v našej škole sa už dávnejšie nedari zabezpečiť vyučovanie slovenčiny. Slovenčinu tu určitú dobu musel učiť tajomník ÚV SSP Ľudomír Molitoris, ktorý má predsa iné povinnosti. Potom k nám asi rok dochádzala vynikajúca učiteľka zo Zuberca na Slovensku. Keď sa však nenašli peniaze na cestovné, hoci nerada, musela skončiť. Dodnes ju spomínajú všetci krajania a ich deti, ktoré učila. Okrem slovenčiny ich učila aj hudbu a spevu, takže neboli problémy ani s fungo-

vaním miestneho folklórneho súboru. Dobre by bolo, keby sa k nám vrátila. Ved' takto mnohé deti postupne zabudnú aj slovenský jazyk. K hraniu na ľudových nástrojoch a spevu sa teraz pokúšam pritiahnúť deti sám, ale sú s tým spojené viaceré ťažkosti. Na prvé nácviky začali chodiť s veľkým elánom, ale postupne to z nich akosi vyprchalo. Nechcel by som však, aby s tým prestal. Vo výbere MS máme od nedávna novú členku, Helenu Sáčekovú (rod. Fiedorovú) z Podvlka, bývalú členku tamojšieho divadelného súboru Ondrejko, ktorá sa do Harkabuza vydala. Možno aj ona prinesie určité oživenie v našej činnosti. A pokiaľ ide o opäťovné vyučovanie slovenčiny u nás? Myslím si, že by nebol problém získať dostatok žiakov, ako však máme získať učiteľa? Spolku sa snažím o.i. pomáhať aj ako člen ÚV SSP a neraz vystupujem na našich

folklórnych podujatiach. Na záver vyjadrim ešte jednu poznámku. Ak budú mladí ľudia múdro vedení ich rodičmi a staršími krajanmi, budú aj oveľa aktívnejší.

**VIKTÓRIA
SMREČÁKOVÁ**
predsedníčka
MS SSP
v Malej Lipnici

- Ked' sa mám zamyslieť nad účasťou mládeže v našej krajanskej činnosti, musíme povedať hned' na začiatku, že v posledných rokoch sa v tejto otázke, žiaľ, veľa zanedbalo.

V mnohom sú vinní najmä rodičia detí, škola, ale aj fakt, že dnešná mládež, čest' výnimkám, nejaví už taký záujem o tradíciu svojich predkov ako v minulosti. Kedysi oveľa viacej detí a mládeže chodilo aj na naše podujatia, prichádzali tiež na skúšky folklórneho súboru Kordoň, s ktorým sme vystupovali po celej Orave. Teraz nacvičujem folklórne programy s malou skupinkou asi 10 detí. Chodíme vystupovať aj na Slovensko a deti práca v súbore baví. Vždy sme si veľa sľubovali od študentov študujúcich na Slovensku. Rozhodnutie o pozastavení štipendia nám pri ziskavaní mladých ľudí pre krajanskú činnosť iste nepomôže a znechucuje aj rodičov. Myslím si, že ak chceme pretrvať, musíme do mládeže investovať, do jej výchovy, ale aj vzdelávania. To je predsa naša budúcnosť.

Zazn.: PETER KOLLÁRIK

VARŠAVSKÍ SLOVAKISTI V BRATISLAVE

Odborné exkurzie na Slovensko sú prirodzenou súčasťou slovakistického štúdia aj v Inštitúte slovanskej filológie Varšavskej univerzity. Vďaka iniciatívam lektora slovenského jazyka a kultúry, dr. Petra Kášu, sa už zrealizovalo niekoľko pobytov na východnom Slovensku - v Prešove a Košiciach. Tentokrát - začiatkom mája - skupina študentov zavítala do hlavného mesta Slovenska - Bratislavu, ktorá je významným centrom vedy a kultúry.

Pre nás, slavistov, bola veľmi zaujímavá a podnetná návšteva Slavistického kabinetu SAV, kde nás kolektív pracovníkov milo privítal a oboznámil s koncepciou sice mladého, ale veľmi dynamicky sa rozvíjajúceho pracoviska, ktorého členovia úzko spolupracujú aj s poľskými odborníkmi. Neoceniteľná bola aj návšteva Univerzitnej knižnice spojená s obhlídkou historických priestorov a odborným výkladom.

V Národnom literárnom centre, ktoré je známe vydávaním časopisov Literárny týždenník, Knižná revue, Literika či Rombo-id, nás privítal pán Peter Čačko. Jeho prednáška o širokom zameraní tejto inštiúcie bola aktualizovaná informáciou o pripravovanej expozícii na 43. knižnom veľtrhu vo Varšave, kde Národné literárne centrum reprezentuje takmer 40 slovenských vydavateľstiev. Milým prekvapením bol pre nás dar od riaditeľa NLC Drahoslava Machalu, ktorý každému venoval dve publikácie - eseje L. Ťažkého Literárne vrásky a reprezentatívny album V. Ferka Slovensko moja vlast.

Prijemné dopoludnie sme strávili aj v Dome zahraničných Slovákov, ktorý svoju činnosť orientuje práve na kontakty so Slovákmi

žijúcimi v zahraničí. Zaujímavé a podnetné bolo stretnutie s paní dr. Lubicou Bartalskou, ktorá nám vysvetlila problematiku slovenského vystúhovalectva v rozličných etapách a obdobiah a rovnako naznačila aj aktuálne problémy slovenskej emigrácie. Na jej slová nadviazala šéfredaktorka časopisu Slovenské zahraničie Renáta Vitková.

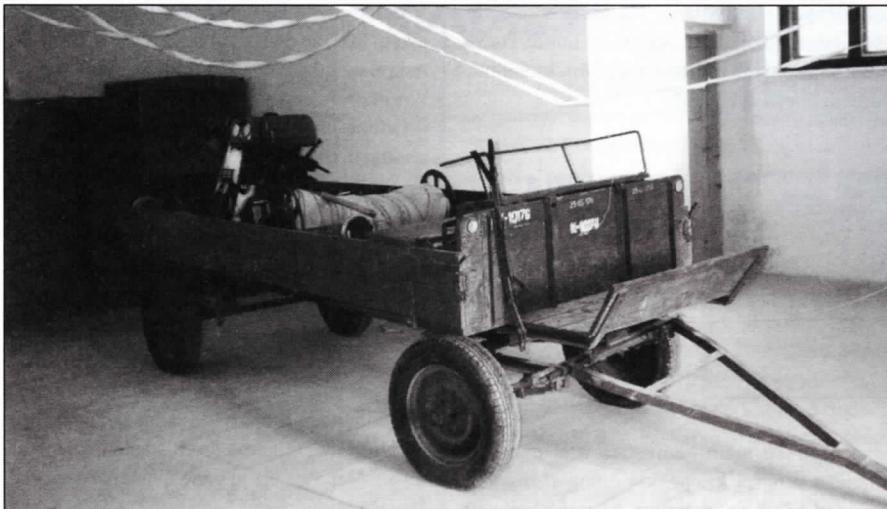
V Poľskom inštitúte nás privítala riaditeľka Wirginia Mirosławska, prezreli sme si knižnicu, výstavné priestory a dozvedeli sme sa o aktuálnych podujatiach, ktoré Poľský inštitút pripravuje v hlavnom meste Slovenska, ale aj v Košiciach a v Prešove. Nás program bol obohatený aj o exkurzie do okolia

Bratislavu. Navštívili sme Múzeum L. Štúra v Modre, ako aj starodávny a legendárny Devín na brehu slnkom zaliateho Dunaja. Jedinečným zážitkom bola pre nás aj návšteva dvoch predstavení v činohre Slovenského národného divadla. V obidvoch predstavach - Ženský zákon J. G. Tajovského a Demokrati J. Jesenského - sme mohli obdivovať najväčšie hviezdy súčasného slovenského divadla. Príjemným doplnkom nášho bohatého programu bola aj návšteva alternatívneho divadla Stoka a predstavenia najnovšieho slovenského filmu Rivers of Babylon. Bratislavský pobyt mal pre nás veľkú cenu. Spoznali sme nové miesta, stretli sme sa so zaujímavými a príjemnými ľuďmi. Aj vďaka tomu sa naše štúdium slovakistiky stáva zaujímavejším.

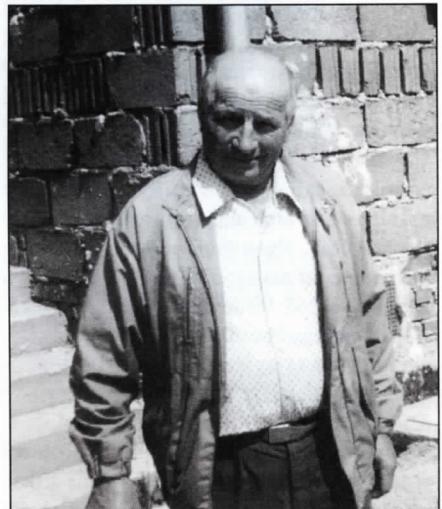
MATEUSZ GNIAZDOWSKI

Varšavskí slovakisti so svojím lektorem P. Kášom na Devíne. Foto: A. Sielańczyk

Kedy Podsklania vymenia vlečku na požiarnický automobil?

Veliteľ požiarnikov J. B. Wacławiaik

POŽIARNICKÉ RADOSTI A STAROSTI

O požiarnikoch a ich ľažkej a nebezpečnej práci by sa toho dalo veľa napísat'. Často však zabúdame na ich sviatok, Deň požiarnikov, ktorý pripadá na 4. mája. Všeobecne sa totiž myslí, že ich úlohou je, ako to vyplýva aj z ich názvu, iba hasenie požiarov. Väčšina z nás sa našťastie ani nemusí osobne stýkať s ich prácou počas hasenia požiaru, takže často ich pekné uniformy a červené autá obdivujeme len počas rôznych súťaží či prehliadok. Iné je to vtedy, keď začujeme typický zvuk zavýjajúcej sirény požiarnického auta, ktoré sa kdesi ponáhl'a. Vtedy sa začíname zamýšľať nad dôležitosťou ich práce. Ved' požiarnikov nevidime len pri hasení požiarov. Ich špeciálne vybavené jednotky neraz zasahujú aj počas prírodných, chemických, technických, či ekologických katastrof, ktoré takisto ohrozujú život a zdravie ľudí, ich majetok, a neraz aj prírodné prostredie. V minulom číse sme sa snažili nazrieť do histórie činnosti harkabuzských požiarnikov a teraz sme zavítali medzi požiarnikov v Podsklí.

Táto nevelká obec sa nachádza v severovýchodnom kúte Oravy, niekol'ko kilometrov za Pekelníkom. Má pomerne riedku a

roztrúsenú zástavbu, čo snáď vysvetľuje aj to, že k veľkým požiarom tu prakticky nedochádzalo a naposledy miestni požiarnici zasahovali v obci v novembri 1996. Horelo vtedy u Jána Stocha (Kažmierusa), suseda miestneho richtára Alojza Hosaňáka.

O historii

požiarnikov v tejto oravskej obci mi rozprával ich veliteľ, ktorým je od roku 1957 Józef - Bronisław Wacławiaik. V roku 1992 navyše prevzal po svojom 91-ročnom otcovi Františkovi aj funkciu kostolníka.

- Z našej kroniky vieme, že požiarny zbor v obci existoval už v roku 1918. Vtedy bola kúpená aj ručná striekačka, ktorú na miesto požiaru tiahali dva volov. Spolu s ďalším požiarnickým výstrojom bola dlhé roky uložená v starej škole. Máme ju až dodnes, hoci sa nepoužíva. Našli sa tiež viaceri záujemcovia, ktorí by ju chceli kúpiť, ale asi ju nepredáme. Je s ňou predsa zviazaný nesmalý kus história našej požiarnej jednotky. Prvým veliteľom požiarnikov v obci bol Wincenty Jagódka, otec mojej manželky. Vo svo-

jej funkciu pôsobil až do roku 1952 a po ňom našim hasičom velil Ján Kubacka. V roku 1943 nám notár z Pekelníka pomohol zavodážiť modernejšiu, hoci ručnú striekačku z Trstenej. Obsluhovalo ju šesť chlapov a na miesto volov ju k požiarom už tiahali dva kone. Veľkú radosť sme však mali najmä v roku 1957, kedy sa podarilo kúpiť prvú motorovú striekačku M 200.

V roku 1962, vďaka vtedajšiemu Obecnému národnému výboru v Pekelníku, dostali modernú striekačku M 800-Polonia, ktorá im slúži až dodnes.

- Ja som sa členom požiarneho zboru stal po mojom návrate zo základnej vojenskej služby v roku 1954 - pokračuje J. B. Wacławiaik. - Odvtedy uplynulo už skoro 45 rokov. Všeličo som za tú dobu s požiarnikmi zažil. K požiarom sme až do roku 1960 chodili na voze, ktorý tiahali kone. Keď sa v 60. rokoch v obci objavili prvé traktory, stali sa pomocou nielen pre roľníkov, ale aj pre požiarnikov. Ved' traktor predsa len rýchlejšie diahol tažkú striekačku na miesto požiaru. Dnes už má traktor skoro každý zo 14 požiarnikov, takže raz ho požičia jeden, raz druhý. S tým problémy v podstate nemáme...

Zbrojnica

Väčšie starosti však mali a dodnes majú s požiarou zbrojniciou. Totiž stará šopa, v ktorej mali uskladnený požiarnický materiál, už dávno prestala vyslovovať ich potrebám a návyše v obci sa dovtedy nemali kde konáť ani obecné schôdze, či požiarnické školenia, svadby, prípadne kultúrne a iné podujatia. Preto nutne potrebovali novú, priestranú zbrojniciu, ktorú aj začali stavat' v roku 1976. Ľudia sa sice poskladali na jej výstavbu, teda aspoň na prvé výdavky a od miestnej farnosti kúpili aj 18-árový pozemok, lenže potom sa výstavba začala strašne preťahovať. Trvalo veľmi dlho, kým ju mohli konečne dostavať. Raz im totiž na dokončenie zbrojnice chýbali finančné prostriedky, inokedy zase peniaze, ktoré dostali z gminy v Czarnom Dunajci, museli ve-

Relikt minulosti - stará šopa (zbrojnica) podnes stojí

DEŇ OTVORENÝCH DVERÍ?

Takto som chcel nazvať a súčasne aj pochváliť v Živote peknú iniciatívu v oblasti zdravotníctva, ktorá mala miesto v polovici marca t.r. v Nižných Lapšoch. Totiž v tento deň v rámci tzv. bielych nedeľí mali v lapšanskom Gminnom zdravotnom stredisku ordinovať lekári z Vojenskej nemocnice v Krakove medziiným z takých odborov ako kardiología, neurológia, okulistika, dermatológia, gynekológia a pod. Teda každý, kto mal zdravotné problémy, mohol sa u nich dať "zdrama vyšetriť", pripadne sa poradiť o ďalšom postupe liečenia.

Vychádzat' v ústrety svojim blížnym a nežitne im pomáhať je chvályhodné. V poslednom období dosť často počúvame o podobných akciách. Vznikajú napr. rôzne nadácie a dobročinné organizácie na podporu telesne postihnutých detí, sŕtov, obeť povodní a iných živelných pohrôm a pod. Preto aj lekárska návšteva z Krakova vzbudzovala uznanie, najmä keď je všeobecne známe, že mnohí lekári v nemocniach a iných zdravotníckych zariadeniach pracujú vo veľmi ťažkých podmienkach a sú slabo platení, v súvislosti s čím dochádzalo a nadálej dochádzalo k mnohým protestným akciám, ktoré zasiahli väčšinu vojvodstiev v Poľsku.

Žiaľ, priebeh nedelnej navštavy krakovských lekárov v lapšanskom zdravotnom stredisku ma sklamal. Dalo sa predsa očakávať, že možnosť "zdrama dostať" radu a vyšetriť sa u odborného lekára vzbudí veľký záujem obyvateľstva celej gminy. Z oznamov v jednotlivých obciach sme vedeli, akí odborníci prídu a že budú ordinovať od 11. do 16. hod. Zdalo sa mi sice, že v takom krátkom čase nestihnu ani zd'aleka vyšetriť všetkých záujemcov, ale už sám fakt, že prídu, teší každého. V duchu som si myslal, že pri dobrej organizácii práce,

Budova Gminného zdravotného strediska v Nižných Lapšoch. Foto: J. Pivočarčík

ktorú mohlo a malo zabezpečiť lapšanské stredisko, väčšina pacientov odíde spokojná. Stalo sa, žiaľ, ináč.

Som starší človek a zdravie mi už neslúži ako v mladých rokoch, preto som aj ja chcel využiť takúto nečakanú príležitosť a navštíviti očného lekára a dermatológa. Do Nižných Lápsch som prišiel hodne pred 11. hodinou, aby som mal čas na registráciu. Keď som sa však ocitol pri zdravotnom stredisku, od prekvapenia mi vlasyskoro dupkom vstali. Mrvilo sa tam nespocetné množstvo ľudí, čo sa chceli dostať k lekárom. Vládol strašný chaos, ľudia sa tisli dnu, sácali jeden do druhého, hádali sa a všetci sa tlačili k jednému okienku, v ktorom zdravotná sestra registrovala záujemcov a dávala lístočky s poradovým číslom. Aj ja som sa chcel zaregistrovať a po istom čase som sa dostal do samého stredu tejto tlačenice, kde ma tak stisli, že som ani dýchať nemohol. Mojom jedinou myšlienkou bolo vytrhnúť sa z tejto tlačenice, vyjst' von a nadýchať sa čerstvého vzduchu, čo sa mi nakoniec s veľkou námahou

aj podarilo. Keď som sa o chvíľu vrátil do strediska, opäť som sa pokúšal zaregistrovať. Čosi okolo 14. hod. som sa konečne ocitol pri okienku, lenže vtedy zdravotná sestra nahlas oznamila, že sa začína prestávka, lekári vraj idú na obed a vrátia sa o 15. hod., a vtedy aj ona začne pacientov d'alej registrovať.

Čo som, úbožiak, mal robiť? Rozhodol som sa trpezzivo čakať d'alej. Asi o hodinu, keď sa lekári naobedovali a registrátorka opäť otvorila svoje okienko, pomaly som sa k nemu dotlačil a žiadal som listok k očnému lekárovi a dermatológovi. Registrátorka mi však tentoraz oznamila, že očný lekár už dnes nikoho neprijme a dermatológ jednoducho neprišiel. Ruky mi bezmocne opadli, dlhú chvíľu som nemohol prísť k slovu a len s nemou výčitkou som sa na ňu pozeral. Podobne pochodovali aj ďalší čakajúci, ktorí naivne verili, že sa stane zázrak a oni sa k lekárom predsa len dostanú. Zázrak sa však nestal a tak sa, podobne ako ja, naprázdno vrátili domov. Koľko sa pritom vynadávali a nahromžili, o tom už ani nebudem písat.

Na záver chcem len podotknúť, že tejto nepríjemnej situácii sa dalo vyhnúť. Stačilo predsa k registrácii posadiť dve alebo tri osoby - ved' v stredisku, ak sa nemýlim, pracuje viac zdravotných sestier - a iste by sa viac ľudí, a oveľa rýchlejšie, dostalo k lekárom. No a bez tlačenice a postrkovania. Nikto by si nekazil nervy, nenadával a zbytočne nemánil čas. To všetko sa predsa dalo predvídať. Môžeme však niekoho prinútiť myslieť? Asi nie, tak ako nemôžeme žiadať od lekárov, že keď prídu niekoľko hodín zdrama ordinovať, nemuseli by robiť hodinovú prestávku na obed. Treba sa predsa tešiť, že vôbec prišli. A to, že sa chorí ľudia museli k nim celé hodiny tlačiť a mnohí sa vrátili domov celí dogniavení, a teda aj v horšom zdravotnom stave ako pred tou nešťastnou výpravou, to nikoho nezaujima. Ved' prostí dedičanía to znesú! To nebol deň otvorených, ale zavretých dverí!!!

novat' na vytvrdenie alebo asfaltovanie ciest, čo bolo vtedy prvoradejšie. Stávalo sa, že im občas chýbal stavebný materiál, takže výstavba zbrojnice sa nakoniec ľahala dlhých 20-rokov. Dielo sa im nakoniec podarilo dokončiť, keď sa objavil ďalší, nepríjemný problém. Odborník-statik totiž prednedávnom zistil, že podlaha na poschodí potrebuje nutné spevnenie. Vyžiadalo by si to však sumu 32 tisíc zlôtých. Počas výstavby sa zrejmé niekde urobila chyba, a teraz rozmyšľajú, od kiaľ zobrať na opravu toľko peňazí. V pokladni sice majú okolo 10 tisíc zlôtých, kde však zobrať aj ďalšie? Najmä takéto problémy vyvolávajú vrásky na tvári ich veliteľa, ktorý sa ich pokúša riešiť o.i. aj ako člen gminnej rady v Czarnom Dunajci.

Miestni hasiči sa však majú aj čím pochváliť. V zbrojnici majú v podstate kom-

pletnej požiarnický výstroj, pracovné a vychádzkové uniformy a ďalšie vybavenie, v garáži na protipožiarnu akciu čaká červená vlečka s uloženou motorovou striekačkou, takže chýba im snáď len požiarnické auto. Na prízemí je o.i. kuchyňa, kde sa pred svadbou zvádzajú šikovné miestne kuchárky, takže zdaľo by sa, že je všetko v poriadku. Veria samozrejme, že sa im čoskoro podarí získať prostriedky na opravu zbrojnice, potom snáď príde čas aj na jej omietnutie a vymaľovanie ... Sú však trpezzivi, ved' ako sa hovorí, „trpezzivosť ruže prináša.“ Dúfajme, že občanom v Podsklí už onedlho tie ruže zakvitnú a že sa im podarí vyriešiť všetky ich problémy. Veríme tiež, že im v tom pomôže aj czarnodunajecká gmina.

Text a foto: PETER KOLLÁRIK

A.B.

NAŠA PREZENTÁCIA VO VARŠAVE

Po aprílovej prezentácii antológie slovenských poviedok *Miesto v príbehu* na Ústrednom výbore Spolku v Krakove (písali sme o tom v Živote č. 5/98) prešla táto publikácia - dalo by sa povedať - medzinárodný krst vo Varšave. Totiž počas 43. medzinárodného knižného veľtrhu sa 15. mája t.r. v Puškinovej sále Paláca kultúry a vedy uskutočnila druhá, veľtržná, prezentácia knihy, usporiadaná v spolupráci so Slovenským inštitútom vo Varšave.

Zúčastnili sa jej o.i.: riaditeľka Inštitútu M. Baligová, predsedu a tajomník ÚV Spolku J. Čongva a L. Molitoris, šéfredaktor Života J. Šternogá, zástupcovia slovenských vydavateľstiev, spisovatelia P. Glocka i J. Marušiak a z Národného literárneho centra P. Čačko, lektor slovenského jazyka na Varšavskej univerzite P. Káša, ako aj viacerí predstavitelia poľských vydavateľstiev.

Otvárajúc prezentáciu L. Molitoris o.i. oboznámiť prítomných s niektorými otázkami Spolku Slovákov v Poľsku a jeho vydavateľskou činnosťou a zdôraznil, že Spolok sa vydaním tejto antológie, ale aj ďalších publikácií snaží - popri svojom základnom poslaní - prispievať k propagácii Slovenska a jeho kultúry v Poľsku.

Kým sa začala diskusia, jedna z prekladateliek, študentka slovakistiky na Jagelovskej univerzite E. Chojnacká prečítala účastníkom stretnutia úryvok z preložených slovenských poviedok. Slovenským vydavateľom sa antológia páčila, výber autorov a ich poviedok uznali za reprezentačný a pochválili vydavateľskú iniciatívu Spolku ako dobrý príklad zviditeľňovania Slovenska a oboznamovania

Tajomník ÚV SSP L. Molitoris otvára prezentáciu

Poliakov so slovenskou literatúrou a kultúrou, čo je zvlášť dôležité najmä v súčasnosti, kedy knižný trh zaplavila ľahká, komerčná literatúra. Oboznámili sa tiež so Životom, ako aj ďalšou knižnou publikáciou vydanou v našom Spolku - *Štúdiami z dejín stredovekého Spiša*, ktorá je zároveň pekným príkladom vzájomnej spolupráce slovenských a poľských historikov. Obe naše publikácie boli počas varšavského veľtrhu vystavené v slovenskom stánku.

* * *

Predstavitelia nášho Spolku sa v ten istý deň zúčastnili i stretnutia so slovenskými spisovateľmi P. Glockom a J. Marušiakom, ktoré usporiadal vo svojom sídle Slovenský inštitút vo Varšave. Slovenskí tvorcovia oboznámili prítomných, medzi ktorími bola i prof. H. Janaszek-Iwanicková a ďalší hostia, so súčasným stavom slovenskej literárnej tvorby, si-

tuáciu na dnešnom knižnom trhu, vydavateľskou činnosťou a pod.

Počas stretnutia, ktoré viedol lektor slovenského jazyka na Varšavskej univerzite P. Káša, boli zároveň vyhlásené výsledky súťaže v preklade slovenskej poézie a prózy do poľštiny, ktorú už viac rokov organizuje Slovenský inštitút. Súťažná porota pod vedením prekladateľa a básnika J. Waczkowského rozhodla za preklad poézie udeliť prvú cenu študentovi slovakistiky zo Sliezskej univerzity P. Wójcikovi (osobitné ocenenie získala slovakistka z Jagelovskej univerzity v Krakove K. Boczarová), kym v preklade prózy nepriaznat' prvú cenu a druhú i tretiu udeliť študentkám slovakistiky na Varšavskej univerzite Grażynie Łyżwowej a Alicji Czmuchowskej. Víťazom srdiečne gratulujeme.

Text a foto: J. ŠPERNOGA

Riaditeľka Inštitútu odovzdáva cenu laureátovi sút'aže

Účastníci stretnutia v Slovenskom inštitúte. Snímky: J. Šternogá

SLOVENSKÍ ŠTUDENTI NA ÚV SSP

Neraz sme už písali o našej krajanskej mládeži študujúcej na stredných, odborných a vysokých školách na Slovensku. Tentoraz však ide o študentov zo Slovenskej republiky, ktorí prišli študovať do Poľska. Len v samom Krakove je ich vyše tridsať. Jedni tu prišli na základe medzištátnej zmluvy medzi Ministerstvami školstva oboch krajín, ďalších vyslali rôzne inštitúcie a niektorí študujú dokonca na vlastné trovy.

Tí, čo vedeli o Spolku a slovenskej menšine v Poľsku, nás po istom čase aj vyhľadali a prišli občas navštíviť Ústredný výbor Spolku redakciu Života. Chceli sme však spoznať všetkých, dozviedieť sa o ich problémoch a dojmach z pobytu v Poľsku, preto dobre sa stalo, že došlo k ich stretnutiu (21. 5. t.r.) na pôde Ústredného výboru Spolku v Krakove. Hoci všetci nemohli prísť, ved' sa blížilo skúškové obdobie, aj tak sa ich vyše pätnásť zhromaždilo vo veľkej zasadáčke, kde sa stretli s tajomníkom ÚV SSP Ľudomírom Molitorisom a šéfredaktorom Života Jánom Špernogom.

Niekterí sú tu už niekol'ko rokov, iní len odnedávna, zvolili si rôzne odbory štúdia na rôznych vysokých školách. Tak napr. Lucia (3. r.) a Milan zo Žiliny (5. r.) študujú katechetiku a vychovávanie na Filozofickej fakulte JU, Robo bude na budúci rok končiť Akadémiu výtvarných umení, kym Tomáš (4. r.) a Peter (1. r.) z Levoče, ako aj

Slovenskí študenti počas stretnutia. Foto: J. Špernoga

Samuel (3. r.) z Huncoviec a Marián (2. r.) zo Švedlára študujú teológiu. Sú členmi rehole minoritov, ktorú totalitný režim na Slovensku zlikvidoval a teraz sa opäť obnovuje. Soňa (1. r.) zo Zuberca študuje na Ekonomickej akadémii, Silvia (2. r.) si za študijný smer zvolila chémiu, kym Bohdana z Bratislavы - teatrológiu, ktorú ukončí v decembri t.r., Jozef (2. r.) z Detvy - filozofiu a Dagmar (1. r.) zo Žiliny - arabistiku. Prišla aj M... zo Spišskej Starej Vsi, ktorá bola pred pár rokmi v Krakove na ročnej stáži a teraz už pracuje na Univerzite P. J. Šafárika v Prešove.

Počas stretnutia sa slovenskí študenti so záujmom oboznámili so súčasnou činnosťou

našej organizácie, s časopisom Život a ďalšími publikáciami vydanými v Spolku, a v milom, priateľskom ovzduší sa všetci rozbesedovali. Vychvalovali Krakov ako veľmi pekné a zaujímavé mesto, hovorili o svojich študijných problémoch a plánoch do budúcnosti, spomínali prvé dni a týždne v Poľsku a s tým spojené jazykové problémy a porozprávali celý rad rôznych veselých príhod, ktoré počas doterajšieho pobytu v Krakove zažili. Rozchádzali sa neskoro večer v dobrej nálade a so spoločným prianím, aby sa takéto stretnutia organizovali podľa možnosti pravidelne. Sme za!

Text a foto: J. Š.

SLÁVNE DNI MEMORANDA

Každý rok v júni si pripomíname významný dokument zo slovenských dejín - Memorandum národa slovenského, schválený a vyhlásený na národnom zhromaždení v Martine 6. a 7. júna 1861.

Hlavným osnovencom memorandových zásad bol Štefan Marko Daxner (1822-1892), ktorý v práci *Hlas zo Slovenska* rozpracoval ideové koncepcie demokratického riešenia národnostnej otázky v Uhorsku a štátoprávneho postavenia Slovákov. Podľa nej boli koncipované slovenské štátoprávne programy v Memorande národa slovenského a Viedenskom memorande. V zmysle zásady, že Uhorsko pre Slovákov len natol'ko jestvuje, natol'ko oni v ňom jestvujú, natol'ko ho uznávajú, natol'ko sami v ňom uznania nachádzajú, zakotvil požiadavku rovnosti na základe prirodzeného práva a požiadavku zaručenia tejto rovnosti územnou samosprávou.

Memorandum národa slovenského tvoril úvod a 4 hlavné programové body. V úvode sa zdôvodňovala oprávnenosť programu a jeho hlavné zásady. Programová časť Memoranda národa slovenského v 1. bode žiadala zabezpečiť ústavnými zákonmi svojbytnosť slovenského národa a rovnoprávnosť slovenského jazyka v Uhorsku.

V 2. bode žiadala potvrdiť svojbytnosť slovenského národa na území, ktoré skutočne obýval, a to tak, že sa toto územie malo pod názvom hornouhorské slovenské Okolie vyčleniť v rámci Uhorska ako autonómna oblasť Slovákov.

V 3. bode sa bližšie špecifikovali požiadavky slovakizácie správy, súdnictva a školsťa na území Okolia a pomer medzi slovenčinou a maďarčinou. Vyslovila sa tu požiadavka zrušiť uhorské zákony priečiace sa zásade rovnosti národom. Ďalej sa žiadalo založiť slovenskú právnickú akadémiu, katedru slovenského jazyka na peštianskej univerzite, zabezpečenie štátnej podpory slovenským literárnym a kultúrnym ustanovizniám a slo-

bodu ich zakladania, slobodné užívanie materského jazyka v samospráve slovenských obcí mimo Okolia a neslovenských obcí Okolia, primerané zastúpenie národnosti v hornej snemovni.

V 4. bode v obhajobe občianskych práv a slobôd sa vyslovila solidarita s obyvateľmi všetkých národov Uhorska a v otázke „slobody národnostnej“ so všetkými doteraz utláčanými národnosťami krajiny.

Osemčlenná memorandová deputácia odozvadla požiadavky Memoranda do rúk predsedu uhorského snemu K. Tisszu dňa 26. júna 1861. Po rozpustení uhorského snemu boli slovenské národné požiadavky predložené priamo kráľovi a sú známe ako Viedenské memorandum. Požiadavky Memoranda, žiaľ, neboli splnené, no zostali až do konca 1. svetovej vojny, aj keď nie vždy navonok, základným programovým cieľom slovenského národného programu, najmä martinského vedenia Slovenskej národnej strany.

Sprac.: PETER KOLLÁRIK

Primátor Krakova J. Lassota odovzdal klúče od mesta najsympatickejšej študentke

Tisíce študentov na krakovskom Hlavnom rínsku

VESELÝ ŽIVOT ŠTUDENTSKÝ

Onedľho zaznie v základných a stredných školách posledný školský zvonček, ktorý ukončí školský rok. Zo školských brán vybehnú rozradostení školáci a na dva mesiace zabudnú na svoju „búdu“, ako niektorí nazývajú školu, a na učivo, ktoré si v nej museli osvojovať. Niektorí v lete zostanú doma, iní sa vyberú na výlety, letné tábory, rekreácie, k rodine a známym doma i v cudzine a pod. Aj študenti pomaly končia skúšky letného semestra. Kto ich však nestihne načas urobiť, má pokazené prázdniny.

Učenie - mučenie

Mohlo by sa zdať, že hlavným poslaním každého študenta je predovšetkým učiť sa, študovať, získavať nové a nové vedomosti, a tomuto posaniu by mal podriadiť aj svoju životosprávu. A je to v značnej miere pravda. Avšak nie všetci vysokoškoláci neprestajne vysedávajú nad knihami či skriptami. Aj oni si musia nájsť chvíľku voľna, zájsť si do kaviarne, divadla, kina, na prechádzku, schôdzku, niekde na víno, skrátka - ako sa hovorí - vyhodíť si z kopýtká. Stredoveké kroniky sú plné záznamov o kadejakých výstrelkoch vtedajších študentov, bakalárov, ktorí sa nielen učili, ale zavše navštívili i krčmu a rušili nočný klub. Z

tohto obdobia sa zachovalo i hodne rôznych zvykov, napr. pasovanie na študenta a ďalšie, ktoré na niektorých vysokých školách prerastli v tradičiu, ba stali sa príznačné pre mestá, v ktorých sa tieto vysoké školy nachádzajú. Patria k nim aj známe krakovské juvenilie.

Iuvenalis

bol - možno povedať - „tichý“ patrón študentov. Krakovskí vysokoškoláci nikdy naň nezabúdajú. Každý rok v polovici mája sa toto meno obmieňa v rôznych podobách, veď juvenilami žije celé mesto. Iuvenalis Decimus Iunius bol významným rímskym básnikom satirikom, ktorý žil a tvoril za vlády cisára Traiana a neskôr Hadriana, kedy bola asi väčšia sloboda prejavu. Vystupoval proti nespravodlivosti. Z jeho tvorby sa zachovalo 16 satír, v ktorých kritizuje vtedajší spoločenský poriadok. Snáď aj preto sa stal akýmsi symbolom krakovských študentov, a nielen ich.

Na krakovskom „rínsku“

je v deň juvenilií vždy veľmi rušno. Na otvorenie tohto studentského sviatku sa pred radnicou, schádzajú študenti všetkých krakovských vysokých škôl a uskutočňuje sa akási prezentácia jednotlivých škôl. Tak bolo aj počas

tohoročných juvenilií, ktoré sa začali 14. mája. Najprv sa, ako je zvykom, predstaviteľom mesta predstavili všetky vysoké školy, pričom museli byť zastúpené aj všetky fakulty. Keď napokon primátor Krakova J. Lassota odovzdal najsympatickejšej študentke symbolický klúč od mesta, od tohto momentu Krakov celé tri dni patril len a len študentom. Nastal čas zábav, veselíc a humoru. Študenti sa pred radnicou zabávali niekoľko hodín medziiným pri kabaretných programoch, vystúpeniach súborov, rôznych hráč a súťažiach. Potom sa študentská zábava prenesla aj do iných častí mesta a pokračovala vlastne celú noc majálesmi, koncertami a pod.

Na treći deň úzkymi krakovskými uličkami prešiel pestrofarebný sprievod študentov v rôznych dobových úboroch. Čo tam len nebolo. Videli sme pirátov, vikingov, husárov, čarodejníkov, vojakov, rytierov, ba aj nášho Jura Jánošíka. Sprievodu sa zvlášť pozorne prizerala osobitná porota, ktorá vyberala najzaujímavejší dobový úbor. Avšak vyvrcholením juvenilií bola volba najsympatickejšej a súčasnej najkrajšej krakovskej študentky. V tomto roku tento titul získala Barbara Kuszewska z Akadémie telesnej výchovy.

Všetko dobré sa však raz musí skončiť. Skončili sa aj juvenilie a po troch dňoch študentských zábav a veselíc spravovanie mesta opäť prevzal do svojich rúk krakovský magistrát.

Text a foto: JOZEF PIVOVARČÍK

Študenti v dobových úboroch: dávnych granátnikov...

... a Vikingov

KRÁTKO Z ORAVY

16. mája 1998 sa v kostole sv. Jána Krstiteľa v Oravke zosobášili: vedúci Oravského kultúrneho centra v Jablonke Piotr Mederak a Urszula Gacek z Oravky. Mladomanželom na ich spoločnej ceste životom želáme najmä veľa lásky a šťastia.

* * *
V ZŠ č. 2 v Jablonke sa slovenčina v súčasnosti vyučuje len v 6. triedach. Tretiakov a štvrtákov učí Mária Pilchová, piatakov a šiestakov Danuta Greláková a siedmakov a ôsmakov zase Katarína Reisová. V škole nie je prvá a druhá trieda!

* * *
V Jablonke začali práce na prístavbe požiarnej zbrojnice (na snímke dole). Po ich ukončení tu pribudne miestnosť pre nácvik miestnej dychovky a nová spoločenská sála na svadby a iné použitia. Kvádre na výstavbu

kúpili požiarnici za vlastné prostriedky, kym drevo im poskytol mestny urbár.

* * *

Na Orave pribudne ďalšia telocvičňa, tento raz v ZŠ v Jablonke-Bory (na snímke), kde už prebiehajú posledné práce (mal'ovanie, podlahy, elektrická inštalácia, omietanie), na čo gminný úrad v tomto roku vyčlenil 40 tisíc zlých.

* * *

11. mája sme si pripomenuli deň požiarníkov. Ich patrónom je sv. Florián, rímsky vojak, ktorý okolo roku 304 n.l. zahynul za svoju vieru v rieke Enns (dnešné Rakúsko). Je tiež patrónom Rakúska, Krakova, ale aj hutníkov a komínarov. Býva zobrazovaný ako rímsky vojak v zbroji, ktorý drží zástavu a nádobu s vodou. Jeho sošky nájdeme na požiarnej zbrojniciach (na snímke v Jablonke) a zobrazovaný je aj na požiarneckých zásťavách.

Text a foto: PETER KOLLÁRIK

HRANICE V LETE

Bliží sa letná sezóna a mnoho ľudí sa vtedy obvykle vyberá aj do zahraničia. Každý však musí vedieť, aké dokumenty potrebujete na prekročenie hranice a kde má hľadať najbližší priechod. Uvedme preto, že na území nowosączského vojvodstva je vyše desať hraničných priechodov. K hlavným patria: Chyžné - Trstená, Muszyna - Plaveč, Piwniczna - Mnišek nad Popradom, Lysá Polana - Jaworina a Chochołów - Suchá Hora, ktoré sú otvorené celých 24-hodín, a na ich prekročenie potrebujete platné cestovné pasy. Obmedzené otváracie hodiny majú ďalšie priechody: Nedeca - Lysá nad Dunajcom (od 6.00 do 19.00 hod.), Szczawnica - Lesnica (od 8.00 do 22.00 hod.), Jurgov - Podspády (len pre pracovníkov od 6.00 do 22.00 hod.), Ujsóly - Novotvá pri Námestove a priechod v Oravskej Polhole.

Občania oboch susediacich štátov, bývajúci v prihraničnom pásme, môžu hranicu prekračovať na niekol'kých miestach na základe občianskeho preukazu. Na Orave im k

tomu slúži hraničný priechod Winiarczykóvia - Bobrov pri Veľkej Lipnici (od 6.00 do 20.00 hod.) a na Spiši priechod Kacvín - Veľká Franková (od 6.00 do 20.00 hod.). Od 1. apríla, avšak len počas letnej sezóny, funguje na Spiši

aj ďalší priechod so Slovenskom, nachádzajúci sa medzi Sromowcami a Červeným Kláštorom (od 6.00 do 20.00 hod.).

PETER KOLLÁRIK

Naša fotohádanka

Na snímke predstavuje známeho divadelného a filmového herca, v súčasnosti jedného z najobľúbenejších v Poľsku. Videli sme ho v mnohých filmech, ale keď pripomienieme, že hrá jednu z hlavných úloh (dôstojníka kontrarozviedky) v oblúbenom televíznom seriáli Pohraničie v ohni, každý iste ľahko uhádne, o koho ide. Napíšte nám jeho meno a pošlite do redakcie. Spomedzi autorov správnych odpovedí vyžrebujeme knižné odmeny.

V Živote č. 4/98 sme uverejnili fotografiu Kazimierza Kaczora. Knihy vyžre-

bovali: Žofia Sarnová z Čiernej Hory, Lucia Lukášová z Krempáčov a Emil Gurka z Krakova.

Večer poézie otvárajú L. Molitoris a J. Lubart-Krzysica

Diváci prišli v hojnom počte

NÁVŠTEVA SLOVENSKÝCH TVORCOV

Kontakty slovenských a poľských básnikov a spisovateľov majú už dlhoročnú, veľmi dobrú tradíciu. Výsledkom týchto dobrých vzťahov boli medziďom nielen mnohé vzájomné preklady diel slovenskej a poľskej literatúry, ale aj viaceré priateľské návštevy. Len v Krakove sa v poslednom období uskutočnilo už niekoľko stretnutí tvorcov z oboch krajin. Posledné takéto stretnutie sa konalo dňa 28. apríla 1998 v známom krakovskom klube novinárov Pod hruškou, kde sa uskutočnil spoločný

večer poézie

Predstavitelia Konfraternie krakovských básnikov uvítali svojich priateľov zo Slovenska v peknej secesnej sále Fontany. V slovenskej delegácii boli: generálny riaditeľ Národného literárneho centra v Bratislave, prozaik Drahoslav Machala; generálny riaditeľ Národného osvetového centra v Bratislave, prozaik Miroslav Pius; spisovatelia Anton Baláž a Ladislav Šimon, básnici Peter Štrelinger a Jozef Urban a vedúca informačno-analytickej sekcie v NLC Jarmila Gerbócová. Spolu s nimi sa podujatia zúčastnili viacerí predstavitelia našho Spolku, medzi nimi predseda a tajomník

ÚV SSP Jozef Čongva a Ľudomír Molitoris, šéfredaktor Života Ján Šternog a ďalší hostia, vtom vedúca katedry slovenskej filológie JU v Krakove Halina Mieczkowska, lektorky slovenského jazyka na JU Maryla Pieprzová a Vlasta Juchniewiczová, skupina študentov - slovakistov z Jagellovskej univerzity v Krakove, novinári a ďalší.

Po srdečnom privítaní tajomník ÚV SSP L. Molitoris prečítať účastníkom stretnutia pozdravný list od veľvyslanca SR v Poľsku Mariána Servátka. Potom sa už slova ujal zástupca Konfraternie krakovských básnikov Jacek Lubart-Krzysica, ktorý v krátkom príhovore poukázal na potrebu ďalšieho rozvíjania vzájomných kontaktov a zaželal slovenským tvorcom Nobelovu cenu. - *Tak, ako každý vojak - poznamenal - nosí v plecniaku maršalskú palicu, verím, že i slovenskí básnici a spisovatelia vystúpia na Parnas.*

Predtým, ako v sále zazneli prvé verše, J. Gerbócová predstavila zhromaždeným stručný prierez zo života a tvorby slovenských hostí. Potom už tvorcovia sami prezentovali ukážky svojej tvorby, najmä poézie, ale i prózy. Počuli sme veľmi pekné recitácie nie len v slovenčine, ale aj v polštine. Totiž vystú-

penia slovenských autorov sa striedali s ukážkami z tvorby krakovských básnikov, ktorých o.i. zastupovali: Julian Kavalec, Józef Baran, Adam Ziemiánin, Wojciech Kamiński, Krystyna Szlagi, J. Lubart-Krzysica a Bogusław Żurakowski. Aj bez prekladu si všetci znamenie rozumeli. Akoby aj nie, veď poézia nepozná hranice. Poznamenajme, že niektoré z recitovaných básni vyšli v zbierke *Ako vtáci*, ktorú prednedávnom vydal náš Spolok.

V sídle ÚV SSP

Po skončení večera poézie sa básnici i spisovatelia a ďalší účastníci stretli ešte raz na slávnostnej recepcii v sídle ÚV SSP, na ktorej generálny riaditeľ NLC D. Machala odovzdal plakety Cyrila a Metoda viacerým krajan-ským činiteľom a učiteľom slovenčiny, ako aj ďalším propagátorom slovenskej kultúry a literatúry v Poľsku. Poznamenajme, že autorkou plakiet, udeľovaných „za zušľachtovanie slovenského písomníctva“, je známa slovenská výtvarníčka Ľudmila Cvengrošová. Zoznam všetkých vyznamenaných prinášame na str. 20.

Po slávnostnom ceremoniáli odznelo viacero prípitkov na ďalšiu úspešnú spoluprácu krakovských a slovenských básnikov a spisovateľov, ale i na všestranný rozvoj nášho krajského hnutia. Neskôr pri bohatu pre-

Pietna spomienka na cintoríne v Novej Belej

Slovenskí autori na stretnutí v Jablonke

Predsedu Spolku J. Čongva a riaditeľ NLC D. Machala počas príhovoru na ÚV SSP

stretých stoloch a poháriku slovenského vína ešte dlho pokračovali neformálne rozhovory o literatúre a rozšírovaní ďalších kontaktov. Poznamenajme ešte, že počas pobytu v Krakove si slovenskí hostia prezreli mesto, stretli sa so študentami a učiteľmi slovakistiky na Jagelovskej univerzite a v sídle ÚV SSP rokovali s predstaviteľmi nášho Spolku

Na druhý deň ráno sa slovenská delegácia vybrala na Spiš, presnejšie do

Novej Belej,

kde v slávnostne vyzdobenej triede miestnej ZŠ hostí, učiteľov, miestneho farára K. Koniorczyka, predsedu MS SSP Františka Brodovského a zástupcov rodičov privítala v mene riaditeľstva školy učiteľka slovenčiny Anna Krištofeková. Žiaci pre svojich hostí pripravili pekný a dojímavý kultúrny program. Dievčatá zo 6. a 7. triedy v krásnych ľudových krosoch zaspievali na úvod *Slovensko moje, otčina moja*. Po nich sa predstavili aj tí najmenší - prváčikovia, ktorí zarecitovali niekoľko básničiek, ba aj zanôtili *Prší, prší*. Program ukončila hymnická pieseň *Hoj, vlast' moja...*

Hostia podčakovali za kvety i malé darčeky pripravené deťmi a D. Machala vysvetlil, že ich návšteva sa uskutočňuje pri príležitosti Svetového roka literatúry a 150. výročia

revolučných udalostí v roku 1848 a v mene Národného literárneho centra prisľúbil zaslať škole pekné slovenské knihy. Potom už každý z hostí povedal niečo o sebe a prednesol úryvky zo svojej tvorby. Na záver hostia podčakovali za príjemné chvíle a D. Machala deťom o.i. povedal: - *Raste nám do krásy, milujte svoju krajinu a nezabúdajte ani na Slovensko, krajinu vašich predkov*. Po krátkom stretnutí s učiteľmi sa hostia ešte zastavili na miestnom cintoríne, kde vzdali hold pamiatke štyroch Belianov, ktorí zahynuli za svoje národné presvedčenie. Po pietnej spomienke sa delegácia pobraťa na Oravu.

V Jablonke

už slovenských tvorcov netrpezlivu očakávali. Privítal ich predseda OV SSP na Orave Robert Kulaviak, učiteľky a samozrejme žiaci miestnej ZŠ č. 2, ako aj študenti lýcea. Vo vyzdobenej triede potom D. Machala a J. Gerbócová odovzdali plakety Cyrila a Metoda Helene Páleníkovej, Margite Pakošovej a Jozefovi Páleníkovi a začala sa beseda. Jablonski žiaci a študenti sa mohli dozviedieť mnoho zaujímavých vecí, súvisiacich s tvorbou spisovateľov a básnikov. Boli zvedaví o.i. na to, ako vzniká literárne dielo, či autori pišu svoje knižky ručne, či na písacom stroji

alebo na počítači. Vypočuli si i niekoľko úryvkov z tvorby hostí. Bolo vidieť, že beseda ich zaujala. Zo stretnutia odchádzali obohatení o mnoho zaujímavých poznatkov. Iste nikto z nich ani netušil, že tie pekné verše či romány vznikajú až tak ľažko. Tešili sa aj na pekné slovenské knížky, ktoré zástupcovia Národného literárneho centra prisľúbili škole poslat. Na záver si so svojimi hostami urobili na pamiatku spoločnú fotografiu.

Vo Veľkej Lipnici

Z Jablonky sa delegácia ešte vydala na návštavu tejto veľkej oravskej obce, kde na kostolnom cintoríne položila veniec a kyticu kvetov na hrob Andreja Radlinského, zakladateľa literárneho spolku Tatran, obrancu Memoranda národa slovenského, iniciátora a organizátora osláv 1000. výročia príchodu Cyrila a Metoda na Veľkú Moravu (v.r. 1863), spoluzakladateľa a dočasného správcu Spolku sv. Vojtecha (1869) a na hrob jeho matky Alžbety Radlinskej (rod. Bernoláková). Deň plný stretnutí a besied so školskou mládežou a našimi krajanmi sa chýlil ku koncu. Ešte srdečná rozlúčka s hostami a želanie skorého, ďalšieho stretnutia. Dovtedy spomienky na nich zostanú v našom srdci.

Text a foto: PETER KOLLÁRIK

Plakety preberajú učiteľky: H. Páleníková a M. Pakošová

Hold A. Radlinskému vo Veľkej Lipnici

JÁN ŠTIAVNICKÝ

VELITEL

V Domanovciach každá hlava múdra a po svojom robí, chválili sa neraz gazdovia z dediny. Kým sa tejto múdrosti len vo svojom dvoре držali, všetko bolo v poriadku. Väčšia bieda prišla, keď sa poobliekali do fajermanského a podľa richtárovo hlasu mali naraz nohy klášť pred seba, potom ku striekačke utekať a tam sa chytiť svojej roboty. Lenže oni, múdre hlavy, všetci hľadali koniec hadice, odkiaľ voda von vystrekuje. Vedje to aj najkrajšia fajermanská roba, pravdaže, po veliteľskej. Richtár ukazoval, po jednom im rozumy dával, že nadarmo ich tucet bude koniec hadice držať, keď nemá kto savice dať do potoka, a najmä vahadlá na striekačke fahať. Gazdovia vo fajermanskom mundúre nič. Len po svojom a po svojom, až richtár od muštrovania ochraptel a nad celým fajermanským cvičením mávol rukou. Možno by celé fajermanstvo v Domanovciach do biedy prišlo, keby sa nebol na cvičenie prizeral akýsi otrhanec.

- Nepočúvajú? - ceril sa richtárovi, keď sa dobre naprizeral, ako sa trápi.

- A ty si kto, že sa len tak po dedine vláčiš! - začal richtár ako úradná osoba, aby nemusel svoju biedu s fajermanmi priznať.

- Husár som, ale už do vojny pristárý, nuž si len takto chodím po svete. Elemír mi je meno!

- Cisárovi si slúžil?

- Cisárovi, - prikývol husár. - Koňa mi za to dal a jedlo i víno. Lenže ani cisár nemá vrecko bez dna, nuž mi po kapitánovi odkázal, aby som si v starobe bol i veliteľom i vojakom.

- Keďta takto počúvam, - potisol sa richtár k husárovi bližšie, - vojenské remeslo máš v rukách.

- I v rukách i v hlate! - vypál sa husár. - Z kanóna vystrelí, to je pre mňa ako pre gazdu fajku pripáliť.

- No, kanóny v dedine nemáme, ale keby sme sa vedeli dojednať, možno by sa aj robota pre husára našla, - zahováral richtár.

- Keďhusárske ruky nie sú veľmi na robetu, - potiahol si fúzy starý vojačisko. - Ešte tak k vínu a šabli.

- Inšie mám na myсли, - otvoril srdce richtár. - S vlastnými fajermanmi mám patáliu. Na poriadok ich neviem priviesť a každú parádu iba hanbu zberiam ako sečku do plevného koša.

- To... ako ich mám ja muštrovať? - opýtal sa pre istotu Elemír a už po vojensky pozrel na richtára.

- Také dačo by sa zišlo našim gazdovským hlavám. Z dedinskej kasy by ste dostali stravu a ešte na zimu nové čízmy.

- Holbu vína raz na týždeň!

- No... toľko môžem pridať!

- Tak si tlapneme! - vystrel ruku Elemír a s richtárom urobili obchod, o akom dovtedy fajermanstvo nechyrovalo.

Ešte v ten deň sa husár Elemír nastaňoval do dedinskej kutice konča cintorína a dal si rovno od richtára doniesť večeru a víno. Po riadne sa najadol a potom spokojný so službou, do ktorej sa dostal, zaspal, aby sníval o svojich vojenských časoch. Ráno, ledva slnko spoza hôr vykuklo, už ho richtárov sluha tahal za kabát.

- Hej, vstávaj spachtoš! - zakričal mu do ucha. - Fajermanov treba cvičiť. Veľká paráda sa v Levoči chystá!

- Sedem okovaných kanónových gúľ do teba! - zrúkol husár Elemír takým hlasom, že sluha ani nečakal, len utekal rovno pred richtára.

- Čože si taký vyľakaný? - opýtal sa ho richtár. - Vari nám len remeselník na fajermanský muštrung neutiekol?

- Zobúdza sa, ale na taký spôsob, že som mu radšej zmizol z očí, - priznal sa sluha a utiahol sa za richtára. Husár Elemír už totiž dvíhal nohy dolu dedinou, a ešte vždy spomíнал všetjaké vojenské nešťastia, ktoré sa na sluhu prevália len preto, že ho zobudil pred jeho hodinou.

- Nože, no... - chlácholil Elemíra richtár. - Netreba sa hneď tak zlostiť.

- Bodaj by som neposkakoval od jedu, keď ma príde buntošíť taký odkundes! Či on vofakedy videl aspoň kapitánsku čiapku?

- Sluha mi je, - bránil svoje richtár. - Kdeže sa on môže ku kapitánovi rovnať!

- Keď je tak, okrem richtára ma nesmie nikto zobudiť! - rozhodol husár. - A teraz začneme s robotou.

Husár Elemír podišiel bližšie k fajermanom, ktorí sa zhľkli do klbka ako husi na dedinskej paši. Zlostne zdvihol fúzy pod nosom a po jednom si ich premeral.

- Tááák... - pustil na pol úst. - Ja z vás urobím fajermanov, aj keby ste nechceli. Urobím, - doložil ticho, ale hneď skríkol: - Pozóóór...!

Také zrúknutie Domanovce nepočuli ani vtedy, keď sa ponad dedinu prehnala nejedna búrka. Statok v maštaliach sa splašil a kury lietali ponad ploty, akoby ich niekto čarowným prútkom premenil na širokokrídle orly. Sami fajermani zabudli na starodávne dedinské múdrosti a stáli rovno, ako stromy v lese. Len oči im vyskakovali z jamôk, a čakali, čo sa bude robiť. Aj sa robilo! Husár Elemír pootvoril ústa a pokračoval v execírovaní, muštrovaní, pochodovaní a dupotaní tak rýchlo, že sa milým fajermanom kečky parili.

- Nemohli by sme nakrátko prestať! - zavolal ktorísi z nich, keď sa mu už nohy podlamovali v kolenách.

- Prestaneme! Hned! - prisľúbil Elemír. - Len sa ešte musíte naučiť podľa mojich rozkazov tak cvičiť, že keď prikážem lietať, aj bez krídel vyletíte na strechy! Behóóóm ku striekačke! - zatiahol, akoby sa zem otvorila.

Fajermani utekali ku striekačke ako bez hlavy a aj na to zabudli, že kedysi každý sa chcel konca hadice držať. Aj popamäti si našli

svoje miesta, a skôr ako richtár stačil mihnúť očami, voda už striekala ponad domy.

- Ej, - nahlas sa potešil. - dobrého remeselníka som ku fajermanom pribral!

Menej sa už tešili sami fajermani, ktorí čím ďalej, tým krivšie pozerali na svojho husárskeho veliteľa. Lenže on akoby ich žalostné pohľady ani nevidel. Len velil a velil. Kričal, až sa hory zelenali, a kto niečo neurobil podľa jeho vôle, ten veruťahľa vahadlo striekačky tak dlho, až mu z čela potoky potu cícerkom stekali.

Takto to šlo do večera. Husár Elemír prestal muštrovať domanovských fajermanov len potom, keď sa ukázali prvé hviezdy.

- Voľno! - rozkázal a sám sa spokojne pobral na večeru.

Celý týždeň trvalo, kým sa fajermani z cvičenia spomätili. A keď prišla nedele, husár Elemír znova obhájal svoje fajermanské vojsko tak, že by sa za to nemusel hanbiť ani jeho kapitán.

Takto sa míňali dni i týždne. Elemír si v dedine taký rešpekt vydobyl, že i baby, ktorí sa ničoho neboja, lebo poznajú veľa zelín, keď ho videli kráčať po ceste, radšej sa rovnajšie vystreli, len aby nedajbože nezavadil do nich jazykom. Fajermani sa naučili nielen naraz jednou nohou stúpať, ale keby im bol veliteľ rozkázal, že treba štvornožky na strechu vyliezať, hneď by sa na slimákov premenili.

Pred koncom leta mala byť fajermanská paráda v Levoči. Vtedy richtárovi čosi vhľad do hlavy a po cvičení prichytil husára Elemíra lepšie za plece.

- Hej, počuj husár, - začal zoširoka, - mne sa podľa honória patrí veliť na paráde!

- Ako chcete richtárko, - vykrútil si fúzy husár. - Takí sú naexecírovaní, že aj cumel počúvnu!

- Vidím, - prikývol spokojne richtár. - Preto som si aj mysel, že synovi Jurovi velenie prenechám, aby sa na paráde pred svetom preukázal. Takto na vzrást je on rúči mládenec, len rozumu mu akosi podľa rokov nedochádzza.

- Lahká pomoc, - ponúkol sa Elemír. - Za džbán vína budem obdaleč neho kráčať a tu a tam mu šepnem, ako zaveliť. Po paráde si už poradí!

- Moje slová! - takmer objal husára richtár.

- Veď Juro takto môže v Levoči i ku neveste prísť!

- Už sa na jeho veselí vidím. A nie s hočikým! Najmenej zlatníkova dcéra to bude!

- Myslite?

- Jój, - vzdychol husár. - Kto takým fajermanom veľí, ktorých som ja vycvičil, má hojnú ako generál!

Viac richtárovi nebolo treba. Doma hned žene rozkázal, aby dala Jurovi usťať fajermanské šaty, a sám synovi po večeroch len o tom rozprával, ako má po dievčatách očami hádzať, keď bude popred ne pochodoval. Juro počúval, hlavou krútil, len do Levoče sa mu veľmi nechcelo. Radšej by bol ostal pod jabloňou v záhrade ležať.

- Do Levoče pôjdeš! - skríkol nakoniec na zlostený richtár. - Nepatrí sa na takého mládenca, aby naveky bez dievky ostal! A ako svet svetom stojí, najlepšia udica je pre ne uniforma!

V tú nedelu sa do Levoče zhľdlo fajermanov, že gazdinám aj oheň v peciach neveľmi horel. Bál sa tolkého vojska.

Ked' sa k poludniu priblížilo, dvanásť trubačov zatiahlo muziku rovno pred stoličný dom. Hned na to sa pustili parádnym krokom dolu rínom.

- Len tak, Juro, ako ti vravím, - poúčal richtárovho syna husár Elemír. - Na začiatok skríkneš: Pozóór...! Potom si každého fajermana v oku premeriaš, aby nezabudol na dobrý krok, a rozkážeš: - Pochodôôom v préééd...! Pôjdu ti ako šnúra a o iné sa nemusíš staraf.

- A až kam majú íst? - opýtal sa mûdro Juro.

- Nuž, aby priskoro nezastali, radšej im rozkáz až do Domanoviec!

Juro prikývol a čakal, kedy príde na jeho fajermanov rad. Už sa pohli i hrušovskí pred ním a teraz sa patrilo jemu si fažkú robotu odbaviť.

- Juro, môžeš! - núkal ho husár.

- Jurko, zaveľ, - zašepkal i richtár.

- Synáčik, na nevestu nezabudni, - pripomenula richtárka.

Jurovi sa od veľa reči až hlava zakrútila, ale ešte toľko sa spomäťal, že svojim fajermanom zavelil priduseným hlasom:

- Pozor...!

- Hlasnejšie, ty trubiroch, - zlostil sa Elemír. - Taktô tă od vlastného nosa nepočuť.

- Jurko, ostrejšie! - volal richtár.

- Pochodom vpréééd...! - zakriačal Juro, akoby sa bol prebudil. - Smer Domanovce!

Fajermani vykročili naraz, ako ked'kováč udrie najťažší kladivom na nákovu. Rukami kývali popri sebe, hlavy zdvihnuté, radosť bolo na nich hľadieť. Veru nikto ich v Levoči na paráde neprekonal. Akoby aj, ked' vojenským krokom kráčali ešte dlho po tom, ako prešli celý rínok a pomaly sa ku koncu mesta blížili.

- Mal by som ich zastaviť, - rozmyšľal nahlas Juro, ktorý popri fajermanoch poskakoval ako strašiac z kapusty na regrútskom bále.

- Lenže ako? - To mi husár nepovedal!

Kým sa Juro trápal, fajermani len kráčali a kráčali. Báli sa zastať, aby za sebou nezačuli husárske komando. Ba ani len hlavy sa neopovážili bokom vytočiť. Takto prešli ulicami mesta, prepochodovali mestskou bránu a po ceste, podľa rozkazu, namierili krok do Domanoviec. Nohy už mali stfpnute, v fažkých čižmách im rástli pluzgiere a otlaky, ale vo vnútri ani jeden nenašiel toľko smelosti, aby sa vzpriečil veliteľskému rozkazu. Za kopcom ostalo mesto, potom zahli okolo lesa, a Juro si ešte vždy nespomenul na slová, ktorými treba fajermanov zastaviť.

- Zastav nás, - zaprosil jeden, ked' sa im v doline ukázala rodná dedina.

- Nemôžem, - zjojkol Juro.

- Aj ty sa bojíš husára Elemíra? - šepkal fajerman. - Neboj sa, - posmeľoval veliteľa, len aby skrátil ďalšie trápenie, - veď si richtárov syn! Zastav nás!

- Neviem ako, - priznal sa Juro. - Husár ma to nenaučil!

- To máme dovtedy pochodať, kým si nespomenieš?

- Do Levoče nazad zabehnem! - ponúkol sa Juro sám.

Priviedol si svojich fajermanov pred zbrojnicu, a kym oni na podiv celej dediny ďalej koldokola pochodovali, sám vysadol na koňa a letel nazad do Levoče, aby ho husár podučil, ako treba fajermanom zaveliť zastaviť-stáť. Našiel ho, ako spolu s otcom nad pohármí vína o muštrovaní besedujú.

- Hej! - kriačal Juro už zdaleka. - Ako treba fajermanov zastaviť?

- A kdeže sú? - opýtal sa husár.

- Doma. Po dedine pochodusť!

- Povedz im stáť a oni zastanú, uvidíš! - obrátil sa husár nazad k plnému poháru.

Nad ránom bol už Juro v Domanovciach.

- Viem! - kriačal už zdaleka. - Fajermani, stáť!

Domanovskí fajermani zastali. Nie nadlho. Naraz akoby do nich sto čertov vošlo.

- Naňho! - skríkli a s poriadnymi palicami sadali na vozy. Cvalom hnali kone do Levoče a milého husára Elemíra palicami za muštrung tak vyplatili, že do smrti oči v tú stranu neobrátil, kde ich dedina stojí.

Ale ani jeden domanovský richtár nikdy viac husára na farchu dedinskej kasy nezobral, - nech fajermani kráčali, ako kráčali. Keby tak niekto aj uobil, dlhšie ako do Ondreja by sa richtárskou palicou neoháňal.

(Horíč - Fajermanske prípoviedky, Bratislava 1977)

HANS C. WOLF

Ktože by ukradol truhlu...

Starý muž dychčal. Nevládal udržať truhlu na chrbe.

- Panebože, ale je tento posledný dom ťažký. - Sammy sa zarehotal a zhodil monštrum na palubu jachty. - Bola to naozaj náhoda, že sa mi v noci podarilo zohnať túto vec. Musím povedať, že máte naozaj zvláštne želania, pán Renold!

Boss gangstrov prikývol. Kopol do vrchnáka truhly. Vnútro bolo vyložené po-krkvaným papierom. - Pýtal sa tă niekto, načo nesieš truhlu?

- Prirodzene, dávali mi takéto otázky. Napokon, ked' niekto v noci kupuje truhlu...

- A čo si povedal? - chcel vedieť Renold.

- Že ju potrebujeme do divadelnej hry. A vlastne načo ju potrebujete?

- Otázky tu dávam len ja! - zahundral boss. - Poviem ti to, ak to chceš vedieť. Je to tvoja truhla.

Rozzúrený Sammy chcel zoskočiť z paluby.

- Nie tak chvatne, starý, - uškrnul sa boss.

- Budeme tă potrebovať pre nákladný po- hreb.

- Pusťte ma, - žobronil Sammy.

Renold ho takmer otcovsky poklepal po pleci. - Ten pohreb prežiješ. Chceme preložiť horúci tovar. V tejto truhle. Len čo sa rozbríždi, dostaneš stodolárové šaty a oholíme ťa. Potom ťa uložíme do tejto pohodlnnej postieľky. Nie nadlho, len kym sa dostaneme von z prístavu a nebudem sa musieť obávať nijakého návštěvníka. Rozumieš?

Sammy sa poponáhlal s odpoved'ou. - Všetko jasné, pane. - Pušky statných osobných strážcov totiž mierili priamo na jeho brucho.

Ráno bolo hmlisté. Truhla obložená dráhym kyticami kvetov stála vystavená na prednej palube jachty. Studený vietor odvieveľ čierne prikrývky a hnial dažďové kvapky na Sammyho tvár. Ležal oblečený v čiernych elegantných šatách, poumývaný a oholený, tieho, mŕtvolne bledý od strachu na bielych poduškách. Ako stelesnenie mŕtvoly, ktorá bola potrebná. Sammy sa triasol ako listy na osike.

- Pane, dlho to takto nevydržím. Dajte mi aspoň glg niečoho...

- Mŕtvi nepijú, - odbavil ho Renold. Vtom zazrel policajný čln. Z vysielačky sa ozval rozkazovačný hlas:

- Čo, dočerta, znamená tá truhla u vás na palube?

- Dobré ráno, veliteľ, - odvetil Renold vznešene. - Preukazujeme poslednú pocutu zomrelému piateľovi Tomovi. Pochováme ho na mori.

- Okej, námorník, - ozvala sa odpoveď. - Renold a jeho spoločníci čakajúci pod palubou opäť nadobudli normálnu farbu. Pomaly sa uspokojovali. No skúsené uši Renolda zaznamenali kovové zvuky, ako ked' sa nabíjajú rýchlopalné pušky.

- Nijaké nápadné pohyby! Lod' je obkolesená policajtmami.

Renold sa s rozšírenými očami díval na ten obraz. V bezhraničnom zmätku si opäť a opäť kládol otázku, odkiaľ sa vzalo také množstvo policajtov.

- Haló, Renold! - Inšpektor Burman zľahka vyskočil na palubu. - Tak sa zase stretávame.

Vtom mu zmrzol úsmev na tvári. V otvorennej truhle sa zrazu pohli dve ruky. Potom

DOKONČENIE NA STR. 22

ZASADNUTIE OV SSP V JABLONKE

Dňa 19. apríla t.r. sa v krajanskej klubovni v Jablonke konalo ďalšie zasadnutie Obvodného výboru Spolku Slovákov na Orave, venované prípravám V. ročníka Dňa slovenskej kultúry a ďalším otázkam krajanskej práce. Pre zabezpečenie náležitého priebehu Dňa slovenskej kultúry, ktorý sa uskutoční 21. júna t.r. v Jablonke, vytvorili krajania prípravný výbor, do ktorého boli zvolení: A. Andrašák a S. Stachulák z Jablonky, V. Smrečáková z Malej Lipnice, A. Pacholský z Dolnej Zubrice, L. Mšalová a V. Bogačová z Hornej Zubrice, G. Prilinská z Podvlka a S. Kluska z Pekelnika. V priebehu zasadania takomník UV L. Molitoris odovzdal krajanom V. Pieronkovi a E. Bosákovi z Podvlka a V. Smrečákovej z Malej Lipnice vyznamenania udelené pri príležitosti 50. výročia Spolku a R. Kulaviakovi ďakovný list za doterajšiu činnosť od veľvyslanca SR v Poľsku Mariána Servátka.

L. Molitoris informoval krajanov o finančovaní náhrobku E. Mišinca na cintoríne v Hornej Zubrici, a o pláne obnovy pamätníka dekana Š. Pirončáka v Jablonke, ako aj hrobu A. Radlinského vo Veľkej Lipnici. Potvrdil tiež nepríjemnú správu o tom, že Ministerstvo školstva SR v tomto roku neopodstatne zrušilo štipendium krajanským študentom študujúcim na Slovensku a o úsilí UV SSP pre ich prinavrátenie.

Počas diskusie vyjadrili krajania veľkú nespokojnosť so zrušením štipendií a žiadali podnikať ďalšie kroky pre ich vybavenie. R. Kulaviak informoval o tom, že do konca tohto školského roka sa uskutoční zájazd na Slovensko pre deti zo základných škôl a na jeseň zájazd pre dospelých, zase A. Andrašák hovoril o.i. o činnosti Spolku sv. Vojtecha a vyslovil pranie, aby sa krajania vo väčšom počte zúčastňovali púti na Slovensko.

Zasadnutia OV sa zúčastnila aj učiteľka Katarina Reisová a viaceri predsedovia oravských MS SSP. V závere všetci zúčastnení vyslovili presvedčenie, že prípravovaný Deň slovenskej kultúry v Jablonke bude ďalšou znamenitou prehliadkou toho najlepšieho, čo sa robí v krajanskej kultúrnej činnosti. Všetkých na toto podujatie srdečne pozývame.

Sprac.: PETER KOLLÁRIK

ZRKADLO LÁSKY

V dňoch 4. až 17. apríla t.r. sa v kultúrnom dome v Dolnej Zubrici uskutočnilo deväť predstavení stredovekej náboženskej hry Zrkadlo lásky, čerpajúcej námet z Nového zákona. Scénár pripravil jablonský knaz Janusz Bochenek na základe predstavenia Bosých karmitánov z Krakova, dušpastersku starostlivosť nad predstavením mal knaz Paweł Kubáni a hru režíroval vedúci OCK v Jablon-

ke Piotr Męderak. Predstavenie pripravili členovia katolíckeho združenia mládeže v Jablonke v spolupráci s mestnym Oravským centrom kultúry. Na premiére 4. apríla sa zúčastnil aj vojt Julian Stopka s manželkou. Organizátori mali pôvodne predviest' len tri predstavenia, ale obrovský záujem divákov si vyžiadal ďalšie. Ako sme sa dozvedeli, pašiové mystérium Zrkadlo lásky videlo na koniec vyše 1700 ľudí.

Poznamenajme, že členovia súboru predviedli svoje predstavenie aj na XIX. prehliadke amatérskych náboženských divadelných súborov v Bukovine Tarzańskiej, kde získali 1. miesto. V súťaži stredných škôl, organizovanej 3. mája v Krakove - Dębnikoch, získali Oravci za predvedenie mystéria takisto 1. miesto.

Zazn.: PETER KOLLÁRIK

SLIEZSKO

Na poslednom zasadnutí výboru MS SSP na Sliezsku, ktoré viedol predseda MS František Šeliga, krajania hodnotili výsledky svojej bohatej činnosti v minulom roku a prijali plán práce na tento rok. Výbor kladne zhodnotil akciu získavania predplatiteľov Života, ktorých pribudlo, aj keď nie toľko, ako sa očakávalo, a navrhol zvýšiť úsilie pri zbiehaní členských poplatkov na tento rok. Hopsodárenie MS v minulom roku bolo úspešné a skončilo sa ziskom 314, 40 zlých. Výbor kladne zhodnotil priebeh osláv 50. výročia založenia nášho Spolku a stretnutie sliezskeho krajanského aktívna na konzuláte ČR v Katowiciach, usporiadanejho pri príležitosti tohto jubilea.

Aby sa krajanská činnosť na Sliezsku aj ďalej úspešne rozvíjala, je nevyhnutné získať ďalšie finančné prostriedky. Výbor MS preto začal hľadať ďalších sponzorov.

Na premiére hry v Dolnej Zubrici. Foto: Archív OCK

Krajania totiž konštatovali, že suma 100 zlých, ktorú dostávajú mesačne z UV SSP na nájomné klubovne je nepostačujúca. Napriek týmto problémom majú v tohtočnom pláne činnosti viacero akcií. Patria k nim o.i.: večierok s kultúrnym programom pri príležitosti 40. výročia vzniku časopisu Život, krajanská vatra spojená s prijímaním nových členov Spolku, návštevy čítárne, príprava lyžiarskeho vleku na Bukoch, účasť krajanov na závere osláv svätovojteškého milénia v Mikołowe (sv. Vojtech je patrónom farnosti a kostola), účasť na folklórnych slávnostach vo Węgorzewie, zaškol'vanie krajanov v oblasti manažérstva v spolupráci s nadáciou F. Eberta v Hlibiciach, ďalšie poskytovanie športovo-rekreačných služieb na Skrzycznom, stretnutia, besedy a podobne. Výbor v závere konštatoval, že napriek veľkej snahy sa nepodarilo zabezpečiť svätú omšu v slovenskom jazyku, ktorá sa mala konať každoročne v deň odpustu na sv. Vojtecha v Mikołowe. Problemom, ako sa ukázalo, je totiž veľká roztrúsenosť krajanov bývajúcich v mnohých, často dosť vzdialených mestách na Sliezsku, ktorá by im znemožňovala pravidelnú účasť na týchto bohoslužbách.

BRONISLAV KNAPČÍK

SLOVENSKÁ ULICA VO VARŠAVE

Vo Varšave - Bialołęke sa uskutočnilo slávnostné pomenovanie ulice menom významnej slovenskej osobnosti - gen. Milana Rastislava Štefánika. Ide o prvé pomenovanie ulice vo Varšave, viažúce sa na Slovensko.

Na slávnosti s prejavmi vystúpil veľvyslanec Slovenskej republiky Marián Servátko, prezident hlavného mesta Varšavy Marcin Świecicki, ako aj ďalší predstaviteľia cirkvi,

PREHLIADKA DYCHOVIEK

sa už natrvalo zapísala do programu kultúrnych podujatí organizovaných na Orave. V nedeľu, 3. mája 1998, sa v Jablonke uskutočnil už IX. ročník tohto podujatia, ktorého organizátormi boli vojt gminy a Oravské centrum kultúry v Jablonke. Slávnosť sa začala nástupom dychoviek pred gminným úradom, odkiaľ farebný sprievod prešiel do amfiteátra v parku 1000-ročia.

Prehliadku otvoril vojt J. Stopka. Potom sa začal veľký hudobný maratón, v ktorom o-

palmu víťazstva súťažili štyri orchestre z Jablonky, Malej Lipnice, Podvlnka a Hornej Zubrince. Každý zahral po tri skladby a ich výkony oceňovala osobitná vojvodská porota z Nowého Sącza. Jednotlivé vystúpenia dychoviek sa striedali s rôznymi súťažami pre deti, ktoré viedol P. Mederak.

Prvé miesto získala dychovka z Podvlnka pod vedením kapelníka Jána Páleníka. Druhé miesto obsadil vlaňajší víťaz tejto prehliadky - dychovka z Malej Lipnice, ktorú viedie Dušan Rybár, tretie orchester z Jablonky (dirigent Marian Omylak) a štvrté dychovka z Hornej Zubrince pod taktovkou Stanisława Kowalczyka. Členovia poroty vysoko ocenili majstrov-

stvo dychoviek a rozhodli, že všetky postupujú do vojvodskej súťaže.

Poznamenajme, že orchestre za svoje vystúpenia získali okrem diplomov aj finančné odmeny a to: za 1. miesto - 800 zl., 2. miesto - 600 zl., 3. miesto - 400 zl., za 4. miesto - 200 zl. a navyše osobitný príspevok na svoju činnosť - po 1000 zlótych. Po vyhlásení výsledkov pokračoval program nedeľného popoluďnia vystúpením mládežníckeho vokálno-inštrumentálneho súboru zo Zembrzyc a vyše hodinový koncert dychovky z Námestova.

Zazn.: PETER KOLLÁRIK

Čestní hostia na prehliadke

Hrá dychovka z Podvlnka. Snímky: Archív OCK

mesta a hostia zo SR. Veľvyslanec vo svojom vystúpení zdôraznil význam osobnosti M. R. Štefánika ako politika, vedca, letca, generála francúzskej armády, ktorý mal svoje námestie v Paríži, ale nie vo svojej vlasti. Jeho meno bolo vynechávané z učebních histórií a jeho sochy boli pretavované. Až po vzniku samostatnej Slovenskej republiky generál M. R. Štefánik, legenda slovenskej diplomacie, sa oficiálne vrátil do panteóna slovenských i súčasných osobností. Veľvyslanec v mene vlády SR podľačoval predstaviteľom Varšavy za pocutu veľkému slovenskému rodákovi, ktorý bojoval „za vašu i našu slobodu.“

J. BURIANOVÁ

MILÁ NÁVŠTEVA NA ORAVE

Je všeobecne známe, že dobrí priatelia sa radi navštievujú a preto aj členovia oravských a spišských súborov využívajú každú príležitosť na to, aby mohli navštíviť Slovensko. Predvádzajú tam ukážky zo svojej kultúrno-umeleckej činnosti a ich slovenskí priatelia zasa radi prichádzajú obohacovať naše podujatia. V januári t.r. vystupoval v Kanianke, dedinke nachádzajúcej sa v prievidzskom okrese, detsky folklórny súbor z Malej Lip-

nice pod vedením predsedníčky MS SSP Viktorie Smrečákové. Spolu s nimi vystúpili aj členovia divadielka Ondrejko z Podvlnka. Vo februári si Malí Lipničania návštevu Slovenska zopakovali. Zúčastnili sa VI. detských fašiangov v Mutnom a Novoti. Tieto zájazdy a vystúpenia umožnila o.i. dobrá spolupráca predsedu OV SSP na Orave Roberta Kulavia a učiteľky Kataríny Reisovej s riaditeľkou Oravského osvetového strediska v Dolnom Kubíne Oľgou Žabenskou.

V dňoch 24. až 26. apríla t.r. prišli k nám na odvetnú návštevu zasa hostia z Kanianky - členovia detského tanecno-speváckeho súboru Kolovrátok pod vedením Veroniky Foltárovej. Spolu s nimi prišiel aj starosta obce a niektorí rodičia. Po privítaní na hraničnom priechode sa jedna skupinka našich hostí ubytovala v Jablonke, kedy druhá v rekreačno-turistickom penzióne „Orava“ vo Veľkej Lipnici. Počas pobytu u nás mali čas zavítať o.i. na jarmok v Novom Targu, prezreli si Jablonku a okolie a samozrejme vystúpili v kultúrnom dome v Malej Lipnici, kde sa súbor Kolovrátok predstavil desiatkam divákov, medzi ktorými boli aj deti z Horského prístavu vo Veľkej Lipnici. Kaniančania predviedli pekný, vyše hodinový program s ukážkami hornonitrianskych ľudových zvykov, piesní a tancov. Po vys-

túpení, ktoré sa všetkým mimoriadne páčilo, sa uskutočnilo spoločné priateľské posedenie a zábavy detí plné spevov a hier, počas ktorého sa so slovenskými deťmi zabávali ich noví priatelia zo strediska vo Veľkej Lipnici.

Na záver príjemne stráveného večera organizátori srdečne podčakovali hostom zo Slovenska za ich návštevu a neopakovateľné zážitky, ktoré pripravili svojím kultúrnym programom a všetci vyslovili pranie opäťovného stretnutia.

Zazn.: PETER KOLLÁRIK

SLOVENSKÉ MATURITY NA ORAVE

Na všeobecnovzdelávacom lýceu v Jablonke pristúpilo v tomto roku k maturitným skúškam 83 študentov. Informáciu o priebehu tohto ročníka maturít nám poskytla zástupkyňa riaditeľky lýcea p. Maria Plaszczaková:

- V školskom roku 1997/98 u nás končili 3 štvrtácke triedy. Ósmi študenti zo 4. C sa rozhodli 21. mája t.r. pristúpiť k ústnej maturitnej skúške aj zo slovenského jazyka. Boli to: Małgorzata Bartkoviaková, Halina Flo-

reková, Dominika Miškowiczová, Stanislav Pakos, Jadwiga Paš-Filipeková, Bogdan Pieścig, Małgorzata Zgamońska a Barbara Zubrzycka. Celková úroveň ich vedomostí bola dobrá, takže všetci z tohto predmetu úspešne zmaturovali.

Dodajme, že po odchode učiteľky slovenčiny Anny Lenczowskej z Chyžného štvrtákov k maturitám pripravovala uč. Helena Páleníková, za čo jej v mene študentov patrí veľká vdúvka.

Niektoří študenti z nášho lycea - pokračuje zástupkyňa školy - sa však na maturity nepripravili dostatočne, takže na 7 z nich čakajú opravné termíny. Dúfajme však, že aj oni, hoci neskôr, predsa len zmaturovajú. Poznamenajme ešte, že slávnostné odovzdávanie maturitných vysvedčení sa uskutočnilo 5. júna t.r.

Úspešným maturantom k zvládnutiu skúšky dospelosti srdečne blahoželáme a tým, ktorí budú v štúdiu ďalej pokračovať na vysokých školách niekde v Poľsku či na Slovensku, držíme palce aj nadálej. Poznamenajme, že v jablonskom lyceu sa slovenčina vyučuje aj v prvej C (15), druhej C (14) a tretej C (10), spolu 39 študentov. Žiakom a študentom všetkých škôl, ako aj ich učiteľom a profesorom želáme veľa pohody počas nadchádzajúcich letných prázdnin.

PETER KOLLÁRIK

Z KRAKOVA ZA OCEÁN

Poľská letecká spoločnosť LOT otvorila bezprostredné letecké spojenie z Krakova, tentoraz do New Yorku v USA. Lety sa uskutočňujú z podkrakovského letiska Balice v každú sobotu, až do polovice septembra t.r. Najlacnejší lístok na palubu Boeinga 767, ktorý má kapacitu 200 cestujúcich, stojí 488 dolárov. Na jún je naplánované otvorenie ďalšej leteckej linie z Krakova do Chicaga. V tohoročnej letnej sezóne tieto spojenia iste využijú aj mnohí krajania z Oravy a Spiša, chystajúci sa na návštěvu svojich známych. (pk)

ZELENÁ KARTA LACNEJŠIA

Ako sme sa dozvedeli, v apríli t.r. pristúpila štátna poistovňa (PZU) k ďalšiemu zníženiu cien za tzv. zelené karty pri cestách do Slovenskej a Českej republiky. Najviac zlacerilo poistenie na čas do 15 dní (priemerne o 50%), t.j. za automobil o obsahu motora do 900 ccm sa teraz platí 5 \$ (doteraz 9 \$), do 1500 ccm a mikrobusy - 10 \$ (doteraz 21 \$). Nezmenilo sa však poistenie pri cestách do 1 mesiaca.

Ak cestujeme na 1 až 2 mesiace, za automobil do 1500 ccm a mikrobus sa platí tiež menej: 71 \$ (doteraz 80 \$). Podobné, 10-20-percentné zníženie poistného platí aj pri cestách od 2 do 3 mesiacov. Dúfajme, že podobne ako PZU, poistné na cesty do zahraničia znížia ešte v tejto letnej sezóne aj ďalšie poistovacie spoločnosti. (pk)

O PROBLEMATIKE MENŠÍN V KATOVICIACH

Do čias demokratických zmien v Poľsku o národnostných menšinách vedel mälokto, a keď aj, tak neveľa. Bola to vlastne téma tabu, premlčovaná v masmédiach i politickom a spoločenskom živote. Po roku 1989 sa o nich konečne začalo hovoriť i písat', organizovať sympóziá, semináre, konferencie a iné stretnutia venované rôznym aspektom života a činnosti menšín. Jedno z posledných takých stretnutí, venované otázkam kultúry a tlače národnostných menšín v Poľsku, sa konalo 8.-9. mája v Katoviciach za účasti šéfredaktorov menšinových časopisov, vtom i J. Špernogu zo Života, niektorých predsedov národnostných spolkov, a viacerých hostí, o.i. bývalého senátora G. Bartodzieja, riaditeľa Departementu kultúry národnostných menšín MKaU J.W. Zawisz a ďalších.

V prvý deň stretnutia, ktoré v mene organizátorov otvorila šéfredaktorka časopisu „Wyrazy“ D. Stasikowská-Woźniak a viedol ho red. týždenníka „Polityka“ Z. Pietrasik, si

účastníci vypočuli niekoľko zaujímavých referátov, o.i. prof. K Wódzovej „Čo je to etnicita?“, bývalého námestníka ministra kultúry a umenia M. Jagieľu „Desať úvah o národnostných menšinách“ a prof. J. Wódza rozberejúci otázky súčasného postavenia národnostných menšín z právneho i sociologického hľadiska. Poukázal v nôh o.i. na skutočnosť, že v Poľsku podnes existuje úzus tolerovania menšín, ale bez ich účasti v politickom živote.

S touto konštatáciou súhlasili všetci zdôrazňujúci o.i., že sama tolerancia nestačí. Aby menšiny mohli pretrvať, rozvíjať svoju kultúru a plne sa realizovať, musia byť prítomné vo verejnom i politickom živote a podieľať sa na spolurozhodovaní. Je to aktuálne tým viac, že okrem všeobecnej konštatácie v Ústave PR neboli v Poľsku schválený žiadny právny akt, ktorý by sa stal oporou menšín a jednoznačne im zaručoval všetky národnostné práva. Bez toho a bez ratifikovania medzinárodných konvencií a iných dokumentov, ktoré Poľsko podpísalo, nemajú menšiny, aspoň zatial, možnosť právne si vymôcť rešpektovanie svojich práv.

Druhý deň stretnutia, ktorého sa zúčastnil i predseda Spolku prof. J. Čongva, bol venovaný hlavne problematike národnostných časopisov, podmienkam ich práce, finančnému zabezpečeniu ich vychádzania, spôsobom ich rozširovania medzi čitateľmi, no a tematike publikovanej na ich stránkach.

J. Š.

ODIŠLA OD NÁS

Dňa 13. apríla 1998 zomrela v Čiernej Hore od Jurgova vo veku 73 rokov krajanka

HELENA MLYNARČÍKOVÁ

Zosnulá bola manželkou predsedu MS SSP v Čiernej Hore Sebastiána Mlynarčíka a dlhoročnou aktívnu členkou nášho Spolku i horlivou propagátorkou a čitateľkou Života. Odišla od nás vzorná krajanka, príkladná manželka a starostlivá matka a babička. Nech odpočíva v pokoji!

Predsedovi MS SSP Sebastiánovi Mlynarčíkovi a celej rodine vyjadrujeme hlbokú sústrast.

MS SSP v Čiernej Hore
OV SSP na Spiši
a redakcia Života

Ktože by ukradol...

DOKONČENIE ZO STR. 19

sa zjavila Sammyho sivá hlava. - Dobré ráno, inšpektor, nie som mŕtvy, - zašeptal nesmelo.

- Naozaj nie? - vysmieval sa Burman. - Drogy určite nájdeme pod Sammyho chrbotom.

- Ako to môžete vedieť? - prskal Renold.

- Len malá, celkom malá chybčka, veľký majster. Truhla zanechala v prístave jasné stopu.

- Hlúpost', denne sa kupujú truhly...

Inšpektor sa nahlas zasmial. - Kupujú? To je možné.

Renold v nasledujúcej chvíli zlostne chytil v truhle ležiaceho Sammyho a začal ním triať. - Čo si to ty, naničodník, vykoná? Horor!

Sammy kričal, akoby ho napichávali na ražeň.

- Dost', Renold, - zakročil Burman. - Čo ste čakali? Sammy, prirodzene, truhlu ukradol.

Veľký boss brutálne sotil Sammyho späť do truhly. - A kde si ju, ty prešibaný hlupák, ukradol?

Z truhly sa ozval previnilý hlas: - V policijnej márnici, pán Renold...

(Expres 25/1989)

Z KALENDÁRA NA JÚN

Záhradkári

Tento mesiac je hlavným obdobím vegetácie rastlín, preto práve teraz má mimoriadny význam správne ošetrovanie zeleniny. K hlavným prácam patrí najmä odstraňovanie buriny, ktoré sa v tomto mesiaci mimoriadne darí. Preto netreba otáľať s okopávaním a začať ho čo najskôr, kým je burina ešte mladá. V prípade sucha je veľmi dôležité pravidelné, výdatné polievanie zeleniny, najlepšie - ak má niekto takú možnosť - odstátou vodou. Okrem polievania nezabúdajme ani na prihnojovanie zeleniny napr. rozpusteným liadkom.

Pri ošetrovaní tekvicovej zeleniny treba dbať na to, aby sme nemenili polohy osí a listov. Odrodám vysokých rajčiakov vyštipujeme zálistky, nechávame najviac dva výhonky a privážujeme k oporám. Odlamovanie listov do veľkej výšky je nevhodné, lebo rastlina žije a tvorí plody práve z listovej plochy. Hniezda tekvíci a uhoriek vyjednocujeme, po-nechávame len 1 rastlinu na 0,30 m a pestuje me ich na oporách. Postačí aj drôtené pletivo natiahnuté na koly zatlčené šikmo pozdĺž riadkov, čo obmedzuje ich chorobnosť a prispieva k vzýšeniu úrody. V júni preriedujeme všetku koreňovú a inú husto vzádenú zeleninu. Zvyšky rastlín nevyhadrujeme, ale robíme z nich kompost. Keď zistíme, že napr. cesnak na hriadke predčasne žltne a schnie, treba vytiahnuť zopár hlávok. Ak sú nahňité, je napadnutý fuzariózou alebo hád'atkom zhubným. Takéto rastliny treba vytiahnuť celé a spáliť. Stručky cesnaku treba pred sadením vždy moriť. Týka sa to aj cibule zo sadzačky.

Ovocinári

Polovica júna - a v horských oblastiach aj neskôr - je obdobím prirodzeného, fyzo-

logického opadávania časti z nadmerného množstva plodov. Keď aj po výraznom opadaní ostane na stromoch nadúroda, robí sa dodatočne ručná prebierka odtrhávaním ďalších, najmä zhlukov a malých plodov, ktoré by neskôr aj tak odpadli. Je to dôležitý úkon, ktorý prispieva k rastu väčšieho ovocia a tým aj zvyšuje úrodu. Hned po odkvitnutí treba strieľať jablone a hrušky proti chrvastivosti, múčnatke či monilioze, ale aj proti skorej červivosti ovocia, ktorú spôsobujú piliarky. O tom, čím strieľať, je najlepšie - pri dnešnom bohatom výbere prostriedkov - poradiť sa odborníka. Podobne ako zeleninu, v júni treba prihnojiť aj ovocné stromy a kry dávkou priemyselných hnojív. Málo rodiace alebo nerodiace hnojíme len dusíkom s menším množstvom draselného hnojiva. Hnojenie ne-treba zanedbávať, lebo jún je posledný mesiac, v ktorom hnojením možno ešte ovplyvniť množstvo násady pre budúci rok.

Koncom mesiaca začínajú dozrievať skoré odrody čerešní a višní, no a - kto ich pestuje - aj jahody. Na ich zber sa musíme pripraviť. Keďže sa čerstvé nedajú dlho uskladňovať, treba ich hned spracovať, prípadne nadbytok predať. V prestávkach medzi zberom možno v záhradkách vykásať trávu (podľa možnosti každé 2-3 týždne), ktorou je dobre prikryť pôdu okolo kmeňov stromov, čo obmedzuje odparovanie vody z pôdy.

Chovatelia

Ako sme už viackrát písali, jún je obdobím prvého podšklbávania husí, ale aj skôr vyliahnutých húsat. Predtým ich treba vykúpať, aby mali čisté perie a po podšklbaní aspoň týždeň chrániť pred prípadným prechladnutím a pre urýchlenie rastu peria dokrmovať

krmivom s vyšším obsahom tukov a dusíkátych látok napr. ovsom, nadrobno posekanými kapustovými, kelovými či kalerábovými listami a pod. Jún je teplý mesiac, preto je už najvyšší čas vybrať na kurínoch a iných chovných priestoroch zasklené obloky a nechať len rámy vyplnené pletivom. Hydina by mala najviac času tráviť na výbehu. Mala by tam mať zabezpečenú vodu a nejaké tienidlá (stromy, prípadne umelé striešky), ktoré by jej za slnečného úpalu poskytovali chládok.

Včelári

Včelárske leto vrcholí, deň je najdlhší, kvitne najviac peľodajných a nektarodajných rastlín. Včely sú ma vrchole rozvoja. V úloch sú tisíce lietaviek pripravené využiť nektarodajných zdroje. Teraz k hlavným povinnostiam včelára patrí popri vytáčaní medu najmä sledovanie včiel a v prípade potreby tlmenie ich rojového pudu.

Pri vytáčaní medu z medníkových plástov treba zároveň skontrolovať plodiská. Po prve preto, aby sme zistili množstvo medu na vytáčanie (včelstvu nechávame aspoň 3 kg medu) a po druhé preto, aby sme objavili prípadné príznaky hniloby alebo moru včelieho plodu. Treba tiež zistíť, či včelstvo má otvorené alebo zaviečkované materské bunky. Teraz je totiž vhodný čas využiť materské bunky stavané včelstvom pre tzv. „tichú výmenu matky“. Staršie matky sa výdatným plodovaním po bohatom prílive nektáru natol'ko vysilili, že včelstvá sa ich snažia nahradíť mladými matkami. Takéto matky sa hodia jednak na výmenu matiek slabých včelstiev, ako aj na zakladanie nových včelstiev buď na tvorenie odložencov pre prípad bezmatkovo-sti z jari. Keď vznikne dlhšia znášková pres-távka, všetky včelstva treba mierne podnecovať, aby matky príliš neznížili množstvo na-kladených vajíčok. (jš)

ZBIERAME BYLINY

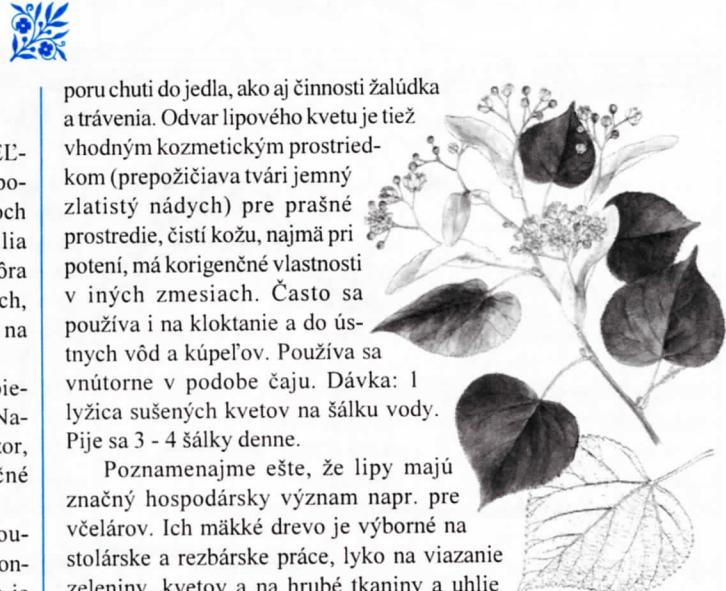
Dnes si pohovoríme o využívaní na liečebné účely LIPY VELKOLISTEJ (lat. *Tilia platyphyllos* Scop., poľ. lipa). Všetci ju poznajú, rastie totiž skoro v každej obci, pri cestách, v parkoch a v lesoch na miernie vlhkých zosypových pôdach. Pomenovanie lípy - *tilia* stretávame už v staroveku, napr. u Vergilia a iných autorov. Kôra slúžila proti malomocenstvu, listy na opuchy v ústach a na nohách, kym šťava proti vypadávaniu vlasov. Kôra a drevo sa používali aj na upevňovanie zlomenín.

Predmetom zberu sú celé súkvetia i s podporným listenom. Zbierajú sa na začiatku kvitnutia (jún-júl) bez prímesi, najmä plodov. Nzbieraný materiál sa suší v tieni a v prievane, treba však dávať pozor, aby sa nezparil. Poznamenajme, že kvet lípy obsahuje značné množstvo slizu, triesloviny, glykozidy, flavonidy a trochu silice.

Lipový kvet je znamenitým potobudným prostriedkom, používaným aj pri chorobách z nachladnutia, najmä pri chrípke, kašli, bronchítide a angíne, pri infekčných a horúčkových ochoreniach, kde je žiadúca potná kúra. Je častou zložkou rôznych čajovín používaných pri reumatizme, neurastenii (nervovom vyčerpaní) a chloróze (choroba dospievajúcich dievčat - malokrvnosť, blednička), proti kŕcom, na pod-

poru chuti do jedla, ako aj činnosti žalúdka a trávenia. Odvar lipového kvetu je tiež vhodným kozmetickým prostriedkom (prepožičiava tvári jemný zlatistý nádych) pre prašné prostredie, čistú kožu, najmä pri potení, má korigenčné vlastnosti v iných zmesiach. Často sa používa i na kloktanie a do ústnych vôd a kúpel'ov. Používa sa vnútornie v podobe čaju. Dávka: 1 lyžica sušených kvetov na šálku vody. Pije sa 3 - 4 šálky denne.

Poznamenajme ešte, že lípy majú značný hospodársky význam napr. pre včelárov. Ich mäkké drevo je výborné na stolárske a rezábarske práce, lyko na viazanie zeleniny, kvetov a na hrubé tkaniny a uhlie okrem liečebného upotrebenia (napr. žlčníkové a pečenové choroby) je vhodné na kreslenie. Kedysi bolo aj zložkou pušného prachu, príp. sa ním zasýpali rany a kožné vyrážky. (jš)

TEMNÉ SMREČINY

Na Jána, presne o polnoci, keď je mesiac v splne a matným svetlom ožiari dolinku medzi Kôprovým štítom a Hladkým vrchom, zaloigo sa dno Temnosmrečianskych plies takou žiarou, že by človek mohol z nej oslepnúť.

Čo sa to skrýva pod hladinou plies?
Čo sa tam ligoce?

Starí ľudia hovoria, že sú to monštrancie z kokavského kostola.

Stalo sa to vrah dávno potom, čo páni vzali chudobe Jánosíka, keď sa už všetci hôrni chlapci pominuli. Akási chamrad' sa začala ponevierať po našich horách. Vrah zbojnici! No hej, ale akí! Niežeby chceli svet pre všetkých urobiť rovnakým! Kdežebý! Zbohatnúť chceli! Všetko len pre seba hrabali. A ničoho sa nebáli, ani hajdúchov, ani pána boha. Kokavský kostol vykradli!

Kráčal si teda zakopanský zbojník Kôrovou dolinou, potom zahol do Temných smrečín, že prejde okolo plies a potom cez Sedlo zo Mníškou na druhú stranu Tatier. Na pleci vrece plné zlatých monštrancií z kokavského kostola. Je pravda, išlo sa mu ľažko, ale veď nenesol zemiaky, pritrafilo sa mu

lepšie, a tak sa usiloval. Obišiel pleso, pustil sa stúpať do sedla. Tma ako v rohu, chodník nevidieť, preto starostlivo hľadal pod nohy, aby neskončil zle a nevykrivil si hnáty.

Zrazu sa mu zazdalo, že na hrebeni sa čosi pohlo a zašramotilo. Pozrel a vlastným očiam neveril! Mníška, stáročia zakliata do skaly ako družka skameneného Mnícha, mávala na neho rukami a kázala mu zastaviť!

Vylakaný zbojník poslúchal a zhodil vrečce z plieč.

- Či je u vás hlad, neznámy človeče? - opýtala sa Mníška.

- Nie, - odpovedal zbojník.

- Či twoja rodina trie biedu?

- Nemôžem to povedať!

- Teda prečo si siahol na cudzie?

Zbojník neodpovedal.

- Ak ešte niekedy chceš užrieť svoje deti i ženu, zaraz odhod' vrece s ukradnutými sviatostami a viac na zboj ani len nepomysli!

Ukrutný strach zlomil zbojníka. Odhodil vrece, padol na kolená a nepohol sa, kým ho Mníška znova neoslovila.

- Môžeš íst! - povedala. - Ale jedno mi sľub! Že už nikdy nevztiaheň ruku na veci, čo ti nepatria!

Zbojník sl'ubil a zahanbený odišiel.

Ale si svoj sl'ub nedodržal! Zbojnici z pol'skej strany Tatier d'alej chodili zbijať na Slovensko.

A zlaté monštrancie z kokavského kostola? Vraj sa všetky vrátili na svoje miesto. Mnohí však tvrdia, že ostali na dne Temnosmrečianskych plies a na Jána presne o polnoci sa pri splne mesiaca ligocú na celú dolinu.

ANTON MAREC

PERÁČINA

Jeden valach hľadal pred svätým Jánom Krstiteľom stratenú ovcu. Hľadal ju dlho; už sa stmilo, dážď sa lial akoby kupami a valach ovcu hľadal neprestával.

Tu sa mu odrazu zjasalo pred očima, akoby sa bolo pred ním záblysklo; div, že neoslepol. Keď si pretrel oči, tu kadiaľ sa len podíval, všade plno zlata a striebra. Dobrú chvíľku stál valach nad tým divom ako skamenený, ale keď sa spamätał, pobral sa vnohy a hybaj cez pasely a vyskyte prosto na salaš.

„Chlapci, nebojte sa viacej biedy!“ volal na ostatných valachov.

„Toľko peňaží som našiel, čo ich ani za týždeň neodnosíme. Len berte cedidlá a hybjajte za mnou!“

Valasi nechceli veriť, ale keď sa im zapriahal, aby ho za živa v kotle uvarili, ak to nie je pravda, nuž pochytili valašky a cedidlá a poberali sa na to šťastné miesto.

„Nenáhlite sa tak!“ kriačal starý valach. „Počkajte len trošku, kým si druhé krpce preobujem, lebo tieto sú mi mokré ako plúca, pošmykla by sa mi noha, ľahko by som sa v nich aj zabil.“

Netrpezlivu vyčkávali valasi, kým sa starý skrpoval, konečne šli, on napred, oni sa ním, na to miesto, kde sa mu bola tá svetlosť ukázala. Aj prišli na to miesto, ale kde nič, tu nič.

Sem-tam chodil Kubo; hľadal zókol-vôkol, či sa dakde nezmýlil. Mýliť sa mu nedalo, bo poznal to miesto, ale o zlate ani pamiatky. Valachov začali valašky v rukách svribiť a Kubo by nebol naprázdno odišiel, keby ho neboli poznali, že je chlap spravodlivý, ľichého slova nikdy nepreriekol. Vidiac, aký je sám zmútený, neriekl ani slova a smutno sa vracali na salaš, tušiac, že pritom už dačo nebárs chýrneho bude. Kubo nemohol zaspať celú noc, vždy sa mu to zjavenie v hlave plietlo a hútal len a hútal, čo to mohlo byť. Ráno si umenil, že si ešte raz to miesto obzrie a dobre sa už podíva, ako to, čo to tam. Podíva sa hore a berúc si z kumhára staré krpce, ktoré si večer tam zavesil, aby uschli - čože v nich vidí? Peráčinový kvet! K polnoci, keď za ovcou chodil, nevdojak sa mu vplietol peráčinový kvet do krpca.

„Eh, ja starý blázon, že som ja nenechal tie krpce na nohách!“ začal Kubo sám seba karhať.

Ale darmo, bol už suchý a moc z neho sa už bola stratila.

PAVOL DOBŠINSKÝ

IŠLO DIEVČA PRE VODU

Moderato

O. Ralbovský, [1880, ok. Kútov, Nitrianska]

I - šlo diev - ča pre vo - du, pre vo - dič - ku stu - de - nú;
pri - šiel pán, roz - bil džbán, a - ha, m - hm, roz - bil džbán.

Išlo dievča pre vodu,
pre vodičku studenú;
prišiel pán,
rozbil džbán,
aha, mhm, rozbil džbán.

Dievča horce plakalo
a nad džbánom želelo:
ked' si pán,
zaplať džbán,
aha, mhm, zaplať džbán.

Neplač, dievča, neplač ty,
škoda sa ti navráti:
za ten džbán
nový dám,
aha, mhm, nový dám.

Dievča nový nechcelo,
len vždy d'alej želalo:
ked' si pán,
zaplať džbán,
aha, mhm, zaplať džbán.

Neplač, dievča, neplač ty,
škoda sa ti navráti:
za ten džbán
koňa dám,
aha, mhm, koňa dám.

Dievča koňa nechcelo,
len vždy d'alej želalo:
ked' si pán zaplať džbán,
aha, mhm, zaplať džbán.

Neplač, dievča, neplač ty,
škoda sa ti navráti:
za ten džbán
dom ti dám,
aha, mhm, dom ti dám.

Dievča domu nechcelo,
len vždy bôlne želalo:
ked' si pán,
zaplať džbán,
aha, mhm, zaplať džbán.

Neplač, dievča, neplač ty,
škoda sa ti zaplatí:
za ten džbán
seba dám,
aha, mhm, seba dám.

JÁN ANDEL

MRAVČEK

Spadol z kríka mrváček,
rozbolel ho palček.
Potom celá nožička,
nuž si ľahol do kríčka

Čmeliak lietal naokolo.
Mrváčka mu ľuto bolo.
Do lístočka skorocelú
zabalil mu nožku celú.
Priniesol aj medu trošku,
hned' mal mrváček zdravú nožku.

VESELO ZO ŽIVOTOM

- Ako dlho žijú myši? - pýta sa kocúrik svojej mamy.

- To už závisí od teba, synku.

Drahá, vieš, aký je rozdiel medzi električkou a taxíkom?

- Neviem.

- Tak teda pôjdeme električkou.

- Ocko, prečo ti hovoria Jano?

- Ja sa tak volám.

- Ale nie, ty sa predsa voláš Ocko!

Zvieratká volili kráľa. Dohodli sa, že kráľom bude ten, ktorého vtipu sa budú všetci smiať. Komu sa nebudú smiať, toho kandidáta zabijú.

Prvý vtip hovoril zajac. Všetci sa smiali, len ježko sa nesmial, tak zajaca zabili. Potom hovorila vtip korytnačka. Všetci sa zasmiali, okrem ježka, takže zabili aj korytnačku. Potom hovorila vtip žirafa. Nikto sa nezasmial, okrem ježka.

Pýtajú sa ho zvieratká:

- Ježko, prečo sa smeješ?

Ježko odpovedá:

- Ten zajacov vtip bol naozaj dobrý.

ČO JE TO?

Nie je to rieka,
a predsa to plynie.
(saČ)

Nemá to ruky,
a predsa sa t'a to chytá.
(aborohC)

Nemá to mozog,
a predsa je to mûdre.
(ahinK)

Nie je to vták,
a predsa to lieta a dýcha.
(reipoteN)

MILAN RÚFUS

RIEKANKA O DVOCH SLIEPOČKÁCH

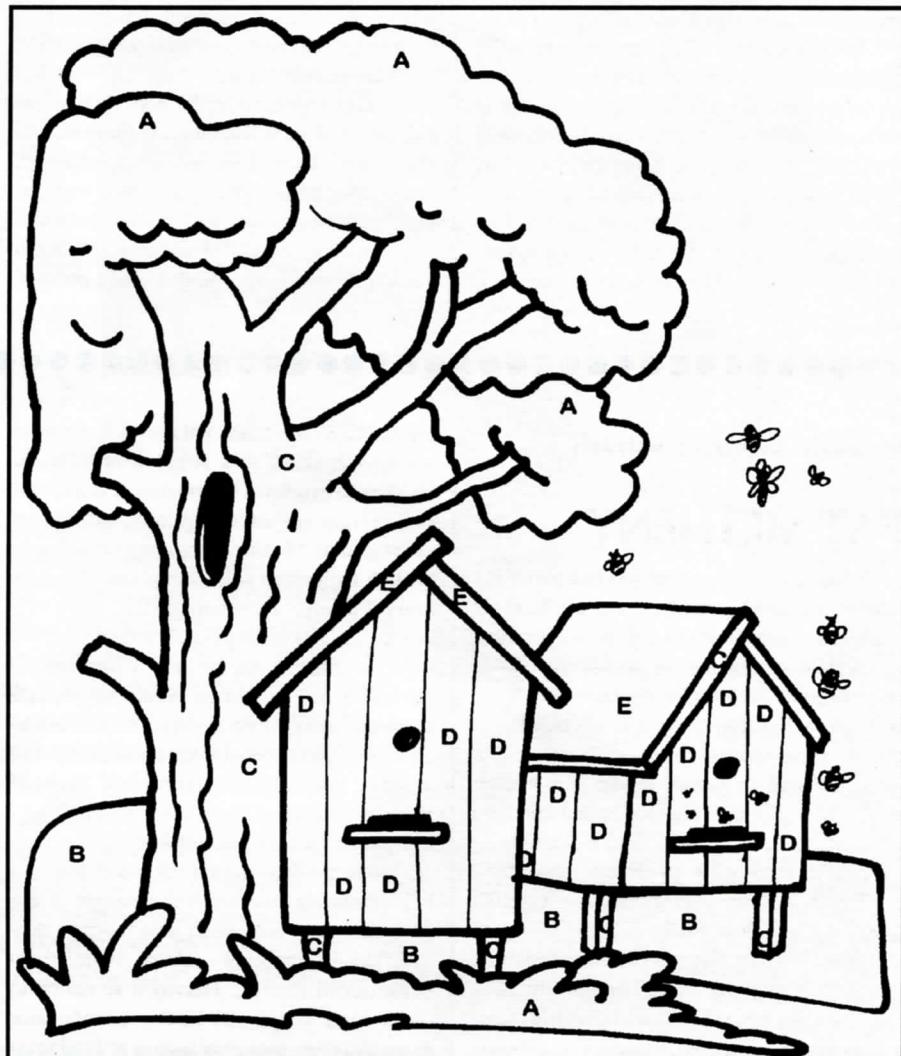
Kvá, kvá, kvačica,
ozýva sa ulica.
Ozvú sa jej všetky dvory,
keď sa u nás rozkrákorí
čierna, biela slepica.

Pod stolom sú drobce
pre naše dva zobce!
Podľme, sestra, práš si sukňu,
dokial nám ich nevyfúknu
slepky z celej obce!

Kura vodu slopce,
zobe sladké drobce.

MALBA PRE VÁS

A opäť máme leto! Určite sa naň spoločne tešíme. Nastal čas prázdnin, čas voľna a šantenia. Veríme však, že ani na nás nezabudnete. Prajeme vám príjemné prázdniny. My vám však na voľné chvíle ponúkame neobvyčajnú zábavu. Vymaľujte polička označené písmenom A na zeleno, B - na žltlo, C - na hnedo, D - na modro, E - na červeno.

A z tých čriepkov lepí v tele
hladké vajce, veľké, biele
ako zimné kopce.

Nech si ho zje, kto chce!

ZO STARÝCH MÚDROSTÍ

Aké prasa, taký kvik,
aký človek, taký zvyk.

Nepamäťa vôle,
že teľaťom bol.

Aká matka,
taká Katka.

Čertu slúžil,
čert ho vzal.

MALÝ VEĽKÝ ROMARIO

Niekto o ňom hovorí, že je to druhý Pelé, ale je to iste prehnané. Čokol'vek by sme však o ňom nepovedali, je nepochybne, že je to - napriek nevelkej výške (168 cm) - vynikajúci futbalista, v súčasnosti azda jeden z najlepších v Brazílii a možno aj na svete. Plným menom sa volá ROMARIO DE SOUZA FARIA, pochádza z Rio de Janeiro a má 32 rokov.

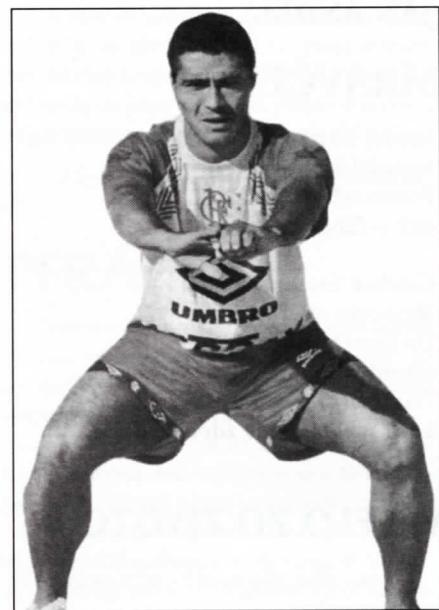
Aby záujemci o šport hned' vedeli o koho ide, povieme hned' na začiatku, že futbalovú kariéru začína v polovici osemdesiatych rokov v poprednom brazílskom klube Vasco da Gama (1985-88). Potom v priebehu niekoľkých rokov vystriedal celý rad d'alších klubov, európskych a brazílskych: holandský PSV Eindhoven (1988-93), španielsku FC Barcelonu (1993-94), brazílsky Flamengo Rio de Janeiro (1995-96), španielsku Valenciu (1996), potom Flamengo (1997), Valenciu (1997) a opäť Flamengo (1998). V brazílskom národnom mužstve zohral 75 zápasov, v ktorých nastrieľal 58 gólov. Vybojoval viac rôznych titulov, v tom najmä olympijského majstra (1988), majstra Južnej Ameriky (1989 a 1997) a majstra sveta (1994). K jeho najväčším kladom patrí najmä vynikajúca strelecká pohotovosť a k vadám - pomalosť.

Takáto matrka však hovorí o človeku veľmi málo. Preto musíme ešte dodať, že Romario pochádza z robotníckej deväťčlennej rodiny a vyrastal v tzv. faveli, najchudobnejšej štvrti Rio de Janeiro. Od malíčka sa musel ľahko prebijať životom. Ledva ukončil niekoľko tried základnej školy, musel pomáhať rodičom - ako pouličný predavač - vo výžive početnej rodiny. Od najmladších rokov ho

zaujímal futbal, čo nie je ničím zvláštnym najmä v Brazílii, kde prakticky každý chlapec sa venuje tomuto športu. Každú voľnú chvíľu trávil preto na pláži Copacabana, kde sa stretával s rovesníkmi, s ktorými celé hodiny kopal loptu. Treba hned' podotknúť, že kopal oveľa lepšie ako iní, a tak neprekupuje, že si jeho neobvyklý talent práve na Copacabane všimol jeden z trénerov známeho klubu Vasco da Gama. Netrvalo dlho, keď 19-ročný Romario podpísal s týmto klubom prvú zmluvu ako profesionálny hráč. V krátkom čase sa stal najväčšou oporou klubu.

V roku 1988, po vybojaní zlatej medaily na OH v Soule, odchádza Romario do Európy. Vasco da Gama ho totiž za 3 mil. dolárov predal do holandského klubu PSV Eindhoven. Už počas prvej sezóny Brazílčan zohral za klub 24 zápasov a strelič 19 gólov. V nasledujúcich dvoch sezónach sa stál kráľom strelov a pre PSV získal spolu až 98 gólov. - *Je to jeden z najlepších futbalistov, s akými som kedykoľvek pracoval. Má vynikajúci štart na loptu, skvelý dribbling, nádhernú techniku a v súbojoch sám na sám s brankárom je najspôsahlivejší. Nikdy však neverodno, čo v danom momente urobí a či vôbec bude chcieť urobiť* - povedal o ňom jeden z najznámejších trénerov B. Robson, pracujúci vtedy v PSV.

Táto vrtošivosť a nevyspitatelnosť Romaria platila aj mimo hriška. Možno aj to bolo jednou z príčin, že Romario tak často striedal kluby. Keď ho už PSV mal dosť, odišiel do Španielska, do FC Barcelony. Hned' v prvých dvoch zápasoch strelič po tri góly a prisľubil, že počas celej sezóny ich nastrieľa 30. Vyšlo mu to presne na chlp. Radosť bolo pozerať,

ako hráč. Strelič góly na objednávku a celá Barcelona ho zbožňovala. A keď neskôr na šampionáte v USA vybojoval s mužstvom Brazílie titul majstra sveta a navyše ho zvolili za najlepšieho futbalistu celého podujatia, začal „blázniť“. Zrazu oznamil, že už nebude hrať v Barcelone a... jednoducho odišiel zo Španielska do Rio. Potom sa ešte dvakrát nakrátko vrátil do Európy zarobiť si, a opäť sa vrácal. Začal sa vláčiť po nočných podnikoch, zabávať sa, ba aj popíjať. Vždy však, keď sa blížia majstrovstvá sveta, sa Romario ukľudňuje. Tak sa stalo aj teraz a celá Brazília sa opäť naňho pozerá ako na spasiteľa s pevným presvedčením, že jej na júnových MS vo Francúzsku opäťovne pomôže vybojať zlatú medailu. Nuž čože, uvidíme!

J.Š.

Hviezdy svetovej estrády

PAT METHENY

Viacerí milovníci hudby si iste pamätajú tohto vynikajúceho amerického gitaristu, ktorý prednedávnom koncertoval aj v Poľsku a získal si veľké uznanie. Je charakteristický aj tým, že kym iní gitaristi na koncertoch zaujmajú najčudnejšie pózy a krivia tváre ako by od veľkej námahy, on sa vždy usmieva a jeho chovanie na estráde je ako jeho hudba: elegantné a príjemné. Niektorí kritici mu preto až vyčítajú, že hrá príliš ľahkú a peknú hudbu, čo je rozhodne prehnané, najmä v dnešných časoch, v ktorých platí estetika šoku, násilia a škaredosti.

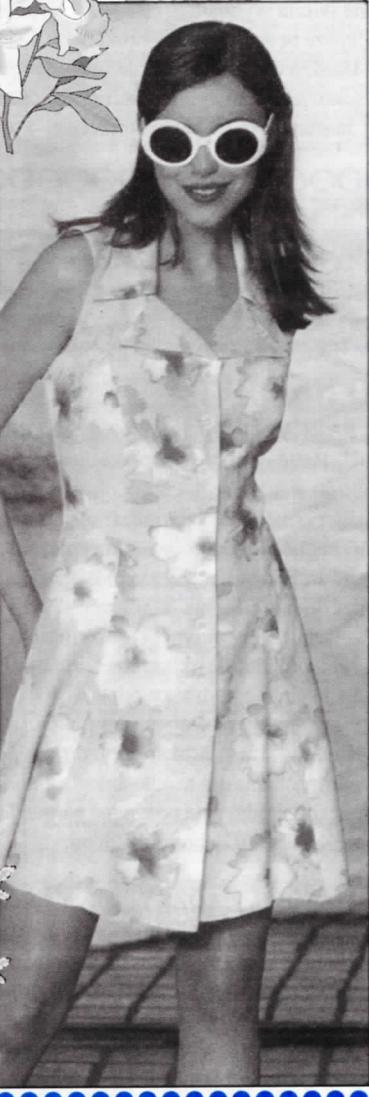
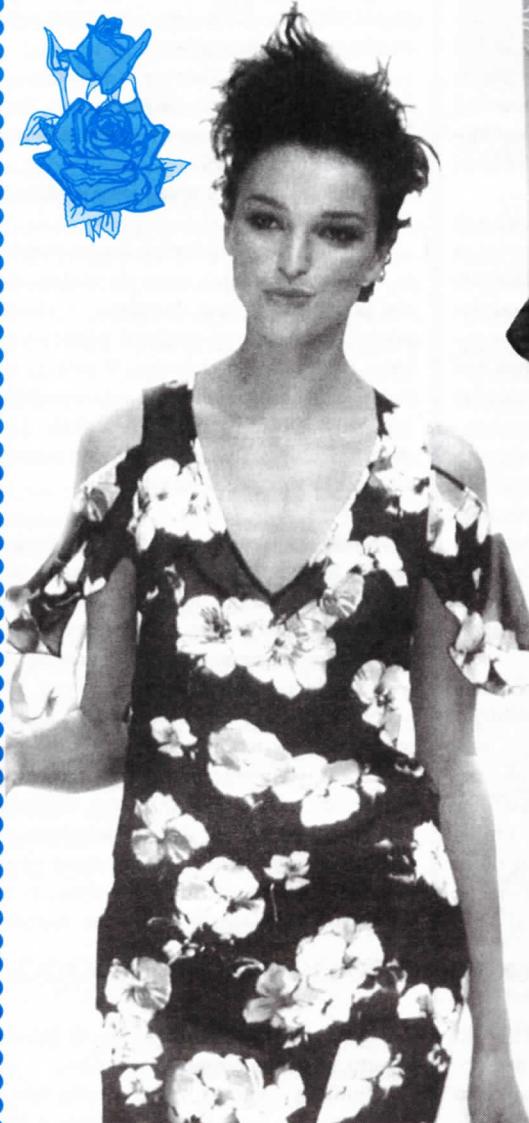
Práve počas nedávneho európskeho turné mu vyšla najnovšia platňa *Imaginary Day*, ktorá je azda najlepšou ilustráciou hlavného smeru jeho tvorby, toho, čo on a jeho skupina

predstavujú na estráde: náladových, zvukovo pokojných skladieb s bohatou aranžáciou. Vyhýba sa prudkým kontrastom a zvukovým šialenstvám spájaným obyčajne s džezovou avantgardou. Možno aj preto nazval jednu zo svojich najlepších sólových platní *Watercolours* (Pastely). Za zmienku stojí, že po vlnie kritiky, „že hrá príliš pekne“, nahral v r. 1994 - asi zo vzdoru - platňu *Zero Tolerance for Silence*, ktorá, aj keď sa rýchlo rozpredala, šokovala jeho obdivovateľov. Obsahovala totiž hudbu plnú akéhosi zavýjania a chrápčania a vôbec všetkého, čo znetvoruje zvuk. P. Metheny chcel ťou zrejme dokázať, našťastie len raz, že vie hrať aj „nepékne“.

Dnes, po dvadsiatich rokoch činnosti, je P. Metheny plný tvorivých sil a energie. Všetci plne akceptujú fakt, že sa jeho tvorba - skladateľská i koncertná - ubera dvomi, dosť nezávislými smermi. Hlavným sú nahrávky (so svojou skupinou) hudby označovanej často ako džez-rock. Najlepším príkladom sú

tu jeho platne, ako napr. album *80/81* (zložený z dvoch platní), *American Garage*, a najmä album *Sign of 4* (zložený z troch platní), počítovaný za najlepšiu ukážku jeho tvorby. Druhou oblasťou činnosti je jeho dlhorocná spolupráca ako hudobníka a skladateľa pri repertoári slávneho Lyle Maysa. (jš)

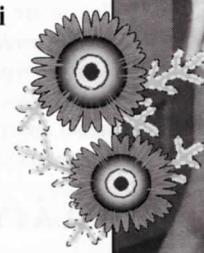

KVETY NA LETO

Aj v tomto roku - podobne ako v lani - k najobľúbenejším modelom letného oblečenia budú patriť ľahké, vzdušné kvetované šaty. Ved' čo môže lepšie skrášliť ženskú postavu, ak nie kvety? Malé a veľké, jedno- a mnohofarebné, pastelové a intenzívne, grafické a akoby ľahko rozmazané - možnosti voľby sú jednoducho neobmedzené. Kvety najlepšie zdobia dlhé, vzdušné šaty jednoduchého strihu, prípadne s volánikmi, ale pekne sa vynímajú aj na kratších šatách, oblúbených najmä mladšími dievčatami. Pri voľbe kvetovaných šiat by sme mali vedieť, že vzorky s malými a výraznými kvietkami sa lepšie hodia pre drobné, štíhle a nižšie ženy, kým moletnejšie si môžu dovoliť väčšie vzorky, len aby ich farba a tvar neboli príliš agresívne. Pre ženy s bezchybnou postavou sa hodia všetky vzory, aj keby to bol dokonca jeden gigantický kvet na celých šatách. K takýmto dlhým šatám sa najlepšie hodia letné topánky na stredne vysokom podpätku, lebo to pridáva postave ľahkosť. (jš)

PIEŁĘGNACJA KROWY CIELNEJ

Zapobiegliwy hodowca roztacza opiekę nad cielęciem jeszcze przed jego urodzeniem, otaczając troskliwą pielęgnacją cielne krowy. Słabo karmione krowy, zapuszczonie, nie mogą należycie w swoim łonie odżywać płodu, skutkiem czego rodzą cielęta słabe, źle rozwinięte, o niskiej wadze, mało odporne na choroby. Ciężkie porody, poronienia lub bardzo częste padanie cieląt w pierwszym okresie życia, w bardzo wielu wypadkach powodowane są niewłaściwym żywieniem krów oraz brakiem należytej pielęgnacji krów cielnych. W miarę, gdy płód się rozwija i wypełnia całą jamę brzuszną, krowę w tym okresie należy otoczyć szczególnie troskliwą opieką. Krowa cielna winna być żywiona paszami zdrowymi, nie zepsutymi, nie zmarzniętymi, gdyż częstą przyczyną poronień bywają nadpsute ziemniaki lub kiepska kiszonka. Dobrą paszą jest siano łykowe lub dobrze sprzątnięta koniczyna albo seradela. Dawka siana winna wynosić 5 - 6 kg. Z okopowych najlepsze będą buraki lub brukiew w ilości 25 kg. Bardzo wskazane jest zadawanie krowom wysokocielnym po parę kilogramów czerwonej marchwi oraz paszy treściwej z otrąb

pszennych, owsa, w ilości 1 - 1,5 kg. Poza tym krowa zawsze winna mieć w żłobie bryłę soli do lizania. Stanowisko powinno być suche, obora przewietrzana a sama krowa utrzymywana czysto. Pod krową winno być dobrze nasłane zdrową słomą, w szczególności zaś należy w czystości utrzymywać zad i okolice sromu.

Duże znaczenie dla krów wysokocielnych ma ruch. Cielęta przychodzące na świat w jesieni i na początku zimy są najmocniejsze, ponieważ płód dobrze rozwija się podczas lata, gdy krowa ma zapewniony ruch na pastwisku. Trzeba też uważać, aby krowa wysokocienna nie była narażona na uderzenia lub pobodzenie przez inne krowy. Często na krótko przed ocieleniem wymię zaczyna gwałtownie przybierać, toteż w wielu wypadkach trzeba natychmiast przystąpić do masowania wymienia i jednocześnie uważać, ażeby nie dopuścić do zepsucia tej czy innej części wymienia. Należy też zmniejszyć lub zaprzestać spasania paszy soczystej i dawki pasz treściwych.

Każdy dobry hodowca ma zapisaną datę stanowienia krowy, a więc zna w przybliżeniu dzień, w którym nastąpi ocielenie, wymagające pewnych przygotowań w oborze. Stanowisko, w którym przyjdzie na świat cielę, powinno być odosobnione. Około krowy musi być stale czysto. Gdy pojawią się objawy zbliżającego się porodu, trzeba zwracać uwagę w dzień i w nocy na krowę, aby nie

doszło do nieszczęśliwego wypadku zaduszenia cielęcia. Zbliżający się poród zapowiadają następujące objawy:

1. Srom obrzmiewa i wymię pęcznieje.
2. Z pochwy wydziela się bezbarwny śluz.
3. Po obu stronach nasady ogona powstają zapadnięcia mięśni.
4. Niepokój krowy - krowa często kładzie się i wstaje.

Przed samym ocieleniem krowa porykuje, ogląda się, wstaje i znów się kładzie. Poród poprzedzają bóle. Najpierw wychodzi pęcherz napełniony wodami płodowymi, który pęka i wody odchodzą. Wówczas następują silne bóle i skurcze w celu wypchnięcia płodu. Właściwy poród trwa około 2 - 6 godzin. Kiedy zachodzą powikłania porodowe, należy wezwać lekarza.

Cielę po urodzeniu. Kiedy już cielę przysło na świat, trzeba najpierw usunąć śluz z pyska i nozdrzy suchą czystą szmatką. Następnie należy cielę zabezpieczyć przed zakażeniem przez pępowinę. Pępowinę związuje się sznurkiem namoczonym w 1% roztworze lizolu lub kreolini. Pępowinę podwiązujemy mniej więcej 2 - 3 cm pod brzuchem, następnie podwijamy resztę pępowiny do góry i podłączamy silnie tuż pod brzuchem po raz drugi. Zwisający koniec obcinamy, całość zaś odkażamy przez umycie roztworem lizolu lub jodyny. Przewiązując w ten sposób pępowinę zamykamy

ZUZKA
VARÍ

ČO NA OBED?

FARFALLE S ÚDENINOU A OMÁČKOU. Balíček makarónov (kolienka, špirálky), 250 g údenín, 4-5 zrelých paradajok, 1 strúčik cesnaku, 50 g parmezánu, petržlenová vňať, suché biele víno, olej, korenie, soľ.

Nadrobno posekaný cesnak oprážime na oleji, pridáme údeninu, ktorú sme zbabili šupky a nechali prejsť mlynčekom na mäso a varíme 1 minútu. Potom okoreníme, pridáme biele víno a necháme ho trošku odpariť. Paradajky zbabíme šupky, nakrájame na malé kúsky a pridáme do hrnca. Makaróny uvaríme podľa návodu, necháme dobre odkvapkať a zmiešame s omáčkou. Podávame posypané parmezánom a posekanou petržlenovou vňaťou.

MÄSOVÉ PIRÔŽKY. 500 g vareného hovädzieho mäsa, 1 väčšia cibuľa, 1 dl oleja, petržlenová vňať, mleté čierne korenie, 1 vajce, múka na posypanie, ako aj 250 g múky, margarín, soľ a voda na lístkové cesto.

Z múky, margarinu, soli a vody pripravíme lístkové cesto, ktoré necháme v chladničke stáť. Mäso premelieme, cibuľu pokrájame nadrob-

no a na oleji oprážime doružova, pridáme do pomletého mäsa, okoreníme a pridáme nadrobno posekanú petržlenovú vňať. Lístkové cesto na pomúcenej doske rozvalkáme na hrúbku 3-4 mm, pokrájame ho na štvorčeky (asi 7x7 cm), na každý položíme pripravenú zmes a lepíme ako pirohy. Pokladieme na pomostený a mukou vysypaný plech, natrieme rozšľahaným vajcom a na miernom plameni v rúre upečieme. Podávame teplé, aj studené.

PIKANTNÁ ZMES. 600 g bravčového plecka, 50 g tuku, 100 g cibule, mleté čierne korenie a mletá paprika, soľ, 200 g leča, 4 feféróny, 4 lyžice kečupu, vegeta, cibuľa a petržlenová vňať.

Mäso umyjeme, osušíme a pokrájame na väčšie rezance. Cibuľu očistíme, pokrájame nadrobno a speníme na masti, pridáme nakrájané mäso, ochutíme mletou paprikou, osolíme, okoreníme a ešte podusíme. Ked' je mäso mäkké, pridáme kečup, lečo, posekané feféróny, posypeme vegetou a ešte chvíľu povaríme. Zmes ozdobíme krúžkami surovej cibule a posekanou petržlenovou vňaťou. Podávame s chlebom.

ŠALÁTY

ŠALÁT Z KYSLEJ KAPUSTY. 250 g kyslej vyžmýkanej kapusty, 150 g zemiakov,

2-3 kyslé uhorky, 1 jablko, 1 téglík bieleho jogurtu, na ochutnenie citrón a horčica.

Zemiaky uvarené v šupke ošúpeme a pokrájame na malé kocky, pridáme k nim nadrobno nakrájané uhorky a jablko. To všetko zamiešame do kyslej kapusty, pridáme jogurt, dobre pomiešame a ochutnáme citrónovou šťavou a troškou horčice.

MÚČNIKY

OBLÁTKOVÉ REZY S KAKAOVOU PLNKOU. 250 g masla, tortové obľátky, 250 g práškového cukru, balíček vanilkového cukru, 50 g kakaa, 3 vajcia, posekané orechy.

Do nádoby dáme maslo, práškový cukor, vanilkový cukor a kakao. Nádobu vložíme do vriacej vody a za občasného miešania necháme všetko roztopiť. Potom pridáme vajcia a miešame, až kým plnka nezhustne. Teplou plnkou natrieme obľátky, poukladáme ich na seba a na chvíľu zaťažíme. Zvyšnú plnku opäť zohrejeme, natrieme ňou celú tortu a posypeme sekánymi orechmi. Tortu necháme dobre stuhnúť a krájame ju mokrým ostrým nožom.

ŽLTKOVÉ LISTY. 3 žltky, 60 g masla alebo margarínu, 100 g polohrubej múky, soľ, citrónová kôra, 150 g marhuľového lekváru, 20 g olúpaných zomletých mandlí, vanilkový cukor.

my dostęp do środka organizmu - bakteriom. Oseska należy oczyścić i osuszyć. Można to wykonać w dwóch sposobach: albo kładziemy oseska pod krowę, która dokładnie cielę wyliże, albo też oczyszczamy cielę przy pomocy szmatki trącą z włosem. Po wytarciu do sucha przenosi się cielę do klatki i pozostawia w spokoju, aby nie odczuwało zimna. Ciepłota winna wynosić w oborze około 14°C. Po upływie 6 - 8 godzin można przystąpić do napojenia cielęcia. W całym tym procesie bardzo ważną jest sprawa żywienia krowy. Na 2 - 3 dni przed ocieleniem należy ograniczyć dawki pasz treściwych i soczystych. Krowom w dobrej kondycji można w tym czasie ograniczyć paszę do dobrego siana i niewielkich ilości lekkostrawnych przeszczyszczących pasz treściwych (np. otręby pszenne). W ciągu pierwszych 3 - 5 dni po wycieniu żywienie winno być ostrożne i ograniczone prawie do normy paszy bytowej. Pierwszego dnia po wycieniu podaje się wyłącznie siano. W drugim dniu przy dobrym stanie krowy można oprócz siana zadawać otręby pszenne w ilości 0,5 kg w formie gęstej papki. Na następne 3 - 4 dni dawki otrębów można zwiększyć do 2 kg. Krowy świeżo ocielone powinny mieć pod dostatkiem wody o temperaturze 12 - 15°C. Zdajać należy 5 - 6 razy dziennie w zależności od stanu wymienia.

HENRYK MĄCZKA

Na lopár preosejeme múku, pridáme žltky, trochu soli, maslo a vypracujeme cesto, ktoré na pomúčenom lopári vyvalíkame na hrúbku 1/2 cm. Cesto pokrájame asi na 15 obdĺžnikov a do prostredku každého dáme lyžičku lekváru rozmiešaného so zomletými mandľami. Okraje cesta potrieme bielkom a preložíme do tvaru listov. Dáme do stredne teplej rúry a upečené posypeme vanilkovým cukrom.

MLADÝM GAZDINÁM

- Zeleninové pokrmy nepripravujeme na 2 - 3 dni, ani kyslú kapustu, lebo strácajú na vitamínovej hodnote.
- Do mäsa pri pečení a opekaní nepicháme vidličkou; obraciame ho lopatkou, aby z neho nevytekala šťava.
- Na varenie strukovín, kávy a čaju používajme vždy mäkkú vodu.
- Starší tvaroh môžeme osviežiť čerstvým mliekom, keď ho s ním premiesime.
- Aby želatína nestratila rôsolovitosť, nesmieme ju variť, ale iba rozpustiť v teplej vode.
- Cestá sa ľahšie vyvalíkajú, ak ich zarobíme vlažnou tekutinou.
- Tuhý sneh nikdy neušľaháme v mastnej nádobe alebo mastným šľahačom.
- Aby sa zemiaky v šupke uvarili od razu, musia byť rovnakej veľkosti a sorty.

PRAWNIK

Z MYŚLĄ O URLOPIE

Osoby pracujące w małym zakładzie, w którym nie ma zakładowego funduszu świadczeń socjalnych, mają prawo domagać się, by wypłacono im świadczenie urlopowe. Przysługuje ono raz w roku pod warunkiem, że skorzystamy z urlopu wypoczynkowego w wymiarze co najmniej 14 kolejnych dni kalendarzowych (nie roboczych). Jeżeli nie wykorzystamy urlopu wypoczynkowego w danym roku, to takie świadczenie przepada, a więc nie zostanie przeniesione na rok następny. Najpóźniej powinniśmy je otrzymać ostatniego dnia przed urlopem. Płacimy jednak od niego podatek dochodowy.

DŁUGA CHOROBA

Gdy długo chorujemy (200 - 360 dni) i wyczerpalismy już prawo do pobierania zasiłku chorobowego, możemy starać się o świadczenie rehabilitacyjne. Otrzymamy je tylko wtedy, gdy rokujemy odzyskanie zdolności do pracy. Orzeknie o tym komisja lekarska do spraw inwalidztwa i zatrudnienia. Świadczenie będzie przysługiwać od pierwszego dnia okresu niezbędnego do przywrócenia zdolności do pracy, ale nie dłużej, niż 12 miesięcy. Jego wysokość - 75 proc. wynagrodzenia, które stanowi podstawę wymiaru zasiłku chorobowego, zaś 100 proc., gdy choroba jest efektem wypadku przy pracy.

DZIECKO A PASZPORT

Gdy chcemy wyjechać za granicę z dzieckiem, musimy dla niego załatwić paszport w biurze paszportowym. Dziecko może mieć własny paszport lub jeżeli nie ukończyło 16 lat - wspólny z osobą, pod której opieką podróży. W takim wspólnym paszporcie powinno być zdjęcie przedstawiające te osoby, np. matkę i dziecko. Oplata za paszport wynosi: jeżeli dziecko ukończyło 16 lat - 50 zł (do chwili, gdy dziecko uczy się), zaś jeśli nie ukończyło jeszcze 16 lat - wnosimy tylko opłatę skarbową (1,5 zł). Aby dziecko mogło wyjechać za granicę, musi istnieć na to zgoda obu jego rodziców. Kiedy jednak jedno z rodziców nie wyraża jej, wtedy to, które chce z dzieckiem wyjechać, może odwołać się do sądu o rozstrzygnięcie sporu.

GRZYWNA NA RATY

Jeżeli sąd wymierzył nam karę grzywny, a nie stać nas na zapłacenie jej od razu w całości, to możemy starać się o rozłożenie jej na raty. W tym celu powinniśmy wystąpić z wnioskiem do tego sądu, który wydał wyrok w pierwszej instancji. Z takim wnioskiem może wystąpić również nasz obrońca oraz prokurator. Proszę składać go przez rodzinę

skażanego nie zobowiązując sądu do orzekania o zapłaceniu grzywy w ratach. Oprócz rozłożenia na raty sąd może także odroczyć świadczenie grzywy, gdyby natychmiastowe uiszczenie jej pociągnęło za sobą zbyt ciężkie skutki dla skażanego lub jego rodziny. We wniosku skażana osoba powinna dokładnie opisać swoją ciężką sytuację materialną i uzasadnić, dlaczego ma trudności z uiszczeniem grzywy.

NA MIESZKANIE

Aby otrzymać dodatek mieszkaniowy, należy złożyć wniosek do wójta, burmistrza lub prezydenta miasta. W ciągu miesiąca otrzymamy decyzję, od której ewentualnie możemy odwołać się do samorządowego kolegium odwoławczego, a następnie do Naczelnego Sądu Administracyjnego. Taki dodatek zostaje przyznany na sześć miesięcy, a jeżeli chcemy na dłużej, musimy złożyć wniosek ponownie. Dodatek mieszkaniowy wypłacany jest bezpośrednio zarządcy domu, w którym mieszkały. Jeżeli jednak jesteśmy właścicielem domu jednorodzinnego, to wtedy dodatek otrzymujemy do rąk własnych.

ZWOLNIENIE OD KOSZTÓW

Zdarzają się sytuacje, kiedy swoich roszczeń możemy dochodzić wyłącznie na drodze sądowej. Na przykład: fachowiec zobowiązał się do wykonania usługi, wziął zaliczkę i ciągle przekłada termin rozpoczęcia pracy. Jeżeli nie mamy pieniędzy na złożenie pozwu w sądzie, możemy złożyć wniosek w sądzie o zwolnienie (całkowite lub częściowe) z kosztów sądowych. Z takim wnioskiem występujemy przed wytoczeniem powództwa, bądź gdy sprawą jest w toku. Zwolnienia od kosztów domagamy się wówczas, jeżeli złożymy oświadczenie (z danymi o zatrudnieniach itp.), że nie jesteśmy w stanie uiścić opłaty bez uszczeroberku dla utrzymania koniecznego naszego i rodziny. Pamiętajmy: sąd może, lecz nie musi zwolnić nas z tych kosztów.

HOLOWANIE SAMOCHODÓW

Jeżeli holujemy niesprawny samochód, musimy spełniać pewne wymogi. Prędkość pojazdu holującego nie może przekraczać 30 km/godz. na obszarze zabudowanym, zaś poza tym obszarem - 60 km/godz. Pojazd holujący powinien mieć włączone światła mijania, nawet przy dobrej widoczności. Osoba znajdująca się w pojeździe holowanym winna mieć prawo jazdy, chyba, że sposób holowania wyklucza potrzebę kierowania autem. Samochody muszą być tak połączone, by nie odcepili się w czasie jazdy (rodzaj połączenia, oznaczonego np. czerwoną szmatką, zależy od sprawności hamulców). Pojazd holowany powinien mieć z tyłu po lewej stronie trójkąt odblaskowy lub wysyłać sygnały błyskowe. Przy słabej widoczności obowiązuje włączenie światła pozycyjnych. (js)

HVIEZDY O NÁS**REK**

(22.6.-22.7.)

Priam prekypuje energiou a vitalitou. Chcel by si hory prenášať, ale stačí ti hádam aj niečo menšie. Celé okolie sa nadchýňa tvojou aktivitou. Nastal azda čas uskutočnenia svojich plánov. Nebud' však príliš impulzívny, aby si si nepokazil vzťahy v práci, ba aj v osobnom živote. Využi radšej svoje diplomatické schopnosti.

LEV

(23.7.-23.8.)

Blíži sa obdobie, v ktorom t'a čakajú viaceré stretnutia a rozhovory, nielen v kruhu rodiny, ale aj s osobami, ktoré ešte nepoznáš. Napriek očakávaniam, vyskytnú sa isté komplikácie, ktoré t'a trochu zneľokoja. Netrať hlavu a zachovaj kl'ud. Všetko dopadne dobre a ty dospeješ k názoru, že to bola ešte jedna poučná skúsenosť.

PANNA

(24.8.-23.9.)

Si natol'ko zaneprázdený vo verejnej činnosti, ale aj povinnosťami v zamestnaní, že zabúdaš na osobné, srdcové záležitosti, v ktorých práve teraz nastal priaznív obrat. Prenechaj trochu povinností spolupracovníkom a viac sa venuj sebe a blízkym. Ked' sa nezmôžeš na nič väčšie, napiš aspoň teplý, srdečný list.

VÉHY

(24.9.-23.10.)

Súčasná situácia t'a nútí k opatrnosti, preto si každý krok a rozhodnutie dobre premysli. Máš pekné vyhliadky, ale k úspechu je potrebný takt a predvídanosť. Nepremární príležitosť, lebo druhá sa skoro nenaskytne. Onedlho t'a čaká zaujímavý rozhovor, ktorým môže začať nové, trvalé priateľstvo.

ŠKORPIÓN

(24.10.-22.11.)

V najbližšom období t'a čaká usilovná práca, ba aj súperenie. Vývin udalostí t'a prinúti zmeniť plány, čo napokon bude pre teba prospiešné. Doma sa všetko bude vyvíjať podľa tvojich želaní, len si to sám nepokaz svoju roztržitosťou a zábudlivosťou. Nezabudni napr. na meniny či narodeniny niekoho z kruhu najbližších. So zdravím a finančiami zatial všetko bez problémov.

STRELEC

(23.11.-21.12.)

Isté, doteraz podceňované záležitosti či zanedbávané osoby začnú mať v tvojom živote význam. Bude to pre teba skutočne tvrdý oriešok. Musíš vynaložiť veľa energie a venovať veľa času, aby si túto zložitú situáciu dobre vyriešil. Vezmi všetko pevne do svojich rúk, všetko dobre premysli, konaj rozhodne a priaznívý výsledok sa iste dostaví.

KOZOROŽEC

(22.12.-20.1.)

Čakajú t'a v práci isté nedorozumenia, ktoré však nebudú mať väčší význam. Trochu nečakane ti príbudnú nové, dodatočné povinnosti, ktoré vďaka svojej energii a šikovnosti úspešne zvládneš, čím si získaš uznanie svojich nadriadených. V osobnom živote sa snaž vyhýbať roztržkám, aby si neutrpel stratu. Finančná situácia nie je zlá, aj keď si nemôžeš dovoliť zbytočne utrácať.

VODNÁR

(21.1.-18.2.)

Všetko nasvedčuje tomu, že to môže byť pre teba veľmi priaznívý a slubný mesiac. Všetko bude závisieť len a len od teba. Dôležitý bude istý rozhovor, ktorý si bude vyžadovať veľké diplomatické schopnosti, no a energia, s akou sa budeš musieť pustiť do diela. Ak nič nezanebdáš, s výsledkami budeš viac ako spokojný. Okrem pracovných očakávaj aj osobné úspechy.

RYBY

(19.2.-20.3.)

Pripávaj sa na cestu, ktorú však môže prekaziť jedna dosť neočakávaná návšteva odkiaľsi zďaleka. Tak či onak snaž sa cesty nevzdávať, aj keby k nej muselo dôjsť s istým oneskorením. Pomôže ti totiž úspešne vyriešiť istú chľostivú záležitosť, ktorá t'a už dlhší čas trápila. Nezabudaj, že sa blíži dovolenka. Dobre si ju naplánuj, lebo si zaslúžiš odpočinok.

BAREN

(21.3.-20.4.)

Všetko nasvedčuje tomu, že v najbližšom období t'a čaká niekoľko neprijemných, napäťich situácií. Navyše tvoj vrodený, trochu prudký temperament ti v takýchto situáciách môže prekázať. Snaž sa byť čo najviac objektívny a pozeraj na všetko pokojne a s odstupom. Síce nebude to pre teba ľahké, ale je to jediný spôsob na to, ako sa dá všetko bezbolestne urovnati.

BÝK

(21.4.-20.5.)

V rodinnom kruhu t'a pravdepodobne čaká trochu napäť o vzdúšie, výčitky a možno aj slzy. Pekné gestá a vľúdnosť z tvojej strany už nebudú stačiť. Musíš sa odhodlať k nejakým konkrétnym činom. Ved' už máš isté skúsenosti a mal by si vedieť, ako máš postupovať. Ked' už toho všetkého budeš mať dosť, chod' na dovolenku a všetko si ešte raz dobre premysli.

BLÍŽENCI

(21.5.-21.6.)

Pred tebou sa črtajú celkom nové, dosť veľké možnosti. Ked' prekonáš vrodenú ostýchavosť a vyvinieš trochu iniciatívy, môžeš dosiahnuť úspech. Tvoji blízki sa spoliehajú na tvoju energiu a organizačné schopnosti. Ked' to budeš potrebovať, nájdete u nich pochopenie, podporu a pomoc. Z tvojho úspechu sa budú rovnako tešiť ako ty. Prejav im svoju dôveru a ver v úspech. (jš)

NÁŠ TEST**Máte dobré srdce?**

1. Ak vás sklame blízka osoba...

a/ Zapamätám si to - 9; b/ Nerobím si z toho nič - 0; c/ Dám jej ešte jednu šancu - 6; d/ Dohovorím jej - 3.

2. Ak vám nejaká priateľka doširoka rozpráva príhodu, ktorá vás nezaujíma...

a/ Naznačujem, že ma to nezaujíma - 3; b/ Tvárim sa, že počúvam - 0; c/ Vyhovorím sa na niečo súrne - 6; d/ Otvorene jej to poviem - 9.

3. Požičali ste priateľovi peniaze a zabudne ich vrátiť, ba vyhýba sa vám. Čo urobíte?

a/ Vyčkám si ho - 6; b/ Priležitostne mu to pripomeniem - 3; c/ Každému to poviem - 9; d/ Zmierim sa s tým, že peniaze už neuvidím - 0.

4. Ak by ste v lese stretli mladé, hrajúce sa tigrie mláďa...

a/ Ujdem - 9; b/ Odplášim ho - 3; c/ Nechám ho hrať sa - 0; d/ Teším sa zo stretnutia - 6.

5. Váš temperament je ako...

a/ Nepokojný kôň - 6; b/ Zúrivý tiger - 9; c/ Hrubokoží slon; d/ Hravá mačka - 3.

6. Čo sa stane, ak vás niekto nechá dlhšie čakať, ako ste sa dohodli...

a/ Nahnevám sa - 6; b/ Nečakám a odidem - 9; c/ Závisí od toho, ako dlho musím čakať - 0... d/ ... a na koho čakám - 3.

7. Na svojom novom aute objavíte škrabanec...

a/ Nahlásim to poistovni - 0; b/ Mám chuť niekoho zbit' - 9; c/ Chvíľu sa rozčulujem - 3; d/ Nemám auto - 6.

- Tá malá má rovnako prišernú povahu, ako tvoja matka!

- Pán doktor, mám niečo s nohou.
- Urobili ste chybný krok, milá slečna, - konštatuje lekár.
- A to je už vidieť aj na nohe?

* * *

- Pán majster, mohol by som si vziať zajtra dovolenku? Budeme maľovať a manželka by chcela, aby som jej pomohol pri upratovaní.

- Vylúčené. Ved' viete, koľko máme práce.

- Ďakujem srdiečne, vedel som, že sa na vás dá spoľahnúť.

* * *

- Obžalovaný, prisahajte, že budete hovoriť len a len pravdu.

- Prisahám.

- A teraz čo môžete povedať na svoju obhajobu?

- Čo by som mohol. Za takých podmienok...

* * *

- Ideš k moru kvôli odpočinku alebo kvôli zábave, - pýta sa kamarát kamaráta.

- Žiaľ, ani jedno, ani druhé. Cestujem s manželkou.

* * *

Zákazník príde reklamovať do predajne chlieb.

- V tom bochníku som našiel zapečené broky!

- Vidíte! Zase niekto hodil flintu do žita!

* * *

Vrátil sa rybár večer domov, hodil udice na dlážku a naradostene zval:

- Tak miláčik, celý mesiac nemusíš kupovať mäso!

- To si chytí takú veľkú rybu?

- potešila sa manželka.

- To nie, ale prepil som celú výplatu.

* * *

- Predstavte si, pani susedka, včera som v obchode dostala stres.

- A to ste nemohli kúpiť aj mne aspoň pol kila?

* * *

Zákazník predavačovi:

- Kúpil som si u vás škótsku whisky a vo flaši bolo len deväť deci!

- Ved' to bola pravá škótska whisky...

* * *

Otec: - To nie je spravodlivé bit' slabšieho, syn môj.

Syn: - Je veru, otecko, zapamätaj si to aj ty!

MENO VEŠTÍ

PETER - dobré, šlachetné, verné a rozhodné meno, ktoré doteraz nebolo príliš populárne. Škoda, lebo už jeho zvuk vzbudzuje úsmev a príjemné asociácie. Človek s týmto menom pochádza obyčajne z početnejšej, priemerne situovanej, robotníckej bud' úradníckej rodiny. Je obyčajne vysoký alebo priemerne vysoký, tmavovlasý, a len v zriedkavých prípadoch je tmavý blondín. Má podlhovastú, jemne zaokruhlenú tvárou a veľké modré, sivé a niekedy aj hnede oči, pohľad otvorený, jasný, akoby sa v jeho očiach vždy odrážalo modré nebo. Obyčajne máva dosť široké ústa, pery pomerne hrubé, mäsité, nos výdatný a pekné biele zuby. Má rovnú, proporcionálnu postavu, dosť veľké chodidlá a je spravidla štíhly bud' pološtihly, len zriedka obézny, prípadne zavalitý. Chodí rýchlo, pevným, mocným krokom.

Peter máva sangvinickú a niekedy až flegmatickú povahu, čo však v jeho prípade neznamená pomalosť či nešikovnosť. Je to všeobecne typ veľkého dobráka; úprimný, joviálny, prostoreký, usmiaty, obetavý, solídný, trochu naivný a najmä verný všetkým sľubom, ktoré dáva. Je to skrátka typ človeka, o ktorom sa hovorí, že má zlaté srdce.

Pre Petra je príznačné matematicko-prírodovedecké nadanie, zriedkavejšie humanistické, aj keď je vlastne celou svojou dušou humanistom. V škole sa učí dobre, niekedy len priemerne, obyčajne však končí strednú a niekedy aj vysokú školu. Uplatňuje sa v takých povolaniach ako: úradník, laborant, remeselník, učiteľ, obchodník alebo vojak. Ako človek pokojnej, mierumilovnej povahy je pomerne málo pohyblivý, miluje domácnosť a je vlastne domased. Žení sa pomerne neskoro s peknou, rozvážnou, rozhodnou a psychicky silnou ženou, ktorá si ho vie podmaníť, ale v starostiah aj podporiť. Mávajú najčastejšie dve deti, chlapcov, len zriedkakedy viac. Peter je nielen oddaným a verným manželom, ale aj dobrým, starostlivým a neveľmi prísnym otcom. Nie je veľmi ambiciozny, uspokojí sa s tým, čo bez problémov môže dosiahnuť, preto málokedy pracuje na exponovanom mieste. Je solidným pracovníkom, ktorého si kolegovia i predstavení vážia. Máva dobré zdravie, len málokedy chorľavie a dožíva sa vysokého veku. (js)

S N Á R

Veríte snom? Nie? Ani my neveríme, ale predsa každý z nás sa niekedy pozrie do snára, aj keď to pokladá za predsudok našich babičiek. Je to predsa zábava. A čo, keď sa vám dobrý sen splní? Tak teda, keď sa vám snívalo:

Požičiavať niečo - dostaneš nejaký darček.

Požičovňa kníh - snaž sa lepšie využívať svoj čas.

Pôdorys - budeš si stavať vlastný dom.

Práca, sám pracovať - čakaj úspech; vidieť iných pracovať - tvoje podujatie sa vydarí.

Prach na šatách - hádka; vidieť na sebe - tvoja vytrvalosť bude odmenená.

Prápor vidieť - nebezpečenstvo je už za tebou; nosiť - získaš uznanie. Praskot počut - zažiješ niečo neprijemné.

Pravdu počut - budeš donútený k vyznaniu; hovoriť - budeš mať neprijemnosti.

Prázdniny - zažiješ príjemné chvíle.

Predávať niečo - bieda a starosti.

Predstaveného vidieť - pokoj, istota; byť ním - neveľká neprijemnosť.

Prechádzat sa - priatelia a šťastie.

Prekopávať niečo - dobré vyhliadky do budúcnosti.

Premoknutý byť - si nedbalý.

Prenasledovaný byť - klebety, utriplí zlo.

Prenasledovať niekoho - konečne budeš mať pokoj.

Priadza, vidieť ju - veľké starosti; priasť - šťastie v láske; zapletať - rozvedieš niekoho; stáčať - budeš lakomý.

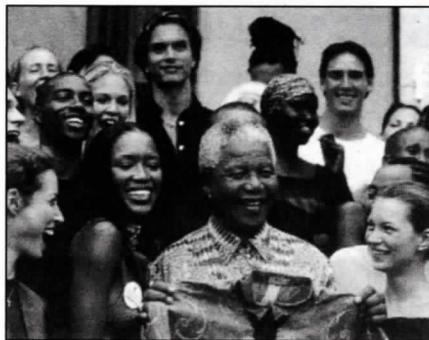
Priepast' vidieť - nehoda, nemoc; padnúť do nej - veľké dedičstvo.

VYHODNOTENIE

0 - 20 bodov: Ste dobrosrdečný človek. K chybám svojich spoluobčanov ste veľkorysý a vždy ste ochotný im pomôcť. Ak vás niekto o niečo požiadá, neviete odmietnuť. Beriete na seba všetko, aj nepríjemné úlohy. Môže sa stať, že vašu obetavosť ľudia nedokážu oceniť.

21 - 42 bodov: V podstate ste dobrosrdečný človek, no nechcete sa dať využívať druhými. Vaša trpeznosť je sice veľká, ale nie neobmedzená. Ľudom, ktorých máte radi, dovolíte veľa, no nie všetko a nie donekonečna.

43 - 63 bodov: Vaša dobrosrdečnosť má svoje hranice. Viete, čo chcete, a to aj presadíte. Neodradia vás od toho ani prehnané ohľady na druhých. Vaše záujmy majú vždy prednosť. Na dosiahnutie svojho cieľa zapojíte aj druhých. (International expres)

PREZIDENT MÁ RÁD MODELKY. Juhoafričký prezident Nelson Mandela hostil vo svojom paláci modelky z celého sveta, ktoré tam predviedli pestré šou nazvané Versace pre Afriku. Hoci tento vynikajúci návrhár už nežije, vďaka prezentácii jeho odevov pomohli získať peniaze na fond pre africké deti. Na prehliadku prišli mnohé americké hviezdy, zjavila sa aj Mia Farrow. Samozrejme, medzi modelkami nemohla chýbať ani čierna kráska Naomi Campbellová. A. Mandela sa znamenite cíti tak spoločnosti herečiek a modeliek, ako ako aj korunovaných hláv. Na snímke: Prezident s modelkami.

PÄTNÁSOBNÉ STAROSTI. Rodičia Aymondovci z Baton Rouge v Louisiane (USA) museli čeliť nejednému problému, od kedy sa im v októbri 1992 narodili päťoratá. Jedným z nich bol napr. kočík, pretože nijaká firma na svete nevyrába sériovo kočíky pre päťoratá. A tak šťastnému otcovi troch synov a dvoch dcér nezostávalo nič iné, len vrobiť kočík vlastnoručne. Na pevnej konštrukcii sú dva rady po dve sedadlá, to piate je za nimi mierne vyvýšené. Nielen trojkolesový „päťmobil“, ako Kirk Aymond kočík

nazval, ale aj jeho posádka vyvolávajú pôzornosť všade, kde sa objavia... Na snímke: počas kúpania.

NIKDY SA NEVZDÁVAŤ! - to je životné krédo americkej televíznej reportérky Darcy Pohlandovej. Nebolo by na tom nič zvlášne, keby nie skutočnosť, že pred 11 rokmi si Darcy pri skoku do bazéna tak nešťastne zlomila krčnú chrbiticu, že zostala ochrnutá a pohybuje sa iba na špeciálnom motorizovanom vozíčku. Z neho číta aj svoje televízne reportáže. Ľudia sa čudujú, ako môže takto postihnutá žena pracovať, ale Darcy

tvrdí, že ak niečo veľmi chcete, nájdete si cestu, ako to dosiahnuť. Podstatné je, aby ste sa nikdy nevzdali svojich snov... Ona sama od malička snívala o tom, že bude televíznou hľasateľkou. Najprv sa po úraze naučila s obrovským vypätím vôle a s pomocou lekárov a sestier ovládať a používať prsty, potom dokončila štúdium na univerzite a začala pracovať v televízii. Dnes vraj nahradí aj desať reportérov a má ohromný nos pre novinky. Ľudia jej dôverujú, porozprávajú jej veci, aké by iným reportérom nepovedali. Dodajme ešte, že má 34 rokov, žije a pracuje v americkej Minneapolise. Na snímke: Darcy Pohlandová pri práci. (Slovenka)

NAJKRAJŠIE TELO NA SVETE. Americký magazín *Perfect 10* vybral zo 150 najkrajších Európanok nádhernú dánsku modelku Rachel Terhorstovú, ktorej priznal najvyššie ocenenie - 10 bodov. Najperfekt-

nejšie telo na svete vystupovalo v jednom z Bondových filmov a získalo titul *Playmate roka Playboya*. Má, pravdaže, ideálne miery: obvod v prsiach je väčší ako v bedrách a pásmomoriadne zúžený, čo zvlášť príťahuje pozornosť mužov. Počas vol'by porota musela zistiť, či Rachel má naozaj pravdivé poprsie (bolo!). Vŕťazka bola práve s ním mimoriadne spokojná, hoci jej voľakedy, v škole, robilo ľažkosti, najmä na hodinách telocviku. Rachel tvrdí, že jej práca sa spája s časťm cestovaním, preto má čas na čítanie. Zaujíma ju psychológia, prirodzené lekárstvo a čínske bylinky. Na snímke: krásna Rachel.

DIEVČATÁ NA VRCHOLE. Ženy vo Veľkej Británii už nie sú občiankami druhej kategórie, ved' sa dostávajú na sám vrchol zoznamov najlepšie zarábjúcich občanov. Patria medzi nich napr. dve supermodelky narodené v Londýne - Kate Mossová (zarába ročne 3 milióny libier) a Naomi Campbellová

(1,5 mln). Manželka britského premiéra Tonyho Blaira zarába ako advokátka 200 tis. libier. Na proti tomu nová, populárna skupina Spice Girls

,vytiahne“ ročne 4 mln libier a vynikajúca herečka Emma Thompsonová môže žiadať za 1 film 2 - 3 mln. To však nedá porovnať s peniazmi, ktoré zarába kráľovná tzv. „vagónového čítania“ Barbara Taylor Bradfordová. Za svoje lúbostné romány dostáva ok. 12 mln libier ročne. Spomeňme pri tejto príležitosti, že bývala premiérka M. Thatcherová za svoje prednášky dostáva „len“ 920 tis. libier, kym hviezda detektívnych seriálov Angela Lansburyová - ok. 7,5 mln. Na liste ne najlepsie zarábjúcich Britiek nechýba ani Jane Seymourová (známa napr. zo seriálu Dr. Quinn), ktorej pripisujú príjmy 3,5 mln libier, a princezná Yorku - 3,1 mln, hoci nevedno, či jej to vystačí na zaplatenie veľkých dlhov. Na snímke: modelka Kate Mossová.

MELODRÁMA Z HOLLYWOODU. Životopis Liz Taylorovej, to je vlastne hotový scenár televízneho seriálu. Slávna 65-ročná hviezda hrala v 55 filmoch, získala 2 Oscary, mala siedmich manželov, vydávala sa osemkrát (dvakrát s Richardom Burtonom), prežila jedno vdomstvo, sedem rozvodov, mala štyri deti, deväť vnukov, 73 nehody, choroby a pobity v nemocnici. Posledná operácia sa týkala nádoru na mozgu. Prežila a nedávno sa objavila s narastenými, aj keď ešte krátkymi nefarbenými vlasmi. Vždy bojovala a vyhrala. Bola taká krásna, že sa muži za ňou bláznilí. Jej prým manželom bol bohatý dedič Nick Hilton, posledným - stavebným robotníkom, bývalým alkoholikom. Liz priberala, potom sa odtučňovala, užívala celé kopy liekov, pilila, podliehala depresiám, liečila sa z alkoholizmu. Ktosi vypočítal, že len vlni prehľtla ok. 10 tis. tabletiek. Na snímke: Liz Taylorová.

Na priedomí

ZO ŽIVOTA DETÍ

Foto: J. Pivovarčík

Pred mikrofónom

Miništanti

Na divadelnom predstavení

Vychutnávanie cukrovej vaty

Pri oddychu so svojimi dvojkolesovými tátosmi

Výpomoc v kuchyni

Pozorní diváci v amfiteátri

Skvost sakrálnej architektúry na Orave - pamiatkový drevený kostolík v Oravke. Foto: P. Kollárik

DRUKARNIA TOWARZYSTWA SŁOWAKÓW W POLSCE

WYKONUJE:

jedno- i wielobarwne druki wysokiej jakości
w formatach A2 i B3
(prospekty, etykiety, ulotki, akcydensy, książki itp.)

ZAMÓWIENIA PRZYJMUJE:

Biuro Zarządu Głównego TSP
ul. św. Filipa 7, 31-150 Kraków
tel.: 632-66-04, 633-09-41, tel./fax: 634-11-27
nr konta: BDK w Lublinie II/O Kraków 10701193 -2017-2221-0100

WYDAWNICTWO TOWARZYSTWA SŁOWAKÓW

poleca do nabycia następujące publikacje:

Almanach, <i>Słowacy w Polsce cz.I</i> , (rocznik), Kraków 1993	6,00 zł
Almanach, <i>Słowacy w Polsce cz.III</i> , (rocznik), Kraków 1995	7,00 zł
J. Ciągwa, J. Szpernoga, <i>Słowacy w Powstaniu Warszawskim</i> , Kraków 1994	5,00 zł
Zbigniew Tobijański, <i>Czesi w Polsce</i> , Kraków 1994	7,00 zł
J. Ciągwa, <i>Dzieje i współczesność Jurgowa</i> , Kraków 1996	7,00 zł
M. Homza, St. A. Sroka, <i>Štúdie z dejín stredovekého Spiša</i> , Kraków 1998	8,00 zł
<i>Miejsce w zdarzeniu - antologia współczesnych opowiadań słowackich</i> , Kraków 1998	9,00 zł